

Viive-Riina Ruus
TLÜ emeritprofessor

Küsimisi Eesti kõrghariduse kohta

Viimasel ajal kõrghariduses toimuv jätab mulje, et Eestis kaldutakse tegema olulisi muudatusi, ilma et oleks selge, kuhu need tükk tüki haaval tehtavad reformid välja viivad ja milline on üldse kõrghariduse osa Eesti tuleviku kujundamisel.

Mõned näited selle sihitu rabelemise kohta:

- tasuta kõrgharidus, kuid ilma tingimusteta üliõpilastele ellujäämiseks;

- normatiivid õppekava läbimise kohta, ilma et oleks arvesse võetud, et need takistavad kõrghariduse omandamist töölkäijatel, sh noortel pereinimestel – kontingent, keda on kõrgkoolides järjest rohkem, ja trend, mis on elukestva õppe seisukohalt kõigiti tervitatav;

- EKA ja kunstihariduse saaga, eriti arhitektuuri staatus, millele nüüd on lisandunud mitmete teiste kõrgkoolide staatuse ja asukoha küsimused;

- projektipõhine teaduse tegemine ja teaduskorralduse süvenev bürokratiseerumine;

- uute juhtimismudelite viimine kõrgkooli, millest avalikkus sai teada tundeüllaste vaidluste kaudu TÜ juhtimiskorralduse ümber;

- õppejõudude muutmine üliõpilaste anonüümsete hinnangute (sh avalikustatud hinnangute, nagu nüüd TÜ-s) märklauaks, ilma et küsitaks, kuidas see mõjutab osapoolte usalduslikke ja avatud koostöösuhteid.

See kõik ja veel palju muudki on muutnud tundmatuseni kõrgkoolide mentaliteeti: tugevalt on saanud kannatada vaba diskussioon, kartmatud ja omakasupüüdmatud tõetsingud, julgus eksida ja seda tunnistada, õppijate ja õppejõudude, veel rohkem aga õpetlaste omavahe-line solidaarsus. Tõeliselt mõtlema paneb aga see, et akadeemiline kogukond pole selles muudatuste virvarris olnud kuigi sõnavõtluk – võib-olla üle jõu käiva töökoorma tõttu, võib-olla hirmust lahtilaskmise või degradeerimise ees, võib-olla mõnel muul põhjusel.

Vt lk 5.

Linnalooduse kaitseks

SIIM MÄNNIK

Igale Uue Maa ilma talgutel nahkhiirekasti meisterdanule lubasid korraldajad kohe teada anda, kui nahkhiired on uue kodu omaks võtnud.

Homme, 5. mail asuvad tuhanded talgulised koristama metsaaluseid, parke ja teeääri, korrastama külaplatse ja mänguväljakuid, istutama lilli ja metsa, puhastama tänavaid ja hoove. Tänavuste talgute mõte on ärgitada varasemast rohkem märkama ja kaitsma ka linnaloodust.

Üle-eestiline talgupäev toimub sel aastal juba viiendat korda. „Teeme ära!” kodulehel on kirjas rohkem kui tuhat talgut ning nendega liitujaid lisandub iga hetkega.

Osa talguid on praeguseks juba peetud. Eelmisel nädalavahetusel meisterdasid huvilised Tallinnas Uue Maa linnaosas ja Kadrioru pargis nahkhiirte varjekaste, homme

saab samasugune ettevõtmine teoks Saaremaal Kuressaare lossipargis.

Üks nahkhiirekastide ehitamise juhendajatest, Oliver Kalda MTÜ-st Suurkõrv loodab, et töö käigus saavad inimesed nahkhiirte kohta rohkem teada ning hakkavad mõtlema linna elurikkuse peale laiemalt. Eestis elab praegu 12 liiki nahkhiiri, kes kõik on looduskaitse all. Levinumad on põhja-nahkhiired, keda võib näha lendamas isegi suurte paneelmajade vahel, ning veelendlased, kes eelistavad veekogude lähedust. Haruldasemate liikide esindajaid kohtab ainult metsades või vanades parkides. Oliver Kalda räägib, et kui metsas poevad öise eluviisiga nahkhiired päevaks

puuõõnde peitu, siis linnas tuleb neile luua täiendavaid varjumiskohi, sest nahkhiired endale ise pesa ei ehitata. Hästi remonditud majade põõningule või katuseräästa alla ei pruugi nahkhiir pääseda, seepärast on varjekastide ehitamine ja üles panemine väga vajalik. Kasti ehitamiseks sobivad kõige paremini puit ja puitbetoon. Ehitusplaane leidub kümneid ning ka mõõdetult on varjekastid erinevad. Pisut suuremad on paremad, sest salvestavad paremini soojust ning jahtuvad aeglasemalt. Nahkhiired elavad sõbralikult kolooniatena ning võivad kasutada üht kasti paarkümmend aastat.

Tiina Vapper

PÄEVATEEMA

Suured muutused on riskantsed

Heido Vitsur: „Õpetajate palga tõstmiseks väärilisele tasemele tuleb muuta riigieelarve kujundamise põhimõtteid.”

LK 2

ARVAMUS

Kulude-tulude tasakaal poliitikas

Jüri Sepp: „Õpingute ebaõnnestumise vähendamisest saadav tulu kokku peaks ületama ebaõnnestumise vähendamiseks tehtavaid kulusid maksimaalselt.”

Samal teemal

Jahmatavalt raamatu-pidajalik lähenemine

Kersti Raudam: „Ainult tulud ja kulud. Aga laps, perekond, kool, koolikorraldus, seosed ning põhjused, mis tingivad ebaõnnestumise? Sellest ei tea me midagi, teame väga vähe või ei tahagi teada.”

LK 4

KUTSEHARIDUS

Kedagi ei tohi kuhugi meelitada

Sven Mäe: „Koolid võiksid noori nende valikutes pigem toetada, mitte mõtlema vaid pearahale.”

LK 8

ALUSHARIDUS

Aita mul teha ise!

Anne Kikas: „Oli õpetajaid, kellele nende lasteaia juhataja teatas, et kõigepealt tehku „töö” ära, siis võib „oma Montessoriga” tegelda.”

LK 14

TÄIENDUSKOOLITUS

Kõik koolitused peaksid olema uudsed ja sisukad

Sulev Valdmaa: „On ka „trammimammid” kursusi, mille puhul tuleb küsida, mismoodi need õpetajat tema kutsetöös aitavad.”

LK 13

VARIA

Lehmad söövad karjamaal...

Aleksei Lotman: „Kas õpetajad ikka märkavad lastele selgitada, et klasiiekskursioonil nähtud kaunis puisniit püsib sellisena vaid taluni-ku töö tulemusel?”

LK 20

KOOLIJUHT

KÜLLI GULJAVIN

Toila
gümnaasiumi
direktor

Kuidas kasvatada õnnelikuks

Põhikooli riiklik õppekava näeb ette, et kool kujundab väärtushoiakuid ja -hinnanguid, mis on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna eduka koostoimimise aluseks. Millised väärtused on kodaniku ja ühiskonna eduka koostöö eeldus ja kes on õnnelik inimene?

Kooli ülesanne on kujundada inime- kes tunneb ühiskonnas üldtun- nustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõt- teid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajadusel oma võimaluste piires. Koolitusel kuuldust meenub, et õnnetud on lapsed, kellele täiskasvanud pole lubatu ja keelatu piire selgeks teinud. Sel juhul võib eeldada, et piiride tundmine on õnne-liku elu üks aluseid.

Õppekava peaks olema vahend nende piiride tunnetuse kujundami- seks, aga tihti juhtub, et hirmust eba- õnnestuda tasemetöodes või riigieksa- mitel õpetatakse tunnis ainult ainet. Koolijuhi ülesanne on õpetajatelt pin- geridade pinge maha võtta ja tuletada meelde eesmärki kujundada õpilas- test õnnelikud inimesed. Õnnelik on see, kes teab, mida elult tahab, ning kel on oskused ja isikuomadused, mis aitavad soovitud saavutada. See eel- dab, et koolis töötavad õpetajad pea- vad ennast õnnelikeks inimesteks.

Meie elu juhib lugematu arv reeg- leid. Püüdsime kooli kodukorda sisse viia kõik PGS-iga ettenähtu. Sai kaheksa lehekülge teksti, mida on liiga palju, et nii kooli töötajad kui ka õpilased seda une pealt teaksid. Leidsime lahenduse: juhtkond ja ÖOV lepipad kokku nõudmistes, mida tuleb vaieldamatult täita, ja need reeglid on nähtavad igal pool – kodulehel, kooli päevikus, plakatitel koridoride ja klasside seintel. Kõigi ülesanne on jälgida, et neid täidetakse.

Noorte väärtuskasvatuses algab kõik koolis töötavatest täiskasvanu- test. Õpetajate hulgas on neid, kes ise tähtaegadest kinni ei pea ega nõua seda ka õpilastelt. Õpilased on maini- nud, et mõttetu on tähtjaks tööd esi- tada, sest enda jaoks tähtaega piken- danud saavad tihti parema hinde kui need, kes kas või une arvelt töö tähtjaks esitavad. Ka vahetusjalat- site teema ei puuduta ainult õpilasi. Suhted, tunniks valmistumine, kord tunnis, selle alustamine ja lõpetami- ne, teretamine, kord sööklas, kooli vara hoidmine on teemad, mis vaja- vad läbirääkimist ja parandamist nii õpilaste kui ka õpetajate arvates. Iga asi vajab just nii palju aega, et saada selgeks ja muutuda harjumuseks, mingi nädal või kuu. Otsustasime, et reeglid on täitmiseks, ja kui neid täita ei saa, siis tuleb reegleid muuta.

Kodu roll lapse väärtushinnangute kujundamisel on kooli omast suu- rem, aga kool ei peaks pugema selle taha, vaid keskenduma asjadele, mis on tema võimuses. Hiina vanasõnagi ütleb, et hea lapse kasvatamiseks on vaja tervet küla.

Palgatõusuks raha ei ole ega tule

On aeg tunnistada, et nii õpetajate kui ka kõigi teiste alla Eesti ametli- ku keskmise sissetulekuga inimeste jaoks lisaraha ei leidu. Seda juttu, et järgmisel aastal õpetajate palk tõuseb, on kuulda olnud pikka aega. Olen isegi sellest kirjutanud, viimati eelmise aasta jaanuaris, kui EHL saa- vutas haridusministriga kokkuleppe, et selle aasta 1. jaanuarist tõuseb õpetajate palga alammäär vähemalt 20%. Kui nüüd teatab HTM, et 2015. aastal on õpetajate keskmine palk viiendiku võrra riigi keskmisest kõr- gem, ei saa seda tõe pähe võtta.

Üsna ilmselt oleme jõudnud punkti, kus sõnadetegemisest enam ei piisa. Kui haridusminister tunnis- tab, et tema saaks õpetajapalgaga (644 eurot) hakkama küll, küllap siis piisaks sellest teistelegi riigiteenis- tujatele. Tipp-poliitikud aga peaksid lahedalt välja tulema juba maksu- vabade kuluhüvitistegagi. Tuleb võtta moraalne vastutus, näidates head eeskuju, et saab tõesti hakkama, kas või paar aastat. Õpetades mitte üks- nes õpetajaid, vaid ka päästjaid ja sotsiaaltöötajaid ning kõiki neid alla

mediaanpalga teenijaid – keda on Eestis iga teine palgasaja –, kuidas oma palgaga välja tulla. Kui siinkir- jutaja oleks mingi ütleja, ütleks ta küll nendele, kes heidavad õpetajate- le ette, et paljud saavad veel vähem palka: palun väga, andke head ees- kuju, kuidas selle veel vähemaga ära elada.

Mis oleks niisuguse kas või ajutise kokkuhoiu reaalne efekt? Üsna kind- lasti näeksime siis niisugust imeasja, et hinnatõusu on võimalik ohjeldada. Küllap leitaks võimalusi vähendada vahendajate vahekasu ja maksuvaba tulu riigist väljaviimist. Kui vaesel riigil on kehvadel aegadel vaja kokku hoida, siis kõikjalt. Riigiettevõtete ja sihtasutuste nõukogudes ei pea poliitikud ja tippametnikud istuma tingimata maksumaksja raha eest. Lisatasuna ei pea võetama vastu teist palka. Keskastme juhid ei pea palga alusel olema viis-kuus korda pare- mad, targemad ja võimekamad tege-liku töö tegijaist.

Vabaneva raha saaks suunata kõi- ge nõrgemate, absoluutses vaesuses elavate laste ja puudega inimeste toe-

tuseks. Kui seadus teisiti ei luba, siis vabatahtliku annetusena. Seda pole põhjust käsitada rikkuste ümber- jagamisena (mille propageerimises siinkirjutajat kindlasti süüdistama hakatakse), vaid pigem väärtuspõhi- se lähenemisena meil veel esineva- te üksikute ühiskondlike ebakõla- de suhtes. Langeks ära ka võimalus süüdistada, et kellelegi kavatakse hakata teiste arvelt rohkem palka maksma. Pealegi, kõrgepalgaliste pensionikoefitsient ju säilib, seega nende helget tulevikku see ei ähvar- da. Paljud lapsed saaksid aga korrali- kult süüa, kas või paar aastat.

Ühiskond ei saa olla ometi nii võimetu, et ei tuleks selle raha ausameelse jagamisega toime. See oleks üks neist konkreetsetest sammudest, mida õiguskantslerist lasteombudsman ootab laste vaesuse reaalseks leevendamiseks (vt lk 17). Seni saab ta vaid „juhtida tähelepa- nu”, „otsida lahendusi”, öelda, et tuleb „astuda samme”, „tegelda ko- he” ja „peaks saama võimaldada”...

Õeldakse nii, et kui inimene ikka väga ei taha millestki aru saada, ega

ta siis saa ka. Siinkirjutaja ei taha saada ega saa ka aru sellest kõrge- mast matemaatikast, mille kohaselt neelaks õpetajate palgatõus kümneid miljoneid eurosid, väidetavalt 35 miljonit, mida ei aitaks kokku saada efektiivsem maksukogumine ega ka demokraatia edendamise sihtasu- tuste loomise ärajätmine. Sest ena- mik väljakäidavast rahamassist tõs- tetaks lihtsalt ühest taskust teise ümber. Õpetajate palgalisa (ja miks mitte ka pensionilisa) on n-ö elav raha, mis tuleb enamjaolt kohe riigi- kassasse tagasi, elavdades ühtlasi Eesti riigi majandust. Sotsiaalmaks (33%), tulumaks (21%), töötuskind- lustusmaks (2,8%), seega ühest tas- kust teise tõstetaks kohemaid 56,8% palgasummadest, pluss käibemaks, pluss elektri-, kütuse- ja pakendiakt- siisid, pluss maksutulu elavnenud majandustegevusest... Võimalik, et loetelu pole täielik. Reaalselt läheks raha õpetajate palgatõusuks vähe- malt kolm, kui mitte neli korda vähem.

Karl Kello

Suured muutused on riskantsed

■ **Kõrgtehnoloogiline tootmine on ainuke reaalne võimalus palga- lõhet ületada.**

Tagada õpetajale vääriline töötasu – selle on nii haridus- ja teadusminis- teerium kui ka haridusfoorum ning Eesti koostöö kogu asetanud Eesti hariduse viiest väljakutsest koolivõr- gu korrastamise järel teisele kohale. Õpetajate palga tõstmiseks väärilise- le tasemele tuleb muuta riigieelarve kujundamise põhimõtteid, kinnitas majandusteadlane Heido Vitsur nädal tagasi haridusfoorumil.

Lõhet ei ületa ka viie aastaga

Heido Vitsuri sõnul tegeleme liiga paljude asjadega ja paraku on häda selles, et me ei julge ega taha priori- teete kehtestada ega tunnista ühtlasi, et prioriteetide seadmine on ka väga riskantne. Näiteks nii tõsine priori- teet, nagu seda on õpetajate palga vii- mine samasse proportsiooni keskmise palgaga kui arenenud riikides, nõuab mitte ainult otsustamist, vaid ka selle otsuse järgimist pika aja jooksul. Seda palgalõhet, mis on Eesti kes- kmise palga ja õpetaja keskmise palga vahel, ei ületa ühe päeva ega ka mitte viie aastaga, see on pikem protsess. Palgalõhe ületamisest on praegu isegi natuke kohatu rääkida, tõdes Vitsur, meenutades autoriteetseid arvamusi, et Euroopa oma kokkuhoiuprogram- miga määrab ennast enesetapule.

Praeguses majanduspoliitikas pole näha seda võimalust, kuidas välja- käidud lubaduste lunastamiseks raha leida. Vitsuri sõnul tuleb arvestada ka tõsiasja, et Eesti õpetajate palgatase on juba viimased kuus-seitse aastat olnud samasugune kui praegu. Neil aastatel, mil Eestis oli majanduskasv üle kümne protsendi ja brutopalk kasvas ühel aastal 22%, ei leidunud meie riigis ressursi, tahet ega aru- saama, et kasutada osa sellest rahast

RAIVO JUURAK

Heido Vitsur: „Me ei oska muuta eelarveproportsioone, ei julge kontsentreerida raha, kuhu vaja, ei suuda jälgida, et vastuvõetud programmid ka ellu viidaks.”

palgaproportsioonide muutmiseks. See on loomulik, alalhoidlik eestlane lihtsalt teab, et suured muutused on riskantsed. Sest muudatuste eest peab vastutama.

Kellest eeskuju võtta?

Heido Vitsuri järgi sõltub Eesti õpe- taja palgaküsimus eelkõige siiski sel- lest arusaamisest, kui olulist rolli õpe- taja ühiskonnas omab ja kui oluline stiimul on selle juures raha. Euroopas ei ole tema sõnul ühtegi jõukat riiki, kus õpetaja palk oleks madalam kui panga laenuosakonna töötajal, välja arvatud Ida-Euroopa riigid. Kuid see seos ei pea olema üks-ühene. Palju sõl- tub kultuuritraditsioonidest. Väikese palgaga õpetajad võivad ka väga hästi

õpetada, ja õpetavadki. Mõnel pool aga peetakse siiski lubamatuks maks- ta õpetajale – inimesele, kes hoolitseb uue põlvkonna vaimse tervise ja tule- viku eest – vähem palka kui santeh- nikule. Lihtsalt leitakse, et see ei tule üldse kõne alla.

Ameerika haridussüsteemi pole mõttekas eeskujuks võtta ega Euro- pa omaga võrrelda. Ameerika on olnud kõige avatum maa, sinna on tulnud algusest peale noort, energilist ja võimekat rahvast. Eeskuju tasub võtta Euroopa riikidest ja ka Aasiast, sedastas Vitsur. Kui aga meie inime- sed käisid Jaapanis uurimas sealset hariduskorraldust, saadi teada, et Jaapan peab enda eeskujuks Soomet. Soome haridussüsteemi ja -korraldust loetakse maailmas üheks paremaks,

ja mitte ilmaasjata. Kui suhteliselt vaene, mõne miljoni inimesega riik, olles sunnitud Venemaale kontribut- siooni maksma, suutis üles ehitada maailma suhteliselt teadusmahukai- ma ja aktiivsema majanduse ning Euroopa ühe rikkama ühiskonna, siis tema nii ühiskonna- kui ka eriti hari- dus-teaduskorraldusest tasub õppida ning ka on, mida õppida. Soome eri- neb paljudest teistest maadest sellegi poolest, et kui nad midagi teevad, teevad nad seda järjekindlalt ega jäta alustatut pooleli.

Keskmise sissetuleku lõks

Heido Vitsur ei usu, et olemasoleva raha hulga juures suudaksime Eestis nii ulatuslikku riigieelarvestruktuuri ümberjaotust teha, vähemalt lähiaas- tatel mitte, et leida raha õpetajate palkade korrigeerimiseks. Teha saab vahest hädavajalikke korrekture. Eesti majandus tuleb tuua välja sellest n-ö keskmise sissetuleku lõksust. Kui vaadata Eesti tipp-palgamaksjate rida, siis tootvatest ettevõtetest, mitte advo- kaadibüroodest, on Skype ainuke, kes maksab keskeltläbi Luksemburgi tase- mel palka.

Pole muud võimalust kui luua tin- gimused ja minna üle kõrgtehnoloogi- lisele tootmisele. Peab vaatama oma ülikoolide poole, aga nagu ülikoolid on kokku arvutanud, 70% teadusrahast on läinud betooni, mitte teadusesse ja arengusse. Ja kui koolidest rääkida, siis ei kulutata Eestis protsentuaalselt haridusele vähem kui paljudes teis- tes riikides, see proportsioon SKT-sse on enam-vähem sama, aga erinev on kulutuste struktuur. Kui näiteks küte on sama kallis kui Soomes, ja paraku ta seda on, ning kui meil on hoo- ned soojustamata, läheb loomulikult rohkem raha külmade hoonete küt- miseks. Mis aga ei õigusta majandus- teadlase Heido Vitsuri väitel õpetajate madalat palgataset.

Karl Kello

Kool peab andma noorele teadmised karjääririst

RAIVO JUURAK

Karjääriõpe peaks õpilasel aitama paljude erialade seast üles leida selle, mis teda kõige rohkem huvitab ja talle ka sobib.

■ Koolid pole karjääriõpet veel omaks võtnud.

Praeguses kiiresti muutuv maailmas on oskus infot leida ja analüüsida ning otsuseid vastu võtta tähtsam kui aastakümneid tagasi. Elus tuleb pidevalt valikuid teha, seepärast võib karjääri planeerimise oskust pidada lausa toimetulekuoskuseks. SA Innove karjääriteenuste arenduskeskus on loonud 17 maakondlikku teavitamis- ja nõustamiskeskust, kus spetsialistid jagavad noortele infot tööturu ja õppimisvõimaluste kohta ning aitavad välja selgitada igäihe eeldused ja tugevad küljed. Karjääriõppe baasteadmised peab andma kool.

Uute riiklike õppekavade kohaselt on karjääriõpe läbiva teemana lõimitud kõigisse õppeainetesse ning karjääriõpetus on nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis üks võimalik valik-aine. SA Innove karjääriõppe peaspetsialist Mare Lehtsalu ütleb, et karjääriõpe on koolides korraldatud väga erinevalt. „Täpset ülevaadet pole, kuid tean, et paljudes koolides on see väga heal tasemel, ning on neidki koole, kus juhtkond pole karjääriõpetuse olulisust veel teadvustanud.”

Info muutub pidevalt

Sel õppeaastal on karjääriõpetus või sellega analoogne aine 88 kooli õppekavas. Nende seas on ka SA Innove pilootkoolid üle Eesti, kes ESF-i projekti „Karjääriteenuste süsteemi arendamine” toel koolis karjääriõpet edendavad. Mare Lehtsalu räägib, et pilootkoolide ülesanne on katsetada karjäärikoordinaatori tööülesandeid ning testida ka arendada õppe-, metoodilisi ja tugimaterjale, et karjääriõpet koolides võimalikult tõhusalt ning samas tulemuslikult läbi viia.

„Karjäärikoordinaatorid on praegu ametis vähestes Eesti koolides,” räägib Mare Lehtsalu, „karjääriõppega seotud teemaring on aga väga lai ning tööturu info muutub pidevalt, aineõpetajad ega klassijuhataja ei jõua kõigega kursis olla. Seepärast ongi vajalik, et

koolis on inimene, kes valdkonda tunneb. Osa karjäärikoordinaatoritest on samal ajal koolipsühholoogid ja võtnud endale selle lisarolli. On õppealajuhatajaid, aineõpetajaid, huvijuhte. Kõige olulisem on, et inimene soovib seda tööd teha ja omab vajalikku ettevalmistust.”

Püramiid on tagurpidi

Koolidele seab valikute tegemisel piirid raha. „Ka kõigis 52 pilootkoolis katsetame karjäärikoordinaatori ametikohta esialgu ainult koormusega 0,2,” räägib Mare Lehtsalu. „Lõpueksamite ajal kuuleme tihti, kui tähtis on karjääri planeerimine. Selle jaoks ressursseid leidmine on riigi prioriteetide küsimus.”

Tartu kutsehariduskeskuse info- ja karjäärinõustamiskeskuse juhataja Martin Medar iseloomustab karjääriteenuseid püramiidina, mille vundamendiks on üldharidus, mis peab sisaldama ka teadmisi karjäärist, keskmiseks osaks karjääriinfo ning tipuks karjäärinõustamine. „Meil on see püramiid praegu tagurpidi. Kõige rohkem pakutakse noortele nõustamisteenust ja karjääriinfot, kuid karjääriõpetuse osa on väga väike. Julgen öelda, et üldhariduskoolides pole karjääriõpet veel omaks võetud. Täiskohaga töötavaid karjäärikoordinaatoreid on Tartu koolides praegu ainult kolm, Eestis paarikümne ringis. Ka see, mis on infospetsialisti, mis karjäärinõustaja ja mis karjäärikoordinaatori ülesanne, on paljude jaoks veel segane. Karjäärikoordinaator on karjääriõppe organiseerija ja elluviija koolis.”

Martin Medar lisab, et kui kool ongi valmis karjäärikoordinaatori ametikoha loomist kaaluma, tekib järgmine probleem: kas kohalik omavalitsus on praegu käimasoleva koolireformi käigus ja õpetajate palgatõusu ootuses valmis täiendavat kohta rahastama. Üks võimalus on, et maakondade info- ja nõustamiskeskused, kus kompetentsus olemas, hakkavad pakkuma koolidele ka karjääriõpetuse loenguid

ja tunde. „Takistuseks on spetsialistide vähesus,” tõdeb Medar. „Tartu keskus viib läbi 1200 individuaalset ja 6500 grupinõustamist õppeaastas, kuid meil on ainult viis karjäärinõustajat. Kuna õpilaste võimalused koolitundide ajast keskusesse tulla on piiratud – keskusel kohal käib umbes 10% noortest –, viime teenuse kooli kätte. Praeguse süsteemi kõige suurem häda on tööjõu vähesus, raske on leida spetsialiste, kes oleksid nõus niisuguse palgaga seda tööd tegema. Ka inimeste väljaõpe vajab suuremaid ressursse.”

13 000 õpilast nõustaja kohta

„Kui lähtuda olemasolevast sihtgrupist, kes teenust vajab, on Tartu maakonnas selle aasta seisuga 13 000 õpilast ühe karjäärinõustaja kohta,” selgitab Martin Medar. „Selline koormus ei jätagi muud võimalust kui töötada konveiermeetodil, kuigi minu arvates peaks põhirõhu panema individuaalsele nõustamisele. Kindlasti ei tohi ära unustada ka riskigrupi noori.” Praegu on teenus tema sõnul riigis ebaühtlaselt kättesaadav. „Tartus on karjääriteenused hästi korraldatud ja noored on nõustamisvõimalustest teadlikud, kuid Ida-Virumaal ja Viljandis on süsteem alles arenemisjärgus.”

Martin Medari arvates võiks Eestis eeskujuks võtta Taani süsteemi, mille järgi karjääriõpe kuulub kooliprogrammi, kuid karjäärinõustamise ja karjääriinfo teenust tellivad omavalitsused koolidele nõustamiskeskustelt. Taanis on loodud riiklik karjäärinõustajate infosüsteem, mille andmebaas sisaldab infot eranditult kõigi, isegi telefoni- ja MSN-nõustamiste kohta. Eestis aga toimib süsteem praegu igas maakonnakeskuses erinevalt. „Asjad on vaja läbi mõelda ja tähtsuse järjekorda panna,” rõhutab Martin Medar. „Ei ole mõistlik joosta kümnes eri suunas, tuleb minna üht kindlat rada ning järgida strateegiaid, mis on end õigustanud.”

Tiina Vapper

KÜSIMUS JA VASTUS

Kuidas on teie koolis korraldatud karjääriõpe?

SIGNE SÕÕMER

Orissaare gümnaasiumi õppealajuhataja

Oleme Innove pilootkool 2005. aastast. Karjääriõpet koordineerib koolis karjäärinõustaja: viib läbi karjääripäevi ja -üritusi, korraldab koostööd Kuressaare ametikooli ja noorte nõustamiskeskusega, annab 8. ja 11. klassis karjääriõpetuse tunde. Kooli üks õppesuund on 21 aastat olnud merendus, meie jaoks on karjääriõpe väga hea väljund. See on ühtlasi võimalus kaasata vilistlasi ning projektide kaudu õppereise korraldada.

Uue õppekava järgi karjääriõpetuse tund kahjuks 8. klassi tunniplaanis enam ei mahu, vaatame, kas saame selle võtta vabaaainena või klassijuhataja tunni raames. Väga oluline, et karjääritöö jaoks on eraldi inimene, klassijuhatajatel on ülesandeid niigi palju. Tean, et mõnes koolis suhtutakse karjääriõppesse nagu lisakohustusse, aga kui teha midagi vägisi või linnuke-se pärast, siis see ei toimi.

MALLE MATTISEN

Rakke gümnaasiumi õppealajuhataja

Oleme kaalunud karjääriõpetust valikkursusena, ka pädev inimene on koolis olemas. See, kas õpilaste hulgas on piisavalt huvilisi, on iseküsimus. Karjääriõpe on ju läbiva teemana õppekavas: kui füüsika-tunni ajal käiakse lubjatehases, on see nii õppimine kui ka elukutsega tutvumine. Enda tundmaõppimisega tegeleb inimeseõpetus, mille maht õppekavas on kasvanud. Teeme koostööd kutsekoolidega ja loomulikult Rakveres asuva nõustamiskeskusega, kust käib spetsialist õpilastele elukutsevalikust rääkimas ja pakub soovijaile võimalust teha kutsesobivustesti. Ainekava on tihe, lisaks on õpilastel spordi- ja muusikaringid, muud üritused. Arvan, et ei ole praktiline karjääriõppele rohkem aega pühendada.

KOIT NOOK

Põlva ühisgümnaasiumi direktor

Liitusime pilootkooli programmi sellest õppeaastast. Maavalitsus, kus noorte kutsenõustamiskabineti asub, on koolimaja vastas, see on õpilaste jaoks hea lahendus, kuid leidsime, et kool peab samuti varasemast rohkem panustama. Võimalusi ja väljakutseid on palju, õpilasel on keeruline valikut teha.

Kindlasti tuleb kasuks, kui juhendaja ja suunaja on kõrval. Seni tegi karjääritööd koolipsühholoog,

aga programmi eelis on süsteemsus ja koordineeritus. Üksinda oleks koolil olnud keeruline alustada. Täiendava rahata ei saa uut ametikohta luua, kuigi see pole täiskoht, vaid 0,2 kohta, mida Innove praegu lepingu järgi rahastab. Õnneks oli kooli huvijuht valmis selle töö enda peale võtma. Ta käib praegu koolitustel ja sügisest alustab karjääriõpetuse tundidega 9. klassis. Gümnaasiumiga jätkub töö nii nagu varem: õppepäevad, kohtumised eri elualade esindajatega, kutsenõustamine. Kõige suuremat huvi testide tegemise ja nõustamise vastu tunnevad just lõpuklassi õpilased.

JANIKA KIVISTIK

Viljandi Paalalinna gümnaasiumi õppealajuhataja

Varasemast kogemusest tean, et põhikoolid tunnevad õpilase otsuste ja valikute suhtes suuremat vastutust ja teevad kutsenõustamistööd usinamalt kui gümnaasiumid. Gümnaasiumide ehk „torukoolide” jaoks on kõige olulisem õpilaste arv täis saada. Olen 16 aastat kutsehariduses töötanud ja puutunud kokku õpilastega, kes tegid vale valiku ja läksid vanemate survele gümnaasiumi.

Tegelikult ei ole kutsekool plaan B, vaid võrdne võimalus, mis annab tööd iga riigikorra ajal. Leian, et noored peavad hakkama eriala valiku peale mõtlema võimalikult vara, et valida variant, mis nad õnnelikuks teeb.

Meie koolis on ametis inimene, kes on poole kohaga karjäärikoordinaator ja poole kohaga psühholoog. Mina õppealajuhatajana toetan teda igati – kui ta tahab viia noored Tartu kutsehariduskeskuse tutvuma, tohib ta seda teha tunde ajast, sest see ei ole mitte tunnivaba päev, vaid õppetöö vorm. Väga häid tulemusi on andnud ühised üritused ametikooli õpetajate ja õpilastega, mis on sisuliselt varjatud karjääriõpe. Sügisest, kui meie gümnaasium muutub Paalalinna põhikooliks, alustame 9. klassis ka karjääriõpetuse tunde.

MAREK SCHAPPEL

Saaremaa ühisgümnaasiumi õppealajuhataja

Meie koolis veavad karjäärinõustamist klassijuhatajad koos koolipsühholoogiga. Aastaid on meil igal kevadel toimunud praktikapäevad ning 8. ja 11. klassi karjäärikonverentsid. Klassijuhataja tunnis tehakse õppe-õite, klassijuhataja korraldada on ka kohtumised eri valdkondade asjatundjatega ning koostöö Kuressaares asuva nõustamiskeskuse ja ametikooliga. Kõik variandid on kasutusel, lisaks leiab vajalikku infot internetist.

Arutasime võimaluse üle õpetada põhikoolis valikainena karjääriõpetust, kuid otsustasime siiski panustada põhiainetele ning jätta karjääriõpe endiselt klassijuhatajate korraldada. Süsteem töötab hästi ja me ei näe põhjust seda muuta. Praegu tundub, et karjääriõpetust on piisavalt.

Kulude-tulude tasakaal poliitikas tähendab, et puhaskasu on ümmargune null

Jüri Sepp

TÜ majanduspoliitika professor

Hiljuti esitleti HTM-i suures saalis üht esimest laiemat haridusökonoomilist uuringut, mille koostanud on pärit enamasti TÜ majandusteaduskonna doktorantuurist. Olen ökonoomika fänn, st pean majandusanalüüsi üheks maailma tunnetamise väärtuslikuks instrumentiks ning sellisena ka mõistliku poliitika eelduseks, ja seetõttu võtsin meelsasti vastu kutse sellest uuringust midagi arvata.

Majandusanalüüs tähendab mingisuguse nähtuse või tegevusega seotud kasude ja kahjude, või kui võimalik, siis ka rahas mõõdetavate tulude ja kulude uurimist. See on huvitav, sest lubab rääkida tulude ja kulude vahekorra ning uuritava nähtuse või tegevuse tasuvusest, ehk koguni optimaalsusest.

Ääretult põnev uurimisobjekt

Haridus on uurimisobjektina ääretult põnev ja majanduslikult tähtis. On ju laias laastus kõik majandusteadlased veendunud, et rikkuse esmaalus peitub inimestes. Mitte ainult nende hariduses või võimekuses, vaid väga olulisel määral ka motivatsioonis, stiimulites.

Hariduse positiivsest mõjust saame rääkida väga mitmes tähenduses ja peasjalikult kahel tasandil. Kõrgemast ja paremast haridusest saab kasu inimene, kuid mitte ainult. Nüüd on juba maitse küsimus, kas rääkida lisanduvast ühiskondlikust kasust või heaolu lisandumisest teistele inimestele.

Esitletud haridusökonoomilise uuringu üks tugev külg on hariduse positiivse rolli mitmetahuline käsitus. Alustatakse hariduse otsestest mõjudest tööturu palgaerinevustele ja tööjõumaksudele ning liigutakse individuaalse tervise ning sotsiaalkulude juurde. Viimasega on seotud kuritegevuse kulud.

Konkreetselt huvitavad autoreid just sellised kulud ehk saamatajäänud tulud, mis seostuvad keskkooli-õpingute ebaõnnestumisega ja mida uuritakse, võrreldes kesk- ja põhiharidusega inimesi. Selliseid inimesi, kes pärast põhihariduse omandamist ei jõua keskhariduseni, on Eesti ühes aastakäigus ca 1450.

Toimib läbi kogu elu

Kahtlemata on siin tegemist väga erinevate inimestega ja karta on, et kõigi hilisemas elus kujunevate erinevuste taandamine üksnes omandatud haridusele on üsna tugev lihtsustus. Siiski

on see ja teisedki lihtsustavad eeldused vähemalt analüüsi algstaadiumis täiesti mõeldavad. Kusagilt on vaja alustada, sest õpingute katkestamise probleemist on räägitud juba aastaid, kuid selle probleemi hinda pole keegi päevaavalgele toonud.

On selge, et hariduserinevused mõjutavad kogu elu ning seetõttu on vaja mõjusid liita üle aastate. Siin tuleb mängu diskonteerimine ehk tulevaste summade nüüdisväärtuse hindamine.

Palgaanalüüs näitab, et üks keskharidusega inimene teenib elu jooksul praeguse väärtuse alusel ca 23 000 eurot rohkem kui vaid põhihariduse omandanu. Otsest tuleneb siit ka inimese panus riigikassasse, mis praeguse maksusüsteemi järgi oleks 15 000. Haridusteel ebaõnnestujate kuritegevuse lisakulu jääb kahe tuhande euro kanti.

Poliitikas tuleks mõelda keskkonna-ökonoomiliselt. Kui tootmisprotsessiga kaasneb saaste, ei saa me saastet likvideerida tootmise lõpetamise hinnaga.

Absoluutväärtuselt suurima efekti on autorid saanud siiski hoopis seoses hariduse tervisemõjudega – keskhariduse ebaõnnestumine vähendab inimese nn tervisekapitali 38 000 eurot. Paraku on see ka kõige tinglikum tulemus, sest otsearvestused viivad meid küll eluea ja osalt isegi elukvaliteedi erinevusteni, kuid nende rahalise väärtuse hindamine eeldab teadmist sellest, mis maksab üks inimelu. Autorid isegi tunnustavad, et siin puudub usaldusväärne ja piisavalt universaalne mõõtmismeetod. Laenatakse küll number liiklusõnnetuste kuluuuringutest, aga jääb vastuseta, kas see antud konteksti sobib.

Seega saame ühe indiviidi koondnäitajaks ca 40 000 eurot ilma ja 78 000 koos nn tervisekapitaliga. Ühe põhihariduse omandanud, kuid keskkooli mitte jõudnud aastakäigu kohta annab see kokku vastavalt 58 või 113

RAIVO JUURAK

Õpingute katkestamisest on räägitud juba aastaid, kuid selle probleemi hinda pole keegi päevaavalgele toonud. Kusagilt on vaja alustada.

miljonit eurot. Igal juhul on tegemist märkimisväärsete summadega, mis õigustavad mitte üksnes õpingute katkestamisest mõtlemist ja rääkimist, vaid ka tegutsemist selle vähendamiseks ja vastava poliitika kujundamist.

Iga poliitika maksab

Nüüd aga jõuab majandusteadlane selle juurde, et tasuta lõunaid ei ole ja iga poliitika maksab. Mõnes mõttes võib kõiki eelnenud arve vaadelda kui probleemi tulude poolt ehk mida annaks ebaõnnestumiste vähendamine ühe inimese võrra või ka tervikuna.

Siit ei tulene aga veel kaugeltki poliitika arvulist eesmärki: millise katkestamiste numbriga juurde tahame jõuda.

Autorid teevad ilma erilise põhjendusest arvatuse, just nagu võiks taotleda ebaõnnestujate arvu vähendamist poole, st 725 võrra. Seejuures mainivad nad, et see õigustaks just nii suuri kulutusi, mis võrduksid ära hoitud kahjuga (koos tervisega 56,6 miljonit eurot). Teatud piirväärtuse poliitika kuludele saame nii tõesti, aga tunnustada tuleb ka, et sellise lähenemise juures muutuvad poliitika kulud võrdseks tuludega ning puhastulu on ümmargune null. Oleksime sisuliselt

tagasi samas olukorras, kust startisime enne poliitika rakendamist.

Et saada mõistlikku tausta poliitika eesmärgi püstitamiseks, tuleks mõelda keskkonnaökonoomiliselt.

Mõelda keskkonnaökonoomiliselt

Kui tootmisprotsessiga kaasneb saaste, ei saa me saastet likvideerida tootmise lõpetamise hinnaga. Saame minimeerida keskkonnakahjust ja saaste vähendamise kuludest koosneva summaarse kulu.

Loomulikult aitaks sellele kaasa oskus valida rakendatavate meetmete järjekord selliselt, et esmalt kasutataks ära kõige odavamad abinõud saaste ja õppetöö katkestamise vähendamiseks ning edasi liigutaks järjest kallimate meetmete juurde. Peatuda tuleks seal, kus õppetöös ebaõnnestumise piirkahju võrduks õppetöös ebaõnnestumise vähendamise piirkuluga.

Jättes kõrvale erialaterminoloogia, võib öelda, et taotlemist väärivad olukord, kus õpingute ebaõnnestumise vähendamisest saadav tulu kokku ületaks ebaõnnestumise vähendamiseks tehtavaid kulusid maksimaalselt, kus poliitika puhaskasu oleks suurim võimalikest.

Muidugi on seda lihtsam öelda kui teha. Ilmselt seetõttu ongi reaalsed poliitilised eesmärgid Eestis ja EL-is seatud hoopis madalamale: viia õpingud enne keskhariduse omandamist katkestamiste arv 18–25-aastaste hulgas seniselt tosinalt protsendilt alla kümne. Võib-olla on asi ka selles, et pole olnud piisavalt selge, kui palju on mängus ja kui palju on selle probleemiga tegelemisel võimalik ka raha võita.

SAMAL TEEMAL

Jahmatavalt raamatupidajalik lähenemine

KERSTI RAUDAM
sotsioloog

Õhtustest teleuudistest saime teada, et jälle suletakse üks kool: lapsi vähe, kulud suured. Tegemist on algkooliga ning väikesed maalapsed peavad hakkama õppima kodust kaugel ja suures koolis.

Kuidas ja kui kiiresti sulanduvad lapsed uude keskkonda ning kuidas see mõjutab nende õppimistulemusi edaspidi? Ja nende elu?

Eestis on kümneid tuhandeid lapsi, kelle peredes ei ole piisavalt raha, et lastel oleks kõht täis. Rääkimata muust elu ja arengu juurde käivast. Kuidas see mõjutab nende õppimistulemusi ja elu?

Kõik ühevanused lapsed ei ole samal arengutasemel, mõned on targemad, andekamad või usinamad. Surume nad aga kõik ühte elukohajärgsesse kooli. Mis siis, et andekamail võib seal hakata igav ning kaduda õppimishimu. Kuidas see mõjutab nende õppimistulemusi ja elu?

Kas keegi oskab neile väga olulistele küsimustele vastata?

Aga haridus- ja teadusministeeriumi koduleheküljelt leiame uurinukokkuvõtte „Õpingute ebaõnnestumise kulud Eestis”, mis „annab meile tõendusmaterjali informatsiooni

õpingute ebaõnnestumisega seotud kulude kohta, näidates, et õpingute katkestamisega kahanevad inimese tulevikuväljavaated tulutoovaks edasiseks eluks ehk kahanevad isiklikud tulud tulevikus. Ühiskonnale tähendab see aga nii saamatajäänud tulu kui ka suurenenud kulutusi. Seega on strateegilistes dokumentides kajastatud madala haridustasemega noorte teema prioriteetsus vägagi õigustatud.”

Jahmatavalt raamatupidajalik lähenemine: tulud ja kulud.

Aga inimene, meie ühiskonna liige, laps, perekond, kool, koolikorratus, nende suhted ja seosed ning põhjused, mis tingivad õpingute ebaõnnestumise? Sellest ei tea me midagi, teame väga vähe või ei tahagi teada.

Eesti kõrgharidus kuulub Euroopasse

Viive-Riina Ruus
TLÜ emeriitprofessor

„Kas kõrgharidus on vaid avaõiguslike isikute asi?” kirjutab Ene Grauberg oma Sirbis ilmunud artiklis (21.04.2012) ja küsib, „kas meie eesmärk on tõesti vaid korras raamatupidamine ja allhanke pakkumine muule maailmale või on see kõrgelt haritud innovatsioonipõhine ühiskond”. No muidugi mitte see esimene!

Oleme jõudnud uude haridusdiskursusse

Oleme iseendalegi märkamatult omaks võtnud uue haridusdiskursuse: on tekkinud uued kõneobjektid, nagu õpiväljundid, kvaliteedikindlustus, akrediteerimine, evalvatsioon, tulemusjuhtimine, distantsjuhtimine... Oleme loonud uued määratlused, nagu riigieelarvelised ja -välised üliõpilased, täisakrediteeringu saanud õppekava; uued tehnikad ja tehnoloogiad, nagu tiimiõpe, e-õpe, PowerPoint. Samuti uued strateegiad ja käitumisviisid, millest vahest kõige silmatorkavamad on lõputu projektide koostamine ja aruannete kirjutamine, mis neelavad aplalt akadeemilise kogukonna kõige suuremat vara – aega.

Muutuste kuhjudes tekib vajadus neid mõtestada ja poliitiliselt suunata. Praegu tundub hariduspoliitiliste valikute ja võitluste raskuspunkt kogu maailmas üha enam koonduvat kõrghariduse ümber. Selle võitlusvälja kujunemise sügavamad põhjused peituvad sellistes protsessides nagu moderniseerumine (sh hilis- ja postmoderniseerumine) ning üleilmastumine, kaasnähtusteks on kõrghariduse massistumine ja rahvusvahelistumine.

Pea kõigis riikides ja regioonides on kõrghariduse ümber- ja enesemääratlemine alles kujunemisesjärgus. Selgete vastusteta on sellised küsimused nagu milline kokkulepe ülikoolide ja nende väliskeskkonna vahel on võimalik ja soovitatav, millised on pinged ja kokkupõrked ülikoolide ja teiste institutsioonide vahel, milline on kõrgharidusprotsesside ja neid mõjutavate tegurite keerukas ökoloogia. Täheledatav on, et Euroopa ülikoolid püüavad järgida USA edukaimate ülikoolide mudelit, kuigi pole kaugeltki selge, kas turul toimetavate äriühingute mudeli järgimine tagaks neile ka edu. Nii või teisiti – selliseid võimsaid ülikooli, nagu võib leida USA-st, eriti eraülikoolide seast, jaksab Euroopa endale lubada vaid üksikuid, küll aga suudab seda jõukas Austraalia ja rikas-tuv Aasia.

OECD analüütikute väitel on kõrghariduses 1970. aastatest alates leidnud aset suured muutused: ekspansioon, mitmekesistumine, järjest mitmekesisem üliõpilaskond, uued

RAIVO JUURAK

Ülikoolide uute korpuste kerkimisega on otsekui märkamatult kaasnenu üleminek uuele haridusdiskursusele. Lõputu projektide koostamine ja aruannete kirjutamine neelab aplalt akadeemilise kogukonna kõige suuremat vara – aega.

rahastamisviisid, tugevnev rõhuasetus aruandlusele ja tulemuslikkusele, mis on võtmeteema alates 1980. aastatest. Lisaks uued juhtimisvormid, globaalne võrgustumine ja koostöö.

Probleeme pole vähemaks jäänud

Ent ikkagi pole rahuldavat vastust küsimustele, mis puudutavad kõrghariduse juhtimist, rahastamist, kvaliteeti, võrdõiguslikkuse tagamist, akadeemilist karjääri, kõrgkoolide rolli uurimistöös ja innovatsioonis, seoseid tööturuga ning rahvusvahelistumist.

Rahvusülikoolide väljatõrjumine globaalselt haridusväljalt suurte ülikoolide või nende konsortsiumide poolt ohustab eriti väikeriikide keelt, kultuuri ja identiteeti.

Väidetavalt paikneb teadmuse loomine indiviididelt ümber meeskondatele, akadeemiline kontroll uurimisteemade ja -suundade valimisel asendub teadmise kasutajate ja uurijate interaktsiooniga, teadusdistipliinidel põhinev uurimine probleemi- ja teemapõhise transdistsiplinaarse uurimistööga.

Kõrgkoolide juhtimises täheldatakse riigi otsese kontrolli nõrgenemist ja selle asendumist aruandluse ja ülevaatemehhanismidega. Väheneb kõrgkoolide kollegiaalsete otsustusorgani-

te võim ja tugevneb kõrgkoolivälise isikute ja organisatsioonide mõju. Kõrgkooli juhilt nõutakse akadeemilise kvalifikatsiooni kõrval senisest rohkem juhtimisoskusi. Kõike seda võisime näha ka TÜ juhtimisreformi juures. Sellised muutused on tekitanud valulikke reaktsioone seoses akadeemilise vabaduse vähenemisega.

Üleilmastumine puudutab iga ülikooli

Kõige sügavamalt mõjutab kõrgharidust üleilmastumine: teadmiste ja hariduse globaalsed turud, üleilmsed kommunikatsioonisüsteemid, töötegitajate, teadlaste, tudengite jpt riigipiire ületav mobiilsus jne. Kõrghariduse üleilmastumisel on neli põhilist mõju. Esiteks vastastikuse mõistmise edendamine. Vaesema riigi noortele luuakse võimalus õppida kõrge- ma arengutasemega riigi kõrgkoolis, kusjuures eeldatakse, et nad pöörduvad kodumaale tagasi. Teiseks riikidevaheline konkurents talentide pärast. Tüüpiline on meelitada neid grantidega oma ülikoolidesse. Seda strateegiat on kasutanud pikka aega aktiivselt USA, Suurbritannia, Kanada ja Prantsusmaa. Ka EL on asunud teadlikult suurendama Euroopa kõrgharidusruumi atraktiivsust. Kolmandaks on haridusest saanud ülikooli tuluallikas. Kõrge reputatsiooniga ülikoolid on kehtestanud välisüliõpilastele kõrge õppemaksu. Nähtavasti on see paljudele rikastele Hiina, Vene

jt maade tudengitele jõukohane. Viimane mõju on riigi kohapealse võimekuse suurendamine, milleks kutsutakse enda juurde külalisõppejõude ja väliteadlasi. Seda strateegiat kasutatakse aktiivselt Hiinas, Hongkongis, Singapuris, Du-bais, aga ka Portugalis.

Paljud võimsad ülikoolid asetavad end rahvusriigist väljapoole, toimides globaalses haridusruumis nagu rahvusvahelised suurkorporatsioonid. Kui juurde tuleb rahvusriik, muutuvad oluliseks riikidevahelised kokkulepped ja liikmelisus rahvusvahelistes organisatsioonides. Samas on rahvusriigil ülesanne reguleerida oma riigi kõrgharidust ja ka kõrgkoolid peavad korraldama seal omavahelisi suhteid.

Kas regionaliseerumine pakub leevendust?

Vaagides riikide üleilmastumisega toimetulemise strateegiaid, on päevselge, et väikeste riikide probleemid oma kultuuriruumi säilitamisel muutuvad keerulisemaks ja teravamaks. Riikide mõjuvõimu vähenemine globaalsel haridusväljal ja rahvusriikide ülikoolide väljatõrjumine suurte ülikoolide või nende konsortsiumide poolt ohustab eriti väikeriikide keelt, kultuuri ja identiteeti. OECD näeb siin ühe lahendusena regionaliseerumist. Näiteks Põhjamaade, Baltikumi või mingi muu haridusregiooni kujundamist ja arendamist.

Hariduse üleilmastumine on tekitanud haridusmuutuste globaalsed agendid, nagu OECD, kuid ka UNESCO, maailmapank jt. Pisut väiksema mastaabiga, kuid Eesti seisukohalt väga jõulised tegijad on Euroopa Liidu vastavad struktuurid ja organisatsioonid. Meenutagem siinkohal kas või Bologna protsessi, mille tulemusel muutus kõrgharidusõppe struktuur (üleminek nn 3+2-süsteemile). Endistviisi mängivad hariduse näitelaval peategelasi suurriigid, eriti USA ja Suurbritannia. Viimane muuhulgas ka haridusajakirjade viljaka publitseerijana. Järjest tähtsamad on Austraalia, Hiina ja India. Mõjuvõimsad on need ülikoolid, kes on saanud kõrge paigutuse ülikoolide pingereas.

Milliseid väärtusi võib leida tänapäeva hariduse kui maailmasüsteemi süvakihistustest? Vähemalt esialgu ikka veel samu, mida järgitakse parempoolses majandusdiskursuses: kasumlikkus, ratsionaalsus, tõhusus, ettevõtlikkus. Eks näis, kuidas mõjutab neid väärtusi majanduskriis ja kas hariduskonservatiivide üleskutse pöörduda tagasi kõrghariduse traditsiooniliste ideaalide manu leiab ka laiemat kõlapinda. Ent tuleb rõhutada, et nii OECD kui ka Euroopa ametlikku haridusdiskursust läbib veel üks väärtus – võrdõiguslikkus, igamehe õigus kvaliteetsele haridusele.

Kas oleme olnud piisavalt kriitilised?

Eestis on kõrgharidust eriti tugevalt mõjutanud SA Archimedes, kelle käsutuses on miljoneid eurosid Euroopa sotsiaalfondi raha. Selle organisatsiooniga on loodud bürokraatlik vahekihistus Euroopa Liidu ja Eesti riiklike struktuuride vahele. Kokkuvõttes tähendab see, et EL on meie kõrgharidust tugevalt mõjutanud ning teeb seda veel mõnda aega.

Sihtasutuse tegevus on võimaldanud kutsuda ellu mitmeid viljakaid projekte, samas tugevdanud konkurentsi nii kõrgkoolide vahel kui ka nende sees. Tuleb analüüsida, mil määral on see edendanud meie hariduse innovaatsilisust, kättesaadavust ja osapoolte koostöövõimekust.

Avalik ja informeeritud diskussioon meie kõrghariduse üle pole olnud piisav. Suure pildi puududes on kõrghariduse tükikaupa reformimine ohtlik ja võib viia tupikusse.

Niisiis – Eesti praegune kõrgharidus paikneb Euroopa ja globaalses kõrgharidusruumis. Tundub, et me pole seda fakti lõpuni teadvustanud, pole piisavalt kursis mujal maailmas tehtud uuringute ja toimunud aruteludega. Karta on, et me pole olnud piisavalt kriitilised soovitude „juurutamisel”. Mõningaid aspekte oleme üle ekspluateerinud (standardid, aruandlus) ja mõningaid alahinnanud (näiteks austus võrdsete võimaluste vastu). Igatahes pole avalik ja informeeritud diskussioon meie kõrghariduse teemadel olnud piisav. Suure pildi puududes on kõrghariduse tükikaupa reformimine ohtlik ja võib viia tupikusse. Vastutust kõrghariduse eest peaksid jagama poliitikud, riigivõim ja (kas mitte ennekõike?) akadeemiline kogukond.

Saab kino, saab ka kirjandust

Karl Martin Sinijärv

kirjanik

Käisin kinos. Näha sai linandit pealkirjaga „Ronk“, mis jutustas Edgar Allan Poe elulõpust. No kena, paljudest neid va kirjanikke ikka liikumas pilti valatakse. Teos oli tubli põnevik, kuigi kubises üheksateistkümnendast sajandist, mis teadupoolest inimkonnas ajaloos üks äraütlemata ebameeldiv ajajärk oli. See selleks. Kirjanik vuhkis filmis olude sunnil üksjagu kirjatööd teha, ilusa terava sulega pikadele paberirullidele. Paberirullid nabis oma kätte usin trükkal, kes verivastse loomingu sujuvalt ajaleheveerule suunas ning ilmarahvale kättesaadavaks tegi. Tinaladu just otseselt ei näidatud, kuid kahtlemata oli see kulisside taga olemas. Ning selleks, et saada kätte killuke informatsiooni, antud juhul siis meistri sulest pärinev päevakajaline uudisjutt, pidid inimesed raha eest omandama tüki paberit. Mjäl seda teavet lihtsalt ei olnud. Mida rohkem paberitükikesi müüdi, seda rõõmsamaks lehepealik sai.

Lõputult sõnu inimesse ei mahu

Veel aastakese kahekümne eest käisid asjad täpselt samamoodi. Olgu, muidugi olid Poe eluajaga võrreldes lisanud kino, raadio, televisioon, isegi arvutid, aga informatsiooni kandvate paberitükikeste müümise pisnes õilmitses endisel. Mäletan hästi, kuidas isema esimeste lehelugude kirjutamine käis: esmalt sodisin oma kõikuvate pookstavitega hunniku paberit täis, siis käis hea sõber ja toona juba vilunud ajakirjanik Mart Soidro teksti üle ja kirjutas oma suure ilusa käekirjaga puhtalt ümber, seejärel viis paberilehed masinakirjutajale – kas tänapäeval sellist ametit enam üldse on? – ja masinakirjutaja käest siirdusid paberilehed pärast ülemtalitajate heakskiitu tinaladujatele, kes nokkisid valmis vormi, millega informatsioon müüdavatele paberitükkidele kanti. Paberitükid omakorda kanti külladesse-korteritesse ning rändasid lõpuks ahju või viidi taaskasutusse ehk vanapaberiks. Vanapaberi eest saadud talong võimaldas osta näiteks raamatu, võib-olla isegi välismaa autori oma, eriti haruldasel juhul sellise, mida tänapäeval sopakaks nimetataks ja mille raamatukokku ostmine on raskendat. Võib-olla vanapaberitalongi eest?

Lehelugusid ja eeskätt just uudislikke asjakese kohiseb uuel ajal mitte just uksest ja aknast, aga arvutist küll enam, kui vaene väike inimene vastu jõuab võtta. Või noh, kui pidada arvutit (kirjutit) ukseks teabekosmosesse ja aknaks maailma, siis kohiseb ka uuest ja akendest. Ei mäletagi enam, millal viimati paberist ajalehe ostsin. Küllap

teinekord bussijaamast. Ajakirju ikka ostan, need on peaaegu nagu raamatud ja kõiki neid ei saa taskumasinasse tõmmata ka. Raamatutega on nii ja naa, aga raamatulugemine ja ilukirjandus üleüldse on juba mõnevõrra tõsisem teema kui ühepäevainfo valdamise viisid. Jube vahva, et mitte midagi kaaluvaid e-raamatuid saab sörmeliigutusega omandada või lausa raamatukogust laenutada. Ent nende parem osa saab vanast harjumusest ikka ka füüsilisel kujul riulisse ostetud. Samas – inimene jaksab ainult nii palju, kui jaksab, ja see kehtib ka teabemanustamise kohta. Teave aga on nii argine tühi-tähi kui kõrge kunst. Ning sõltumata infokandja tüübist on see teave sõnades, sõnu aga ei mahu inimesse lõputult.

Viia teadvusesse kirjandus

Sestap on küll nõnda, et kui me tahame, et inimene lisaks kõigele sellele, mis ise tema juurde tuleb, tahad või ei, suudaks omastada natukenegi seda, milleni jõudmiseks peab ise kas või minimaalselt pingutama – kirjandust näiteks –, tuleb senisest jõulise-malt näidata, misasi see kirjandus on, mida tema head teeb, kes teda valmistavad, kuidas ta kõlab ning mispärast kirjandus ikka ja veel ja edaspidigi pagana põnev on. Kirjandusfestivalid selleks loodud ongi.

Juba esmaspäeval stardib Tartus Prima Vista ning sisustab meeldiva nädala. Kava on ilmarahvale kergesti leitav, huvilised ei peaks tuleva nädala sisustamisega enam pead murdma. Meeldivalt segapäised külalised Venemaalt Jevgeni Griškovets ja Grigori Oster peaksid kirjandussõbra vere ärr tarretama küll. Ja kümned teised sulatavad selle jälle lahti. Vaevalt paar nädalat jääbki seejärel rahulikuks raamatulugemiseks, kui Tallinnas avanevad HeadRead. Maailma ja Euroopa kirjanduse absoluutne hetketipp marsib koju kohale – David Mitchell ja Thomas Glavinic presideerivad seal tipus kohe kindlasti. Omamoodi tipp on Ljudmila Petruševskaja, daam, kes tuntud nii näitekirjaniku kui ka prosaistina, ent kes Tallinnas siiski lauljannana üles astub.

Sõnamaailm on ikka üks

Nimesid on rohkem ja vähem tuntuid, need leiab festivali kodulehelt headread.ee, ent kõige olulisem on mu meelest siiski see, et heas väikeses Eestis on nii pagana lihtne leida tee maailma kõige parema kirjanduse juurde. Ning et kõrvuti suurkeelsete suurnimedega saavad lava jagada me oma kirjanikud, vanad ja noored, ilusad ja koledad, naised ja mehed. Nii kerge ja loomulik on näha, et sõnamaailm on ikka väga üks ning häbeneda pole siin midagi. Üksnes huvituda, kuulata, vaadata, mõtelda, lugeda, kirjutada. Soovitavalt just sellises järjekorras. Palju on neid, kes alustavad kirjutamisest ja teiste nimetat edengujärkudeni jõuavad alles hiljem, kui üldse. Nii ei saa. Või siis saab, aga mitte head nahka.

Ühesõnaga, noore ja palju lubava inimese suunamine tõeliselt põneva tekstiteo juurde on võimalikum kui iiales enne. Oleks patt see suund andmata jätta. Maikuu on meile antud kirjanduslik, kasutagem teda heaste ära ja nautigem täiel rinnal.

KIRI

„Meie pedagoogide tase on kehv!”

„Meie pedagoogide tase on kehv”, „Kardan, et õpetajad pööravad varsti taara ja prügikonteinerite pärast tülli”, „Protestimine on õpetaja elu osa” – need on pealkirjad Eesti Päevalehest ja Postimehest.

Kirjutama ajendas Postimehes avaldatud palju kõneainet põhjustanud artikkel „Meie pedagoogide tase on kehv”. Õpetajaskonda väga halvas valguses näitav pealkiri pani mind lähemalt uurima sel õppeaastal õpetajatest avaldatud artikleid Eesti Päevalehes ja Postimehes. Pidin nentima, et koolmeistritest armastatakse kirjutada negatiivselt, vähemalt pealkirjadest jääb selline mulje. Paljud aga ainuüksi pealkirju loevadki ja nende põhjal ühe või teise teema kohta oma arvamust kujundavad.

ELUPILT

Kooliteest ja koduteest

Ristiti mind esimesel elukuul Tallinna Kaarli kirikus, kooliteed alustasin kaheksandal eluaastal Raua tänaval 21. linna algkoolis. Suured ja esinduslikud kivihooned mõlemad. Meie pere elas Kollasel tänaval, hommikuti silkasin kooli veerand tunniga. Aga kojutulekule kulus mitu korda enam. Hulkusime kambas ja avastasime Tallinna idaserva. Kas või Kadrioru. Mereranna Russalka juures. Kitsa raudtee Tallinn – Sadama jaam. Selle taga kaugele maade ja merede järele erutavalt lõhnava sadama. Olime uudishimulikud ja tegime teinekord pahandusigi, mis parata – iga oli selline.

1938. a suvel asusime elama oma majja Tallinna manulinnas Keilas. Kohaliku koolini, mis välimuse poolest ei jäänud pealinna omast sugugi maha, ainult et oli mõõdetmetelt ja õpilaste hulgalt hulga väiksem, oli nii kolm minutit. Joostes veel vähem. Igatahes söögivahetunnil einetasin kodus ja aega jäi ülegi. Koolimaja taga Männikuks kutsutud parkmets, selles spordiväljak jooksuradade ja muuga. Koolimaja külje all talvise kütte riidad – ideaalne koht peituse ja ukraadina mängimiseks. Vahetunnid, täis lõputut rabelemist vabas õhus, tänapäevase terminoloogias kohaselt teismeliste koolivägivallast lausa tiined. Kükakula, kukepoks, ratsaturniirid. Rinnutsi rüselamine, mida me ise maadluseks pidasime. (Palusalu!! Kotkas!) Kakkulised kindlate reeglitega: näkku ei lööda! Kes teist jalaga lööb, sel kasvab jalg pärast surma hauast välja! Noored kuked mis kuked – igaüks tahtis teistest tugevam olla. Suvel õpetas jõgi ujuma ja Männik pallimänge.

Ütlen täie veendumusega: selles eas poiste kehalise arengu osas andis väikelinn suurlinnale tublid silmad ette. Ja hoidis halbade harjumustest eemal.

Keskkooli Keilas ei olnud. Progümnaasiumi samuti. Seepärast saadeti mind 5. klassi Tallinna erakolledžisse, mis asus Sakala tänaval Tõnismäe-poolses otsas, hallist paekivist majas. Algas igapäevane rongi ja trammiga kooliskäimine. Auravedur rongi ees on küll atraktiivne, aga aeglana. Keilast Tondini jõudmiseks kulus tunnike. Sealt veel 10–15 minutit trammiga Tõnismäele.

Mõned näited: „Osahingu kaudu töötada soovinud õpetaja pidi asjad kokku pakkima”, „Noori õpetajaid leiab koolidest aasta-aastalt järjest vähem”, „Mässata või mitte?”, „Palk tõuseb, kui vähem õpetajaid sama töö ära teeb”, „Õpetajate väärkas palk võtaks 50 miljonit eurot”, „Õpetajate palgatõusu asjus puudub üksmeel”, „Õpetajatele ei antud lootust kiireks palgatõusuks”, „Õpetaja palk konkureerib välismaale minekuga”, „Toompea vallutamine”, „Õpetajad vastuseid ei kuulnud”, „Miks on Eestis meesõpetaja nii harv nähtus?”, „Õpetajad süüdistavad direktorit töötajate lahtikangutamises”, „Maa sool – ületõotanud ja alamakstud”, „Paljud muusikakoolide õpetajad teenivad sandikopikaid”, „Eesti õpetaja otsib sponsorit”. Taolisi näiteid võib tuua veel.

Jääb mulje, et pedagoogid on ühed virisejad, kes ei saa oma töoga hakkama ja pealekauba veel mäsavad. Selline on pealkirjade põhjal

õpetajate imago. Loomulikult peab probleemidest kirjutama, aga häid asju, millest kirjutada, on ju ka. Skandaalimaigulised pealkirjad kutsuvad lugema, aga hea ajakirjandus ei tohiks lugejaid alahinnata.

Positiivseid lugusid õpetajatest oli päris raske leida. Mõned näited õnnestus siiski välja noppida: „Tartus tunnustati aasta õpetajaid”, „Õpetajate alampalk tõuseb uuel aastal 700 euroni”, „Rändav õpetaja veab põneva füüsika laste juurde”. Üsna üksluised pealkirjad eelmistega võrreldes. Õpetajatest kirjutatakse hästi põhiliselt õppeaasta alguses, õpetajate päeva puhul ja kindlasti ilmub mõni tore looke ka õppeaasta lõpus. Aga miks mitte muul ajal? Õpetajad on seda väärt! Hinnakem ja hoidkem rohkem meie õpetajaid ja vahel on hea sõna suurem tasu kui pisut kõrgem palk.

MONIKA UNDO

Noarootsi gümnaasiumi emakeeleõpetaja

ERAKOGU

Hillar Palamets, esimene päevapilt. Kõige nooremas eas (kolm nädalat ja kolm päeva vana) Õpetajate Lehe kirjasaatja, kelle näopilt lehes avaldet.

Koolitunnid lõppesid keskpäeval, aga siis oli rongiliikluses paus. Tuli koolimajas või kesklinnas flaneerides aega parajaks teha, kuni Balti jaamas vagunisse said. Ja Keilas veel vaksalist koju. Nii et koolipäev jagunes kaheks: kuus tundi koolile ja neli kooliteele. Katsu sa rongis õppida, kui igapäevasoitjatest sõpru on koos paras sädistav parv. Ja hormoonid ärgitamas juba huvi vastassugupoole vastu. Tühja lobisemise ja lõõpimise aeg kurameerimise algetega. Siis ei pööranud sellele tähelepanu – ajaresurss tundus lõputu.

Paraku ei olnud. Ajaloo vool suundus kärestikku. Hilissügis tõi punaväed baasidesse, erakordselt külm talv Soome Talvesõja. Ja siis oli käes saatulik suvi, progümnaasiumid kaotati ja minust sai jälle koduse Keila algkooli õpilane, kel kulus koolimineku-tuleku viis-kuus minutit. Aga koolimaja peaukse kõrvalt oli maha võetud marmortahvel sõnadega „Selle koolimaja ehitasid Keila alev ja Keila vald Eesti Vabadussõjas langenute austavaks mälestuseks”.

Hillar Palamets

Kõrgharidus muutub kõikjal maailmas rakenduslikumaks

■ **Rakenduskõrgkoolid vajavad maailmatasemel teadust ja globaalset koostööd.**

■ **Eesti eripära on kõrgharidusmuudatustega kiirustamine.**

Rakenduskõrgkoolide rektoritel on viimasel kolmel aastal olnud võimalus põhjalikult tutvuda Austria, Šveitsi, Singapuri ja Hongkongi kõrghariduskorraldusega. Kõigi nende riikide kõrghariduses, rääkimata Soomest, Suurbritanniast ja Austraaliast, toimuvad radikaalsed muutused.

Eestis käimas olev kõrgharidusreform pole mingi eriline nähtus. Iseloomulik on aga see, et mujal maailmas eelistatakse kiiretele ühekordsetele poliitilistele aktsioonidele pikaajalisi poliitikaüleseid muutusi (kümneaastased ümberkorraldused toimuvad nii Soomes kui ka Austraalias). Meie soovime kiireid muutusi ja mõõdame aega pigem kuudes kui aastates.

Ka „tasuta kõrghariduse“ kontseptsioon tundub ülemaailmse kõrgharidusreformimise kontekstis üsna arusaamatu. Tavaliselt liigutakse teises suunas: kulude jagamise ja üliõpilaste finantseerimise kaasamise suunas, sh Skandinaavia riikides, kuigi sealne konstitutsioon piirab otsese õppemaksu rakendamist. Samas pole tegu tasulise kõrgharidusega, sest õppeteenustasud katavad õppekuludest vaid väikese osa. Kõrgharidust peetakse isiklikuks ja ühiskondlikuks hüveks, mistõttu on õppeteenustasu kogumine põhimõtteline küsimus ka seal, kus saaks vabalt lubada tõeliselt „tasuta kõrgharidust“ (Singapur, Šveits).

Õppeteenustasu mõjub üliõpilastele kahtlemata distsiplineerivalt ja motiveerivalt, samas võib (võivad) riik/ettevõtte vajadusel ja vastastikkusel kokkuleppel need ka kompenseerida. Nii on vähekindlustatud ja töökatel noortel võimalik õppida tasuta, vaesematele makstakse toetusi, parimatele stipendiumi ja prioriteetsetele erialadele esitavad riigid tellimusi.

Haridus on just nii kvaliteetne, kui on õpetamise kvaliteet. Meeldib see meile või mitte, aga parimad kõrgkoolid õpetavad harilikult ka rahvusriikides inglise keeles. Nad leiavad õppejõud rahvusvahelistel konkurssidel ning pakuvad neile nii õpetamiseks kui ka teadusuuringuteks parimaid tingimusi. Loomulikult läheb see kalliks.

Mujal kulutatakse haridusele rohkem kui meil

Eesti kulutused haridusele tervikuna on Eurostati andmetel 5,67% SKP-st (minister Jaak Aaviksoo väitel 2009. aastal 7%), kuid kõrgharidusele jagub vaid 1,5%, mis on Euroopa kontekstis igati konkurentsivõimeline (OECD keskmine 1,6%), jäädes siiski oluliselt alla kiirelt arenevatele majandustele.

Hiina kulutab kõrgharidusele juba kümme aastat järjest 3,3% SKP-st, Hongkong 2011/12. aastal 3,6% ja kulutused kasvavad veelgi, sest parema konkurentsivõime tagamiseks nii tööturul kui ka USA ja Euroopa ülikoolide magistriõppes on otsustatud alates järgmisest õppeaastast minna üle nelja-aastasele bakalaureu-

RAIVO JUURAK

Termin „rakenduslik“ tekitab segadust – justkui rakenduskõrgkoolist saadav haridus oleks „rakendatav“ ja ülikooliharidus mitte. Tegelikult liiguvad kõik kõrgharidust pakkuvad õppeasutused uuringutest sündivate teadmiste rakendamise suunas. „Sahtlisse“ ei avasta ammu enam keegi.

seõppele senise kolmeaastase asemel. Singapuri valitsus on viimase viie aastaga suurendanud investeeeringuid haridusse 40%. Sellest enam kui 42% suunatakse kõrgharidusse, kattes 75% ülikoolide ja 85% rakenduskõrgkoolide kuludest.

Samas Soome kulutused haridusele esmakordselt ajaloos hoopis vähenesid. Soome kõrgkoolide tegevuskulud kaetakse nn üleöö rahastamise põhimõttel. Samas on seal pandud kõikidele kõrgkoolidele ka lisaraha teenimise ülesanne. Tulevikus peaksid ülikoolid ja kõrgkoolid teenima äritegevusest, annetustest ja projektidest kuni 50% rahast. Eesrindliku hariduskorraldusega riigid otsivad aktiivselt ka kõrgkoolide koostöö ja sünergia loomise võimalusi. See on ka Eesti kõrghariduse tuleviku võtmeküsimus.

Liitumine on üleilmne tendents

Kõrgkoolide liitumine on viimasel paarikümnel aastal kõrgharidusmaastikul sage nähtus. Soomes käivitati 2009. aastal pikaajaline hariduskorralduse muutmise protsess, millega soovitakse lõpule jõuda 2020. aastaks. Rakenduskõrgkoolide arvu vähendatakse 26-lt 18-ni ja ülikoolide arvu 20-lt 15-ni, luuakse neli-viis rakendus- ja ülikoolide ja ülikoolide liitu. Hiinas toimub aktiivne spetsialiseeritud ülikoolide liitmine 1992. aastast. Taanis ja Belgias on kõrgkoolide koondamine väldanud kümme aastat. Praegused Šveitsi rakenduskõrgkoolid on moodustatud 5–27 kõrgkoolist. Eelkõige taotletakse mastaabisäästu ja kriitilise massi saavutamist. Spetsialiseerunud ülikoolide liitmisel oodatakse ka sünergia ja vastastikust rikastamist teadus- ja õppeüksuste vahel.

Samas on Suurbritannia suurima ülikooli Manchester University endine rektor ja ülikoolide ühendaja Alan Gilbert hoiatanud, et mastaabiefekt pole ülikoolide liitmiseks piisav õigustus. Eri ettevõttekultuuride ühildamine tekitab hulgaliselt uusi probleeme, on kulukas ja aeganõudev. Kolm neljandikku äriettevõtete liitumistest ebaõnnestub, kuid kõrgkoolid on

märksa keerukamad organisatsioonid. Liitumised peaksid kasvama välja realsest koostööst, olgu selleks siis õppesuunapõhised klastrid, õppejõudude või õppebaaside ühiskasutus. Rääkimata võimalustest, mida pakub rahvusvahelise klatri või ühisettevõtte asutamine väliskõrgkooliga. Šveitsi ülikoolid ja rakenduskõrgkoolid on liitunud võrgustikesse, kasutavad ühist akadeemilist ressursi ja annavad välja ühisdiplomeid. Käesoleval aastal liituvad Šveitsi ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide rektorite nõukogud üheks nõukoguks eesmärgiga tagada ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide tihedam koostöö.

19. sajandiks oli Euroopas välja kujunenud kaks selgelt eristuvat ülikoolitüüpi: Saksa – üliõpilaskeskne, suure akadeemilise vabadusega uuriv ülikool (Humboldt'i ülikool) – ning Prantsuse – õppejõukeskne, range-õppekavadel toimiv, tsentraalselt juhitud ja praktilisi oskusi pakkuv ülikool. Paradoksaalsel moel sündisid praktilisi oskusi väärtustavad rakendusülikoolid aga just Saksamaal.

Kõrgharidus rakenduslikuks

Teise maailmasõja järgne debatt Saksa tööstuse konkurentsivõime üle viis 1968. aastal otsuseni asutada rakenduskõrgkool (Fachhochschulen). Tööstus vajab praktiliste oskustega kõrgharitud spetsialiste, keda liberaalne ülikool pakkuda ei suutnud. Lõpetanutel olid küll teoreetilised teadmised, aga praktilisi oskusi nappis. Need tuli täiendavalt omandada, mis oli kulukas ja aeganõudev. Kutsekoolilõpetajatel olid oskused, kuid nappis teadmisi. Kompromiss leiti 1970. aastate alguseks, kui tehnika-, pedagoogika-, meditsiini- ja kunstikoolid muudeti rakenduskõrgkoolideks. 1976. aastaks võrdsustati nendes saadud haridus ülikooliharidusega ja 1998 anti neile rakendusülikoolide nimetus (Universities of Applied Sciences).

Analoozne areng toimus Aasias. Nii rääkis dr Sze-yuen Chung Hongkongis rakenduskõrghariduse vajalikkusest juba 1965. aastal. Seitse aastat hiljem

nimetati Hongkongi tehnikakolledž ümber Hongkongi polütehnikumiks ning talle omistati rakenduskõrgkooli staatus. 1986. aastal käivitati magistri- ja 1989. aastal doktoriõppe (!) programm.

Kui Saksamaa välja arvata, siis sündisid rakenduskõrgkoolid Euroopas alles 1980. aastate lõpus ja 1990. aastatel (Hollandis väikeste koolide liitmise tulemusena 1986–1987. aastal, Austrias 1994, Soomes ja Šveitsis 1995).

Parima praktika eeskujul

Samal ajal (1994) otsustati Hongkongis loobuda binaarsest kõrgharidusmudelilt ja arendada rakenduskõrgkoolid ülikoolideks. Täna on Hongkong Polytechnic Universityist (PolyU) saanud üks regioonijuhivaid ülikooli, mis oma rakenduslikku ajalugu sugugi ei häbene. PolyU rektor Timothy W. Tong tunnistas, et ülikooliks arenemise võtmeküsimus oli ja on teadusarendustegevus. Parimaks saamisel ei piisa kõrgest õpetamiskvaliteedist, vaja on maailmatasemel uuringuid ja rahvusvahelist koostööd. Tavaliselt alustatakse oma õppevaldkonna rakendusuuringutega, aga selleks ei piisa ettevõtete tellimustest. Eesti oludes on vajalik teatud ulatuses (riikliku, fondide kaudu) teadusrahastamise laiendamine rakenduskõrgkoolidele. Seda enam, et käimasolev institutsionaalne akrediteerimine eeldab rakenduskõrgkoolides teadus-, arendus- ja loometööd.

Loomulikult ei saa ühtegi lahendust üle võtta, sest meie poliitilises ja sotsiaalses keskkonnas ei pruugi võõras edulugu toimida. Parimate kogemustest õppida aga tasub ikka. Rohkem koostööd ei saa kuidagi kahjulik olla. Kui kogu maailm selles suunas liigub, siis küllap on see õige suund.

Mati Lukas

SA Eesti Rakenduskõrgkoolid juhatause esimees

Jaan Tamm

Eesti lennuakadeemia rektor, RKRN esimees

MEREAKADEEMIA

Kahe jalaga maa peal

20. aprilli Õpetajate Lehes ilmus ülevaade aruteludest mereakadeemia tuleviku üle ning Eesti meremeeste sõltumatu ametiühingu esimehe Jüri Lemberi murelik kommentaar teemal, kas Eesti mereakadeemia arengukavas kirjas olevad eesmärgid toetavad käimasolevaid protsesse. Tõsi, senises praktikas on arengukavade koostamisel arvestatud ehk liiga palju kõigi asjaosaliste unistuste ning liiga vähe reaalsusega. Kõrgharidussüsteemi kujundamisel on esimene prioriteet tagada kvaliteet ning loomulikult arvestada ka Eesti vajadustega. Mõlemaga on Eesti mereakadeemial olnud probleeme. Üleminekuhindamisel sai mereakadeemia ainsa rakenduskõrgkoolina negatiivse tulemuse kolmes õppekavas, kus tuli seejärel õppetegevus lõpetada. Murelikult vaatame otsa peatselt eesiseivale institutsionaalsele akrediteerimisele. Valdkond on väga spetsiifiline ja tööjõuvajadus ei ületa kindlasti praegust koolitusvõimsust. Pea 30% õpinguid alustanutest katkestab.

Seega argumente oluliselt lisaressursi panustamiseks pole ja lahendusi peab leidma olemasolevate ressursside sees. Mereakadeemia infrastruktuuri parandamisse on suunatud juba üle 12 miljoni euro. Hoolimata kinnisvara puudutavatest suhteliselt emotsionaalsetest väidetest on kõrgkooli juhtkond üldjuhul olnud ratsionaalne. Mereakadeemial on tõesti kaks kompleksi: Koplis ja Lasnamäel. Viimases on ka ühiselamu ning selle ülligseks pidamine on arusaamatu. Kadettidele on tagatud tasuta toitlustamine ja riietus. Uute hoonete rajamine ei saa olla eesmärk omaette, kui senised on alakasutatud.

Mereakadeemia oli vähesteid õppeasutusi, kus masu ajal palka ei vähendatud, küll võeti palgata sundpuhkust. Loomulikult on keeruline pika aja jooksul välja kujunenud töötajaskonna struktuuriga endisel palgatasemel jätkata. Vaadates õppejõudude keskmist vanust, on muutused siin hädavajalikud. Rahvusvahelisel tasemel funktsioneerimiseks on vaja ka heal tasemel tugistruktuuri. Kas seda kõike on võimalik teha suhteliselt tagasihoidliku üliõpilaste arvu, väikesteks erialadeks killustatud ning õppetegevuse paljudes aspektides teisi õppeasutusi dubleerivas õppeasutuses?

HTM küsis mereakadeemia nõukogult ja kõiki partnereid esindavalt nõunike kogult, kas õppetegevust peaks jätkama mõne sarnase profiiliga õppeasutuse juures. Tegevuskava täpsustamata valiti iseseisvalt jätkamine. Peamiselt emotsionaalsetel põhjustel sooviti välistada koostöö Tallinna tehnika- ja ülikooliga ning peeti vajalikuks arutada koostöövõimalusi TTÜ-ga. HTM on teinud mereakadeemia ja TTÜ rektorile juba ettepaneku selleks komisjon kokku kutsuda. Loodetavasti selguvad lahendused lähitulevikus.

HTM-i eesmärk on leida pikaajaline lahendus kõrgel tasemel merendushariduse andmiseks Eestis. Siin ei saa lähtuda personaalsetest huvidest või eesmärgist kõrgkooli raskustega ikka ja jälle ületalve pidada.

MART LAIDMETS

HTM-i kõrghariduse osakonna juhataja

TÖÖANDJA

Meistriks ei saada üleöö

Restaureerimise eriala õpilasi tuleb kindlasti õpetada töösse lugupidavalt suhtuma. Tuleb õpetada arusaamist, et meistriks ei saada üleöö – osavaks ja lugupeetud meistriks saamine on aastaid kestev protsess, millesse tuleb palju panustada. Iga eriala, mis on põhjalikult omandatud, tasub ennast kokkuvõttes ära, annab teenistuse ja seda tehes pälvib inimene lugupidamise.

Noored peavad aru saama, mida nad elult ja töölt tahavad. Parem on omandada üks eriala ja kasvada meistriks, kui vahetada iga aasta töökohti. Täna ehitaja, homme müüja, ülehomme laotööline jne. Kolmekümnendaks eluaastaks avastatakse, et lõppkokkuvõttes ei osatagi korralikult midagi.

JAANUS PIHELGAS
OÜ Jaanus Pihelgas & CO

Tahtmised ja oskused on erinevad

ARS Sisustus OÜ ja Tallinna ehituskool on teinud koostööd juba pikki aastaid. Tisleri ja restauraatori eriala õpilased läbivad meil nii ettevõtte vaatluspraktika (esimesel kursusel) kui ka järgnevate kursuste õppepraktikad. Läbi aasta on meil praktilal kuni kümme eri kursuste õpilast.

Enamik õpilastest, kes on esimese kursuse vaatluspraktika meil läbinud, on ka järgnevate kursuste praktikad meil sooritanud. Mitme aasta jooksul on näha areng, esialgsed puudulikud oskused on kolmanda kursuse lõpuks asendunud heade oskustega ning õpilastest on saanud tublid tislerid. Kõige eeldus on õpilase enda tahtmine eriala ja amet selgeks saada. Kui suhtumine on pinnapealne, siis järgnevate kursuste praktikale me õpilast ei kutsu.

Ehituskooli üks suuremaid probleeme on suured erinevused vastuvõetud õpilaste teadmistes, oskustes ja tahtmistes. Kool on paljudel erialadel sunnitud võtma vastu kõik kandidid, sest muidu ei suudeta grupe komplekteerida. Nii veetakse kursuselt kursusele ka see, kel puudub igasugune huvi. Kooli õpetajate tase on hea ja nii saavad õpilased, kes soovivad eriala omandada, igati head teadmised.

PEEP VÄLJAOTS
ARS Sisustus OÜ juhatause esimees

„Oskuste kaudu edukaks”

Eelmisel nädalal oli Tallinna kesklinnas, Pärnu maantee alguses asuvas arhitektuuri- ja disainigaleriis võimalik näha ehituskooli tisleri ja restauraatori eriala lõputööde paremikku. Esimest korda olid õpilaste tööd tuntud galeriis kõikidele uudistada.

Galeriis näitasid n-ö *live*’is oma oskusi sügisel Belgiasse „Euroskills 2012” kutsevõistlusele sõitvad õpilased: Jan Taaniel Kozlov („Noor meister 2011” võitja) tutvustas viimistlusoskusi ning Mihkel Jürgenson ja Madis Erm puidulõiketehnikaid. Plaatimistehnikat demonstreeris kutsevõistluse „Noor meister 2011” võitja, kivi- ja puitehituste restauraatori kaheaastast eriala lõpetav Jaanus Oolo. Näituse viimasel päeval, 28. aprillil said lapsed proovida kätt värvidega meisterdamises.

KRISTI HELME

Kedagi ei tohi kuhugi meelitada

- Eelarvamused kutsehariduse suhtes on visad kaduma.
- Kutsekoolide ees terendab õpetajate põud.

Tallinna ehituskooli puiduosakonna kutseõpetaja Sven Mäe ütleb, et nende kooli lõpetanutele tööd jagub, ning manitseb üldhariduskooli õpetajaid, et nood lõpetaksid kutsekooli kasuks otsustada plaanivate õpilaste hirmutamise perspektiivitu kraavikaevaja tulevikuga.

Millised on Eestis praegu kutsehariduse (ka ehituskooli) suuremad mured?

Probleem, mis hakkab kutseharidust viie kuni kümne aasta perspektiivis kummitama, on pensionile suunduvate kutseõpetajate (erialaproffide) rohkus ja nendele asendajate leidmine. Väga keeruline, kui mitte võimatu on leida 700-eurose kuupalgaga kutseõpetaja ametikohale hinnatud inseneri. Selles suhtes olen ma ise hea näide: kui 2001. aastal lõpetas minu lennus ülikooli kokku üle kümne eri valdkonna kutseõpetaja, siis praegu-seks olen mina viimane, kes on kooli jäänud. Kurv on ka see, et ükski neist pole oma valikut kahetsenud ega mõelnud kooli tagasipöördumise peale. Ilmselt ei tee nad seda kunagi.

Kuidas noori kutsekooli meelitada?

Arvan, et meelitada ei tohi kedagi kuhugi. Noored peaksid ise jõudma endas selgusele, mida nad tulevikus teha soovivad. Kes tahab minna ülikooli, kes kutsekooli, kes tööle. Kõik valikud on õiged. Valikute tegemisel võiks võtta arvesse, et tihti kindlustab kutsekoolis omandatud eriala noorele ka hea töökohta ja korraliku sissetuleku. Ja tänaseks on paljud sellestki aru saanud, et kutseoskus on väärtus.

Kui head spetsialistid kutsekooli lõpetajad on? Kas siin kehtib ütlus, et „töö on tellija materjalist” ning kõiki õpilasi väga heaks spetsialistiks „vormida” ei saagi?

Meie kooli lõpetajad on päris head spetsialistid ja seda näitavad kõige ilmekamalt statistikanumbrid: 65% lõpetanutest töötab õpitud erialal ja 19% õpib kõrgkoolides edasi. Oleme nende numbritega päris rahul.

Mind on aastate jooksul enim ärritanud mõningate gümnaasiumiõpetajate mõttelaad, nagu kutsekoolist tuleksid vaid rumalad. Esiteks tulevad noored kutsekooli põhikooliastmest ning kui osutatakse puudustele matemaatikas või emakeeles, siis enne kui kutsekoole sarjama hakata, võiksid õpetajad peeglisse vaadata ja oma töös ilmnenud puudusi tunnistada. Teine, palju tõsisem küsimus on noorte survestamine, kohati lausa ähvardamine, et nad jääksid gümnaasiumi.

Retoorika, mida oleme noortelt kuulnud, on järgmine: „Kui sa lähed kutsekooli, siis hakkadki terve elu kraavi kaevama ja kuulud ühiskonnana põhjakihti.” Noorte sellises stiilis mõjutamine pedagoogide poolt on ülimalt vastutustundet. Kui noort veendakse jääma gümnaasiumi, kuigi tal pole kunagi plaanis kõrgkooli minna, on see talle karuteene. Suure tõenäosusega on ta paari aasta pärast kohaliku omavalitsuse sotsiaalhoolekande osakonna probleem – kool on läbi ja edasi õppida ei taha. Tööd ei ole, sest midagi teha ei oska ning töödandja temast ka huvitatud pole. Koolid võiksid noori nende valikutes pigem toetada, mitte mõtlema vaid pearahale.

Kutsekooli mittetundvate inimeste eelarvamuste lõhkumine on ka üks põhjus, miks olime eelmisel nädalal oma õpilastööde näitusega Tallinna kesklinnas. Minult tuldi paaril korral isegi küsima, kas väljapandud tööd on ikka noorte endi tehtud. Ju on nende kvaliteet nii kõrge...

Tisleri eriala lõpetaja Janek Silm tuli näituse avamisele koos pisi-pojaga, kapp tema selja taga vasakul on valmistatud kase-puust.

Eri ajastute toolid, mis ehituskooli restaureerimisõpilaste käe all said uue (õigemini küll taas vana) näo.

FOTOD: RAIVO JUURAK

Kutseõpetaja Sven Mäe on ehituskooli lõpetanute tasemega rahul: 65% neist töötab oma erialal ning 19% asub kõrgkoolidesse edasi õppima.

Kuidas ehituskooli tisleri ja restauraatori eriala lõpetanud tööturul hakkama saavad? Jagub neile Eestis tööd?

Ehituskooli tisleri ja restauraatori eriala lõpetanud on väga hinnatud – õpilased leiavad probleemideta praktikakohad ning ettevõtted püüavad lõpetajaid juba enne jaanipäeva endale tööle saada. Kusjuures ettevõtete surve endale noort tööjõudu leida on kasvanud just sel aastal.

Mida neil erialadel täpsemalt õpetatakse? On teil õpetamiseks olemas nüüdisaegsed vahendid ja teadmised või pole viimastel aastakümnetel selles vallas suuri muudatusi toimunud?

Tislereid õpetatakse looma uut ja restauraatoreid ennistama vana, kuid mõlema eriala puhul on hästi hakka-ma saamise eeldus head puidutöötle-mise oskused. Võiks ka öelda, et mööblirestaatoriks on paslik õppi-

Eelmise aasta lõpus „Noore meistri” kutsevõistlustel auhinnatud plaatija Jaanus Oolo näitas, kuidas seina plaaditakse. Samal päeval tegi ta seda ka ETV hommikuprogrammis „Terevisioon” ning sai seejärel ettevõtjatelt tervelt seitse töopakumist – head töömehed on ilmselgelt hinnas...

Õpilasuuringu rõõmud ja mured

■ Esmapilgul süütu õpilasuuring võib peita ootamatuid ohte.

Õpilasuuringu üle tundsin algul oma suures naiivsuses rõõmu. Võrreldes projektaruannete koostamisega on ükskõik millise uuringu juhendamine loomingulisem ja arendavam. Ent õpetajatega nende juhendamist arutades näen, et rõõmust on asi kaugel. Kõigepealt muidugi seepärast, et värskendav juhendamistegevus mitte ei asenda tüütut rutiini, vaid lisandub sellele. Ministeerium teemade suhtes tuge ei paku. Arvasin naiivselt, et õpilased mõtlevad uuringuteemad ise välja. Selgub, et paljude õpetajate arvates on see pea võimatu.

Uuringust võib saada farss

Näiteks tahab vene kultuuritaustaga õpilane uurida eestlase kuvandit eesti vanasõnade kaudu. Tundub täiesti uuritav teema. Aga õpetaja on probleemi ees: vanasõnad „Nimi ei riku meest” ja „Laida meest, mitte mehe mütsi” pakuvad ühte kuvandit, aga lapsevanemad on ühiskonnalt hoopis teistsuguse signaali saanud. Neile tundub, et Eestis elades on eesti nimega lihtsam hakkama saada. Õpetaja kardab, et õpilasuuringust võib kujuneda farss. Kas õpilane tõestab ka tänapäeva eestlase silmakirjalikkust?

Ainuüksi teemapüstitus tirib juhendaja rahvuskultuuride koosseksisteerimise ülikeerulisse sasipuntrasse,

mis on probleem ka paljude teistes riikides. Aga sina, õpetaja, ole hea ja juhenda. Parem hoida poliitikast eemale ja pakkuda kooli poolt neutraalseid uuringuteemasid. Või mitte?

Õpetajad ütlevad, et kõige põnevamaid tulemusi annavad lapse huvi-tegevusega seotud uuringud. Aga siingi varitsevad ohud. Ratsasporti harrastav neiu uuris suuliste kasutamise mõju hobuse tervisele. Treeneri abiga töötas ta välja asjatundlikud küsimused. Hobusele kõige kasulikemaks tunnistati nahast suulised, kuigi olude sunnil tuleb kasutada ka kummist ja metallist valmistatud. Neiu koostas soovitusel, kuidas tema arvates saaks erinevaid suulisi nii kasutada, et hobuse tervist paremini hoida.

Aga isegi see esmapilgul ideaaluuring kätkeb endas ohtusid. Kui uuritavad hobused osalevad võistlustel, ei tohi nende nimesid ja fotosid avaldada. Kooliõpetaja peab seda teadma. Loomaõiguste eest seisjad võivad leida, et suuliste kasutamine ahistab hobust. Kuigi see uuringu teemasse ei mahu, annab see loomakaitsjale põhjuse, õigemini ettekaände looma õiguste eest välja astuda. Ka selleks peavad uurija ja juhendaja valmis olema.

Ettevaatlik tuleks olla ka esmapilgul süütu andmestikuga. Ühe suure linnakooli kehalise kasvatusõpetaja juhendamisel mõõtis õpilane kaasõpilaste vererõhku enne ja pärast kehalist kasvatust. Lapsed said teada, et pärast pingutust vererõhk tõuseb.

Tekib siiski mõte, kas inimese füsioloogilise seisundit ei peaks uurima siiski pädev inimene ehk meditsiinitöötaja. Õpetaja jutustas, et lastele protseduur meeldis, nad olid saanud andmetest huvitatud ning ka õpilane sai järeldusi teha.

Kui uuritavad hobused osalevad võistlustel, ei tohi nende nimesid ja fotosid avaldada. Loomaõiguste eest seisjad võivad leida, et suuliste kasutamine ahistab hobust.

Juhendav õpetaja peaks uurima välja, kas sellise uuringu jaoks tuleb lapsevanemate nõusolekut küsida. Juhilubadeta juhti me autoga sõitma ei luba, meditsiinilise hariduseta õpilast vererõhku mõõtma aga küll. Õpetaja arvates oli kõik hästi, mina kahtlen selles. Kellel on õigus?

Allikakaitse ja varane kuulsus

Kas tuua õpilasuuringu järeldused avalikkuse ette? Kui materjal sisaldab vähegi kriitikat, peab igal juhul kindlustama allikakaitse ehk õpilase nime ei tohi seoses millegi negatiivse avastamisega meedias nimetada. Ent avalikustamine akadeemilises keskkonnas oleks ju hoopis midagi muud. Kas koolis hakkab nüüd tekkima ka akadeemiline keskkond?

Aga kui uuringu tulemus on tähtis ja väärtuslik ning õpilane ja tema

vanemad tahavad kuulsaks saada? Minule tundub, et sedasorti tegevus on õpilase uurimistööst juba õige kaugel. Mina pigem hoiaksin oma lapsi varajase kuulsuse eest, kuid osa vanemaid on kindlasti teistsugusel arvamusel. Arvatakse, et varajane kuulsus aitab elus läbi lüüa. Kas juhendaja vastutab ka meediasuhete eest? Õnneks on siin vastuseks „ei”. Kui just õpetaja ise meediaga suhtlemist ei algata. Igal juhul tuleb avalikustamisse suhtuda suure ettevaatlikkusega. Seepärast toon minagi õpilastöödest näiteid n-ö kohtade ja nimedeta.

„Kaka ja kevad”

Piirilinnas Narvas töötamine kisub tahes-tahtmata piiriteemadele. Siin tuntakse huvi kultuuriuuringute ja eesti kirjanduse vastu. Arvati, et Kivirähki pikantse jutu abil (algklassilastele soovitatav ilukirjandus) võiks mitu õpilast uurida eri kultuuritaustaga – eesti, vene, ukraina, tatari, poola, valgevene jne – perede sündstunde piire. Näiteks millises olukorras keeldusid vanemad kaka ja sellest lõpuks võrsuva lillekese üle arutlemast: kas söögilauas, vanaema, võõraste inimeste juuresolekul või siis igasuguste piiranguteta... Uuringu tulemusena selguks, milliste kultuuride esindajatega võib ekskremente tähistavaid sõnu vabalt kasutada, millistes olukordades tuleks neist aga hoiduda. Selline väike praktiline õpilasuuring.

Jelena Rootamm-Valter

Tartu ülikooli Narva kolledž

ÕPIABI

Nimesildid

Tihti peale on mõni laps tunnis aktiivsem, teine tagasihoidlikum, mistõttu jääb mõnigi küsimata. Alljärgnevat võtet on hea kasutada, kui soovitakse küsida kõiki õpilasi võrdselt, kuna see ei jäta kedagi kahe silma vahele. Samuti on see abiks, kui asendatakse teist õpetajat või tutvutakse uute õpilastega.

Vaja on nimekaarte, mille ühel pool on õpilase ees- ja perekonnanimi ning teine pool on värviline. Kaardid ei tohi olla liiga suured, umbes 8 x 5 cm. Mõlemale poolele on kinnitatud kleppmass.

Kaardid paigutatakse tahvlile läbisegi ja nimega tahvli poole – näha jääb värviline pool. Õpetaja ning õpilased ei tea, keda järgmisena küsitakse. Kui õpetaja tahab kedagi küsida, keerab ta ühe sildi ümber ja loeb ette vastaja nime, misjärel kinnitab sildi tahvlile. Nüüd jääb nähtavale õpilase nimega külg. Tunni jooksul küsitakse kõiki lapsi. Tunni eri etappidel võib õpetaja esitada siltide abil mõnele õpilasele otseseid küsimusi, teisel palub lugeda, kolmas tuleb tahvli ette või vastab kodutööd.

Tunni elavdamiseks võib pedagoog delegeerida õpetaja rolli õpilasele. Näiteks tuleb see, kes luges/vastas, tahvli ette, keerab uue sildi ümber ja ütleb, kes vastab järgmisena.

ANNE MELDRE JEKATERINA KOROLKO

Narva Vanalinna riigikooli klassiõpetajad

Õpilaste silmaringi arendavad suhted sõpruskoolidega

■ Kontaktid välisriikide koolidega on hea viis õppida ajalugu ja ühiskonnaõpetust.

Uus riiklik õppekava näeb ette õppimise viimise ka klassiruumist välja, aga lisarahastust sellega koolidele ei kaasne. „Seetõttu tuleb kasutada võimalusi, mis õppimiskogemust laiendavad, kuid lisaraha ei nõua,” selgitas Mare Oja Eesti ajaloo- ja ühiskonnaõpetajate seltsist. Suhtlemine teiste riikide õpilastega interneti abil on üks selline võimalus. Paremal juhul on sõpruskoole ka külastatud ja eksotiilisi külalisi Eestis vastu võetud.

Uus õppekava võimaldab gümnaasiumi valikainetes projekte, mille hulka kuulub sõpruskoolidega suhtlemine. „Näiteks suhtleb HTG-s Ghana sõpruskooliga õpilane, kes teeb seda valikkursuse lõputööna,” selgitas Afganistani sõpruskoolide projekti koordinaator Maari Ross.

Seda ei anna õpik ega dokfilm

Kes on sõpruskoolidega seotud, soovib tab kõigil sellistes ettevõtmistes osaleda. Rossi hinnangul ei tasu enne laiemat arutelu siiski veel rääkida sõpruskoolide süsteemi riigi tasemel juhtimisest. Rahanappusel ei saa seda panna kooli ja hariduse otseseks kohustuseks. „Selleks oleks vaja ka Mondo maailmahariduskeskuse taolist kõikehõlmavat lüli kooli ja riigi vahele,” täpsustas ta. Algatuseks soovib Ross igal koolil proovida kirjutada sõpruskoolide projekt õppekavas.

Hiljuti lõppenud kolmeaastase projekti käigus loodi sõpruskontak-

MAARI ROSS

Hiljuti lõppenud kolmeaastase projekti käigus loodi sõpruskontakte Eesti ja Afganistani koolide vahel. Fotol on Afganistani koolitüdruk Eesti sõpruskoolist saadetud pildiga.

te Eesti ja Afganistani koolide vahel. Selle aja jooksul leidis Lähis-Ida suhteliselt rahutust riigist partnerkooli 11 Eesti õppeasutust. „Meie koolidel pole veel tavaks võtta sõpruskooli kauge-malt kui Euroopast ega kutsuda kooli külalisi arenguriikidest või islami-kogukonnast,” rääkis Ross. Tema sõnul annavad säärased sõpruskoolid noortele aga väärtuslikke elamusi ja kogemusi. „Kindlasti annab suhtlemine sõpruskooliga midagi sellist, mida ükski õpik või isegi dokumentaal-film edasi anda ei saa,” selgitas Ross.

Sõpruskool aitab kaugeid teemasid õpilastele lähemale tuua, lisaks muudab see koolid vähem faktidele suunatuks ja õppekavas kinniolevaks. Seda lähenemist toetab ka Mare Oja, kelle sõnul on ühiskonnaõpetus olemuselt praktilise suunitlusega. „Teoreetilisi teadmisi peakski omandama praktilise kogemusega koos,” lisas ta.

Afganistanis käinud MHG ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja Piret Tänav sõnul hindavad õpilased kõrgelt vaheldust ja uuendusi. „Afganistani puhul tekitas suuremat huvi ka see,

et õpilased on meediast saanud taustateadmised ja eelarvamused, mida proovile panna,” selgitas Tänav.

Afganistani projektis kirjutasid noored näiteks poliitikutele kirja ning andsid selle üle Eesti ja Suurbritannia parlamendile. Mõeldi välja islamikogukonna probleeme käsitlev näidend ning tehti uurimistöö Eestis elavatest afgaani põgenikest. Sõpruskoolide projekti vedanud Maari Rossi sõnul on need vaid üksikud näited, mis andsid kogemuse olla ühiskondlikult aktiivne. „Võib loota, et õpilased mõistavad edaspidi paremini ka ühiskonnaõpetust,” lisas ta.

Globaalsed teemad, (enese)kriitiline meel

Sõpruskoolidega tegeleva MTÜ Mondo maailmahariduskeskuse üks eesmärgi on suunata õpilasi uurima globaalseid teemasid ning kriitiliselt hindama ka enda väärtushinnanguid ja hoiakuid. „Üks tähtsamaid õpitulemusi kooli väärtuskasvatuses peaks olema noorte aktiivsus,” hindas maailmahariduskeskuse juhataja ja UNESCO ühendkoolide koordinaator Eestis Johanna Helin.

Kultuuriliselt kireva, konfliktirohke ja üha enam globaliseeruva maailmaga toime tulemiseks noori ettevalmistav UNESCO ühendkoolide võrgustik on koolidele tunnustuseks aktiivsuse eest. Sinna kuuluvaid koole innustatakse uurima valdkondi ja osalema projektides, mis on otseselt seotud ühiskonna ja ajaloo-ga. „UNESCO koolid arendavad, kohandavad ja kasutavad uusi õppematerjale ning koguvad, analüüsivad ja annavad edasi oma kogemusi rahvuslikul ja rahvusvahelisel tasandil,” selgitas Helin.

Eestis kogub üha enam populaarsust välisriikide õpilastega internetipõhist koostööd pakkuv programm „Sõpruskoolid Euroopas / eTwinning”. Eesti õpetajad ja õpilased on sel õppeaastal osalenud selle raames koguni 105 projektis.

Veebipõhine töö on popp

Veebipõhine projektitöö sobitub hästi ka uue õppekava nõudmistega. „Tööd ei tehta hinde saamiseks, vaid uurimistulemuste võrdlemiseks partnerkooli õpilastega,” tõi eTwinningu projektijuht Elo Allemann näite hea tagasiside kohta. Samuti ei saa alahinnata rahvusvahelise suhtlemise kogemust ja laste identiteeti kujundavat rolli.

Kuressaare gümnaasiumi õpilased on ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja Madli-Maria Naulaineni eestvedamisel osalenud mitmes eTwinningu projektis. Üks selliseid on fotovaatlus, kus õpilaste ülesanne on pildistada, mis on nende kodukoha keskkonnas hästi ja mis halvasti. Sama teevad õpilased Euroopa eri riikides eesmärgiga tulemusi võrrelda. „Nii tuleb välja, millised väärtused on noortel ühes või teises paigas,” selgitas ta.

Ajalootunnis on põnevad võrdlevad projektid. Ühes neist kõrvutati riikide Teise maailmasõja käsitlusi. „Huvitav on näha, kui palju eri nüansse puudutatakse selle sõja õpetamise juures,” kirjeldas Naulainen. Tema sõnul ei tasu õpetajatel projektides osaledes peljata võimalikku lisatööd, vaid pigem hinnata suurenevast õpimotivatsiooni ja õpilaste arenevast võimet õppeainete vahel seoseid luua.

Martin Rits

Kas vanadel keeltel on Eesti koolis kohta?

■ Ladina keel aitab õppida teisi romaani keeli ja ühendab meid Euroopa kultuuriruumiga.

Eestis imestatakse sageli, et ma õpetan gümnaasiumis inglise keele kõrval ladina keelt. Selgitusest, et Saksamaal õpetatakse tavaliselt kaht ainet, saadakse aru. See peaks meeldima ka haridusministeeriumile, nii saab õpetajaid palju efektiivsemalt rakendada. Sellegipoolest küsivad paljud, miks just ladina keelt. Üritan näidata, et ka Eesti koolides on vanadel keeltel oma ülesanne ja koht. Ladina keele õpetajana keskendun Euroopas levinuimale ladina keelele.

Eesti õigussüsteemi alus

Ladina keel on peaaegu ainuke aine, mis sisaldab endas praktiliselt kõike, mis on Euroopa kultuuri mõjutanud: ajaloost ja kirjandusest filosoofia ning kunstini. Saksamaa ja ka Eesti õigussüsteemi fundamentaalne alus on Vana-Rooma õigus. Ladina keel on nii antiikaja, keskaja, katoliku kiriku kui ka uusaja õpetlaste keel. See on Euroopa rahvaste poliitika, usu ja teaduse minevik.

Vana-Rooma autorite tekstid käsitlevad teemasid, mis on ka tänapäeval aktuaalsed. Need aitavad leida õpilastel ajaloolisi seoseid ja mõista Euroopas kehtivaid väärtusi. Nende kaudu õpitakse tolerantsust, teiste inimeste ja kultuuride mõistmist.

Oluline pole vaid ladinakeelsete tekstide sisu, vaid ka keel. Grammatiliste struktuuride, tõlketehnikate ja eesti keele sõnastusvõimaluste õppimine vajab keskendumist, abstraktset mõtlemist ja pühendumist. Nii õpetab

ladina keel loogilist ja kriitilist mõtlemist ning parandab ka emakeele väljendusoskust.

Romaani keeled on ladina keele järeltulijad, mistõttu on ladina keelega kokku puutunud neid tunduvalt lihtsam õppida. Näiteks mulle ei valmista erilist raskust lugeda prantsus-, itaalia- või hispaaniakeelseid tekste, kuigi ma ei ole neid kuigi palju õppinud. Germaani keelte (nt saksa, inglise keel) sõnavara on ladina keele oskajatel tunduvalt lihtsam omandada. Rohkem kui pooled ingliskeelsed sõnad on tulnud ladina keelest. Ka eesti keeles leidub palju ladina keelest tulnud võõrsõnu, nagu „spekulatsioon”, „doktor”, „argumentatsioon”, „klient”, „revolutsioon”...

Nagu mainitud, oli ladina keel enam kui tuhat aastat kiriku, teaduse ja poliitika keel, seetõttu eeldavad paljud (Eesti) ülikoolides õpetatavad erialad ladina keele oskust. Nende hulgas humanitaar- ja veterinaarteadused, meditsiin, keeled, ajalugu, õigusteadus jt.

Haritud inimese tunnus

Ladina keele oskust peetakse Euroopas haritud inimese tunnuseks. Eeldatakse, et haritud inimene saab aru väljenditest, nagu *a priori*, *ergo*, *status quo*, *conditio sine qua non*, ja üldtuntud tsitaatidest, nagu *alea iacta est*; *audiat et altera pars*; *fortes fortuna adiuvat*. Samuti eeldatakse, et haritud inimene on puutunud kokku Caesari „Bellum Gallicum” ja Cicero filosoofiliste kirjutistega ning tunneb roomlaste rahvuseepost, Vergiliuse „Aeneist”.

Saksamaa gümnaasiumides õpivad vähemalt pooled õpilastest ladina keelt. Ka paljudes teistes Euroopa maades on ladina keel õppekavas. En-

ne Teist maailmasõda oli ladina keel paljudes Eestis koolides tavaline aine. Nõukogude ajal traditsioon eri põhjustel katkes. Võib-olla peeti ainet liiga kodanlikuks.

Euroopas reisides on sageli raske nautida ladina keelt oskamata kultuurimälestisi. Ükskõik, kas viibite Itaalias, Inglismaal või Saksamaal, ladina keele oskus aitab saada aru tekstidest hoonete seintel, kirikutes või muuseumides. Ka vanades Eesti kirikutes on palju tekste, millest aru saamiseks tuleb osata ladina keelt.

Kokkuvõttes võib väita, et Eesti kuuluvus „vana” Euroopa kultuuriruumi, õpitavad võõrkeeled (aga ka emakeel), ülikoolide nõudmised, arusaam haritud inimesest ning traditsioon nõuavad ladina keelele kohta Eesti õppekavas ja koolides.

Humanitaaria on tähtis

Pole võimalik vaielda selle üle, et reaalsed on nii üldharidus- kui ka ülikoolides väga tähtsad. Meil on selles valdkonnas liiga vähe spetsialiste. Samal ajal ei tohiks humanitaaralasid üle parda visata ega tähtsusetuks pidada. 5. aprillil ütles TÜ klassikalise filoloogia professor Anne Lill Tartu Postimehele, et kõrghariduses peab väga palju pingutama ja humanitaariat väärtustama, et kuuluda sügavalt haritud euroopalikku haridusellu. Sama kehtib üldhariduskoolide puhul.

Küsimus on, kust alustada. Praegu õpitakse ladina keelt üksikutes Eesti koolides valikainena või heal juhul kohustusliku ainena gümnaasiumiharus. Uuenenud riiklik õppekava aga ladina keelt ei maini. Ideaalis hakataks ladina keelt õppima juba varakult. Rahuldava taseme saavutamiseks on enamasti liiga hilja hakata

keelt õppima alles kümnendas klassis. Üksikud gümnaasiumikursused piirduvad tavaliselt grammatikast läbi jooksmisega. Eespool mainitud tekstide juurde tavaliselt ei jõuta ja nii ei jõuta ka ühise kultuuriajalooni ehk selleni, mida võiksime tekstidest õppida. Ladina keelt peaks hakkama õppima ajal, mil tuleb juurde teine keel.

Kas ladina keel peaks seda võõrkeelt asendama? Lihtsat vastust pole. Ühelt poolt võiks öelda „jah”, sest nii on Lääne-Euroopas tavaks. Teisalt peame arvestama, et väikese eesti keele kõnelejad peaksid valdama rohkem kui ühte võõrkeelt. Selles valguses ei tohiks ladina keel teist võõrkeelt asendada, vaid olema pigem „kolmas võõrkeel”. Kasutan siinkohal jutumärke, sest tavaliselt ei õpita ladina keelt nagu teisi elavaid keeli. Õpilased ei õpi selles kirjalikult või suuliselt suhtlema. Eesmärk on osata ladinakeelsetest tekstidest aru saada. Seega on õpiprotsess teistest võõrkeeltest erinev. Alustada võiks ladina keelega näiteks 7. klassis. Põhikooli lõpuni jäävad kolm aastat kindlustaksid, et õpilased on saanud vundamendi, millelt gümnaasiumis mainitud tekstide juurde edasi minna.

Praegused õpikud ei sobi

Teine oluline küsimus on, kust võtta õppematerjali. Eestis ilmunud õpikud ei sobi pikaajaliseks õppimiseks. Ilmselt peaks alustama nullist. Aga ei pea ilmtingimata jalgratast leiutama. Saksamaal on lai valik atraktiivseid lastepäraseid õpikuid, millest saab hakata ladina keelt õppima lastele sobival tasemel ja sobivas keeles. Pisut

kohandades võiks need õpikud tõlkida eesti keelde.

Kust aga võtta õpetajad? Viiekmene aastaga lõhutut üleöö ei taasta. Praegu ei lõpeta ülikooli piisavalt klassikalisi filolooge. Kui nõudlus jääks aastateks püsima ja vähemalt nendes koolides, kus juba praegu ladina keelt õpitakse, aine olulisemaks muutuks, kaaluks võib-olla rohkem õpilasi ülikoolis klassikalise filoloogia õppimist. Muidugi ei ole õpetajate vähesus seotud ainult ainega: õpetajaamet üldse on praegu alaväärtustatud, ega ole noortele atraktiivne.

Eesti kuuluvus „vana” Euroopa kultuuriruumi, õpitavad keeled, ülikoolide nõudmised, arusaam haritud inimesest ning traditsioon nõuavad kohta ladina keelele.

Ladina keele tähtsust pole võimalik vaidlustada. Ka õppematerjalide loomine pole võimatu. Keerulisem küsimus on, kuhu mahub ladina keel tunniplaanis. Lõiming on praegu õppekavas tähtsal kohal ja ladina keel on selleks suurepäraseks, kuna selles saab käsitleda antiikajalugu, filosoofiat, kunsti ja kirjandust. Seega ei tähenda ladina keel tunniplaanis õpilastele automaatselt lisakoormust. Kõige rohkem raskendab ladina keele kooli viimist ilmselt valitsev haridusideoloogia, mille järgi reaalsed lahendavad kõik probleemid ja humanitaarained on vähem tähtsad, pigem kulu- kui tuluaained – *quod est demonstrandum*.

Marcus Hildebrandt

Hugo Treffneri gümnaasiumi inglise ja ladina keele õpetaja

Tähtis on kooli kvaliteet

IRL-ile pole hariduse toetamisel tähtis mitte kooli omandivorm (riigi, kohaliku omavalitsuse või eraõiguslik), vaid kvaliteet. Seetõttu oleme erakonnana üldjoontes ühtlustanud kulud, mida maksumaksja õpilase igapäevase koolitamise eest maksab. Erakoolidele kehtivad enamjaolt täpselt samasugused kvaliteedinõuded nagu riigi- või munitsipaalkoolile. Kõige olulisem on, et laps võiks olla kindel hariduse kvaliteedis, sõltumata sellest, kellele kool kuulub.

Õppemaksuta haridus

Meie laiem eesmärk on, et majanduspõhjustel ei tohi ühelgi lapsel haridus saamata jääda, ja oleme põhimõtteliselt ja maailmavaateliselt vastu mis tahes tasude kehtestamisele üldhariduses. Erakoolides on praegu lubatud tasu võtta, kuna näiteks hoonete tehtud kulutusi maksumaksja täies ulatuses ei kata. Sama ühtlase ligipääsu taotlusest tingitud eesmärgi täitmiseks jõustub 2014. aastast näiteks üleriigiline ringiraha, et valikharidustki toetataks solidaarselt. Meie väike ühiskond ei kannata kihistumist selle järgi, kellel on raha lapse hea hariduse eest maksta ja kellel mitte.

Samas ei soovi me kuidagi takistada inimesi ja ettevõtteid, kes soovivad annetustega või muul moel vaesemate perede laste haridusteed toeta-

da ja saada ühiskonna tänuna selle eest tulumaksuvabastuse. Siinkohal on meil eriarvamus hea koalitsiooni-partneri Reformierakonnaga – praegu ei käsita rahandusministeerium haridustoetusi tulumaksuvabastust võimaldava tegevusena.

Solidaarselt tasustatav eraõpe

Osa eraõpet pakub tuge mahajäänud õpilastele. Eraõpetajaid on alati olnud ja nad teevad tänuväärset tööd, samas juhin tähelepanu tõsiasjale, et põhikooli- ja gümnaasiumiseadus näeb ette nii andekate kui ka mahajäänud õpilaste toetamist ja seda tuleb teha solidaarselt laekunud maksutuludest, seega kogu ühiskonna, mitte ainult lapsevanemate toel.

Terve ühiskond ju kaotab, kui mõnel lapsel koolitee katkeb. Hiljuti arvutati kokku isegi selle kaotuse rahaväärtus ühiskonna kui terviku jaoks. Samamoodi kaotab terve ühiskond, kui andeka lapse võimed jäävad realiseerimata ja ta saab tulevikus Eesti jaoks panustada vähem, kui tal võimeid on.

Liisa Pakosta

riigikogu liige (IRL)

SAMAL TEEMAL

■ Raivo Juurak „Mida päästaks erakool” (Õpl 13.04)

Klassiekskursioon

Eesti SUURIMASSE veeparki!

Tublisid klassijuhatajaid, kes külastavad meid vähemalt 15 õpilasega, premeerime Tervise Paradiisi veepargi perepiletiga (2 täiskasvanut ja 2 last), mille võib realiseerida vabalt valitud ajal, 2012 aasta lõpuni

Lõbu, nalja ja adrenaliini pakuvad:

seiklustebassein, liugtorud, mägiõgi ja kosed, ronimissein basseinis, hüppebassein, mullivannid, massaažijoad, välibassein eelsoojendatud vee ja varakevadel päikesemaiad ootava terrassiga

Ootame Teid

2012 aasta parimale klassiekskursioonile

Tervise Paradiisi veekeskusesse!

Pakkumine kehtib 7.05 – 10.06.2012

Info ja broneerimine Tervise Paradiis spaa-hotell & veekeskus Side 14, Pärnu Tel 445 1665 katlin.erkmann@spa.ee

Hind

7€

sisaldab:

3 tundi veepargis

Toitlustus: friikartulid, salat, kaste ja morss

Tutvu koolipaketiga

www.terviseparadiis.ee

RAIVO JUURAK

Tragetoni meetodi uuringud 6–9-aastaste laste peal näitasid, et selle meetodiga kirjutama ja lugema õppinud oskasid keskmisest mõnevõrra paremini lugeda ja kirjutada ka hiljem. Foto on illustratiivne.

Tragetoni meetod – enne arvutil, siis käsitsi

- **Teadlane usub, et kirjutamine on lastele kergem kui lugemine.**
- **Laste huvi arvuti vastu tasub ära kasutada.**

Norra teadlane Arne Trageton on uurinud eelkooli- ja algklassialiste laste mängu üle kolmekümne aasta. Ta on alati rõhutanud, et last arendavad enim mängud, kus ta loob midagi oma kätega: ehitab klotsidest torni, voolib savist loomakujukesi, vormib liivast kooke. Mäng peab olema lõbus, hariv ja liigsete reeglitega. Oma uuringutele tuginedes on Trageton välja arendanud loomingulise kirjutamise arvutil, mida tuntakse Tragetoni meetodina.

Arvuti ei ole vaid oht

Arvatakse, et arvutite laialdane kasutamine võib mõjuda halvasti laste lugemis- ja kirjutamisoskusele ning pärssida nende sotsiaalset arengut. Tragetoni arvates on need ohud reaalsed, kui lapsed kasutavad arvuteid vaid passiivseks tegevuseks (mängude mängimiseks, filmide vaatamiseks). Kuid laste suurt huvi arvutite vastu võiks ära kasutada. Selleks pakubki võimaluse Tragetoni meetod.

Traditsiooniliselt õpivad lapsed esmalt lugema ning seejärel kirjutama käsitsi tähti ja sõnu. Tragetoni meetod põhineb veendumusel, et paljudele lastele on kirjutamine kergem kui lugemine ning alustada tuleks hoopis sellest. Kirjutama õppimise käigus tuleb lugemisoskus iseenesest. Lapsed võiksid õppida kirjutamist arvutil, kuna see on lihtsam kui käsitsi kirjutamine ning tuleb kohe hästi välja.

Oma meetodi testimiseks viis Trageton aastatel 1999–2002 läbi uurimisprojekti, kus meetodit katsetati Norra, Taani, Soome ja Eesti 6–9-aastaste laste peal. Koolides pandi klassiruumi nurka kaks kuni kümme vana arvutit, kus oli vaid lihtne tekstitöötlusprogramm. Lastel lubati teatud aegadel arvuteid kasutada, et luua oma ajaleht või raamat. Enamasti töötati paaris, nii sai probleeme omavahel arutada ning üksteist täiendada.

Esialgu oskasid lapsed trükkida vaid suurtähti pikas reas, kuid

ajapikku hakati tähti ära tundma ning kirjutama juba sõnu ja lauseid. Õpetajal oli suunav roll, vigade parandamisest olulisemaks peeti õppimise protsessi. Pärast aastast arvutikasutamist suutsid lapsed koostada ajalehti ja raamatuid, kuhu kirjutasid lugusid oma elamustest ja mida illustreerisid omajoonistatud piltidega. Kõige olulisem selle õppemeetodi juures on säilitada lapse huvi ja motivatsioon. Arvutil kirjutama õppimine on väga loominguline, siin pole reegleid. Arvutiklaviatuuril klõpsides on miljooneid kombinatsioone, mida avastada.

Meetod tõestas ennast

Arvutil kirjutama õppimine avaldas õpitulemustele head mõju. Erialsed kartused, et lapsed ei õpi traditsioonilistest meetoditest loobudes ise kirjutama, osutusid alusetuks. Eriti hea mõju oli meetodi kasutamisel poistele ja mitmekultuurilisest perest pärit lastele. Kirjaoskust testiti ka aastaid hiljem ning leiti, et Tragetoni meetodi järgi kirjutama ja lugema õppinud

lapsed oskasid keskmisest mõnevõrra paremini lugeda ja kirjutada.

Samas ei saa täie kindlusega väita, et Tragetoni meetodi järgi õpetamine viiks alati paremate tulemusteni kui traditsiooniline õpetamisviis. Võrreldud klasside õpilased ei olnud täpselt ühesuguse sotsiaalse taustaga, õpetajad olid erinevad, lisaks on tavaline, et eksperimentide puhul on tulemused alati paremad kui tavaolukorras. Võimalikust kriitikast hoolimata on Tragetoni meetod hea võimalus muuta õpetamist huvitavamaks, loominguks ja mitmekesisemaks.

Tragetoni rohkem kui kümme aastat tagasi tehtud uuringus osales ka üks Eesti lasteaed. Pärast pilootprojekti Skandinaavia maades on meetod enim kanda kinnitanud Soomes. Kõik huvilised saavad meetodiga tutvuda juba juunis, mil Tallinnas esinevad Soome Tragetoni meetodi koolitajad ning praktiseerivad klassiõpetajad Päivi Järvinen ja Meri-Tuuli Varama.

Piret Plaks

TÜ täiendõppekeskuse arendusspetsialist

TK
TÄIENDÕPPEKESKUS

koolituskogemus aastast 1976

KLASSIÕPETAJATE SUVEKURSUS 2012

Kuidas mõista, mida loed?

Tallinnas 7.-8. juuni

- Mida teha tekstiga?
- Tekstiülesanded matemaatikas ja loodusteadustes
- Funktsionaalne lugemisoskus
- Tragetoni meetod (koolitajad Soomest)

SUVEAKADEEMIA 2012

Õppimine – mida? Kuidas? Miks?

Kehtnas 21.-23. august

- Miks on vaja rääkida õppimisest?
- Vähem juhtimist, otsustamisõigus õpetajatele!
- Kas õppimine on vabatahtlik?
- Õppimine tulevikus ja nõuded inimesele
- E-õpik ja personaalne õpikeskkond

TALLINNA ÜLIKOOL

Täiendõppekeskuse kontaktandmed:
www.tk.tlu.ee, telefon 6199521
e-post tk@tlu.ee

Tulevik algab täna – tule õpi Tartus ettevõtlusõpetajaks

Tartu ülikooli majandusteaduskonna õppejõud alustasid gümnaasiumile mõeldud majandusõpetuse õpikute kirjutamisega ning majandusõpetajate õpetamisega rohkem kui 15 aastat tagasi. Lisaks majandusõppele on ilmne ka ettevõtlushariduse vajalikkus nii gümnaasiumi kui ka kõrgkooli tasemel.

Mitmekülgne majandusõpe

TÜ majandusteaduskonnas saavad ettevõtluse ja tehnoloogia juhtimise eriala magistrandid juba neli aastat õppida valikmoodulina ettevõtluspedagoogikat. Nüüdseks on valminud ka intensiivkursus õpetajatele, kes õpetavad või soovivad hakata õpetama gümnaasiumis majandus- ja ettevõtlusõppe valikainet. Ettevõtlusteadmised tulevad kasuks teistelegi aineõpetajatele, kes saavad neid kasutada oma õppeaine huvitavamaks muutmisel.

Loengutes käsitletakse ettevõtluse olemust ning tehakse selgeks põhimõisted: kes on ettevõtja, milles seisneb ettevõtlusidee ja -võimalus, millised on ettevõtlusega kaasnevad riskid ning kuidas neid juhtida jne. Selgitatakse õpilasfirma töö olemust ning meeskonnatöö juhtimist. Majandus- ja ettevõtluspedagoogika loengutes räägitakse majandus- ja ettevõtlushariduse arengust ja ettevõtluse spetsiifikast, analüüsitakse majanduse ja ettevõtluse õpetamise innovaatilisi meetodeid ning tutvutakse loovustehnikatega.

Ülevaate saab ettevõtte õiguslikest vormidest ja äriseadustikust. Majandusteooria aluste moodulis käsitletakse tarbijate, tootjate ja valitsuste valikuid ning otsuseid ressursside nappuse tingimustes.

Mikrotasandil vaadeldakse turu nõudluse ja pakkumise kujunemist, makrotasandil aga riigi valitsuse ja rahasüsteemi toimimist ning nende rolli majandusarengu tagamisel.

Räägitakse tööjõu nõudlusest ja pakkumisest, palga kujunemisest ning hõive ja töötuse probleemidest. Rahvusvahelise majanduse loengutes käsitletakse tänapäeva maailmamajanduse arengusuundi, rahvusvahelise kaubanduse aluseid, välisinvesteeringuid ja kapitali rahvusvahelist liikumist, valuutaturgude toimimist, Euroopa Liidu eelarve- ja rahapoliitikat, Eesti ettevõtete rahvusvahelistumist ning välismajandustegevuse üldist mõju riigi majandusele.

Palju praktikat

Õppetöö käigus külastatakse ettevõtteid ja korraldatakse praktilisi harjutusi. Lisaks loengutele on kursuse veebikeskkonnas võimalik vaadata videoloenguid, osaleda aruteludes ning testida enda teadmisi. Kursuse lõpuks valmib igal osalejal praktiline õpimapp.

Õppetööd viivad läbi majandusteaduskonna parimad õppejõud, ettevõtjad ning praktikute majandus- ja ettevõtlusõpetajad. Igal kursuslasel on võimalik saada kogu koolituse perioodil individuaalset konsultatsiooni programmi õppejõududelt Made Torokoff-Engelbrechtilt (ettevõtlus) ja Eve Partsilt (majandusõpetus).

Made Torokoff-Engelbrecht

TÜ ettevõtlushariduse dotsent

Eve Parts

TÜ majandusteooria dotsent

Raul Eamets

TÜ makroökonomika professor

TARTU ÜLIKOOL

MAJANDUSTEADUSKOND KUTSUB ÕPPIMA

õpetajaid, huvijuhte ja noorsootöötajaid, kes õpetavad või on huvitatud õpetama gümnaasiumis valikainet "Majandus- ja ettevõtlusõpe", samuti ettevõtlust õpetavaid kutseharidussüsteemi õpetajaid.

Majandus- ja ettevõtlusõppe õpetajaid ettevalmistav intensiivkursus 22.08.2012–22.03.2013

Kursusel antakse terviklik ja süsteemne ülevaade majanduse ja ettevõtluse teemadest, mis sisalduvad uues gümnaasiumi riiklikus õppekavas, koos innovaatiliste õppijakesksete meetoditega. Õppijatel on võimalik testida uut ettevõtluse õpikut.

Õppetöö toimub Tartus kokku viiel korral 2–4 päevastel sessioonidel, maht 116 tundi - 24 EAP. Soovi korral saab valida ka üksikuid teemasid. Programmi juht prof. Raul Eamets. Kursuse läbinud saavad Tartu Ülikooli täienduskoolituse tunnistuse. Registreerumine 15.mai–1.august <http://www.ut.ee/koolitus/>

Täiendav info

Ettevõtlushariduse dotsent Made Torokoff-Engelbrecht
made.torokoff-engelbrecht@ut.ee

Majandusteooria dotsent Eve Parts eve.parts@ut.ee

Tel. 7376 313 Ülle Vaaks uille.vaaks@ut.ee

TÜ majandusteaduskond, Narva mnt. 4-B204 www.mtk.ut.ee

Meediakoolitus emakeeleõpetajatele

Koolitajana olen kogenud, et õpetajad ootavad õppepäevadelt tunniavalmsis ja isemängivat õppevara. Inimlikult saan ma neist aru. Kui aga jutt käib meediapädevuse arendamisest, olgu siis gümnaasiumi emakeeleõpetuses või läbiva teemana, ei piisa kala kätteandmisest. Meediakala muutub kasutamiskõlbmatuks väga kiiresti, muutused meedias on ülikiired. Ainus väljapääs on varustada õpetajad õnega, et nad ise vajadusel kala kätte saaksid.

Eesti meediakoolitajate liit alustas jaanuaris täienduskoolitusega emakeeleõpetajatele, kes sügisel peavad hakkama õpetama meedia ja mõjutamise kursust. Osalejaid tuli neljakümne ümber, aga huvilisi, kes siis ei saanud tulla, oli samuti palju. Seetõttu oleme otsustanud teha pärast koolitöö lõppu emakeeleõpetajatele lisakoolituse. Kiirkursuse läbijad saavad sügisel ühineda jaanuaris alustanutega ja

kursuse lõpuks pälvivad lõpetajad TÜ avatud ülikooli tunnistuse.

Osalejad varustatakse teoreetiliste ja meetoodiliste materjalidega, lektorid on igati asjatundlikud. Koolitusel osalejad saavad meie pakutu põhjal kätt proovida gümnaasiumile sobivate ajakohaste õppematerjalide loomisega. Juba sügisel saavad kursusel osalejad kasutada nii enda kui ka teiste kursustele koostatud õpikomplekte.

Niisiis kutsume emakeeleõpetajaid osalema äkilisel täienduskoolitusel 28.–30. juunini ning jätkama sügisel koos jaanuaris alustanud õpetajatega. Soovijad saavad registreeruda, kasutades linki <https://www.is.ut.ee/pls/ois/tere.tulemast?viit=4492219> või kirjutades aadressil emkl@meediakoolitajad.edu.ee.

Kadri Ugur
EMKL-i juhatuse esimees, koolitaja

Suveülikool pakub loenguid terveks suveks

■ Kes tuleb, jääbki käima.

Tartu ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia täiendusõppe spetsialistid arutlesid hiljuti suviste õppevõimaluste pakkumise üle. Esindatud olid kõik loomeosakonnad: kultuurharidusest Keiu Org, etendus kunstidest Anu Sööt, rahvuslikust käsitööst Lembe Rätsep, muusikast Tuulike Kivestu ja infoharidusest Karin Saarepuu, lisaks täiendusõppetalituse koordinaator Margit Kink.

Karin Saarepuu: Mina koordineerin virtuaalkeskondade loomise ja arendamise magistriõpet, mida saab täiendusõppe kaudu läbida kas tervikuna või ainete kaupa. See on Viljandis uus võimalus – anda disaini, ettevõtlust ja IT-teemasid kompaktselt koos.

Anu Sööt: Meie majaga on selline huvitav lugu, et kui inimene on kas või täiendusõppe kaudu siia sattunud, jääb ta ka edasi käima – tullakse avatud ülikooli või isegi tasemeõppesse. Eriala praktikud jagavad kursusel oskusi, mida õppijal on võimalik kohe rakendada. Väga suur sihtrühm on meil õpetajad, neid aga koolitavad inimesed, kes on ka ise noori õpetanud. Ei räägita pelgalt teooriast, näited on elust enesest.

Keiu Org: Ka välisõppejõud on meeldivalt üllatunud Eestis õpetamisest. Kultuurhariduses on nii õpetajatele kui ka laiemale ringile suurt huvi pakkunud protsessdraama koolitus. Allan Owens Chesteri ülikoolist ja Pekka Korhonen TEAK-i teatriakadeemiast on väitnud, et need improvisatsioonil põhinevad draama tööd on olnud koolitaja jaoks pigem kogemuste vahetamise ja kultuuride lõimumise koht. Hiljem mõnes teises riigis koolitust korraldades toovad nad Eestis kogetut näiteks. Pidevat head tagasisidet pärvinud draamakoolitused said tõukeks ka draamaõpetajate treeninglaagritele, mis toimub augusti alguses.

K. S.: Räägime veel suveplaanidest. Kas suvi ei ole pigem puhkamiseks, mil õppimine on liigne?

Margit Kink: Oleme täheldanud, et keskeas inimesele on juuli algul toimuv inglise keele laager üsna värskendav ja julgustav. Intensiivkursust juhendab TÜ keelekeskuse õppejõud Liina Soobik ja juba enne kursuse algust võib osaleja veebikeskkonnas grammatikat meenutama hakata. Män-

niku metsatalu on igati hea õpikeskkond.

K. O.: Meie korraldame augustis veel huvijuhtide suveakadeemia, igal aastal üks kindel teema. Oodatud on kultuurikorraldajad, pedagoogid, haridus- ja noorsootöötajad, huvijuhid ja teised valdkonna praktikud. Õhtul on kavas meelelahutusprogramm, saun ja ühine laulmine.

K. S: Sarnase ülesehitusega on lasteraamatukoguhoidjate suveakadeemia juuni lõpus ja rahvaraamatukoguhoidjate suvekool juulis. Tihti toimuvad need lisaks akadeemiales mõnes looduskauis kohas, kus saab õhtuti mõnusalts vestelda ja puhata.

A. S: Jah, ka augusti lõpul toimuva tantsukunsti suveakadeemia osalejad kinnitavad, et enne uue kooliaasta algust peab energiat koguma. See on tore kogukonnaelu, kus vahetatakse põnevaid kogemusi.

Lembe Rätsep: Rahvusliku tekstiili eriala suurim täiendusõppe kursus vilistlastele kestab kogu aasta. Juulis on Tõstamaal viiepäevane rahvariiete valmistamise laager. Sellest täidavad ühe päeva Kihnu naised, kes õpetavad õmblema sitsijakke ja vardakotte. Meestele mõeldud palkehitud koolitusel Võrumaal toimub huvitav keele-

kümblus, sest PÄRTEL-projekti kaudu on pooled osalejaist soomlased. Erialaoskusi ja sõnavara vahetatakse loomulikult ja praktilisel moel.

A. S: Meil on plaanis põnevaid koolitusi: hõrgu toidu ja tervise suvekool Marika Blossfeldti juhendamisel, lasteaiade ning muusikaõpetajatele mängulise hääletöö suvekool Riina Trummi ja Eve Luki eestvedamisel, maalilaagrit veab Kersti Rattus.

Tuulike Kivestu: Muusikutele on suvi eelkõige festivalide aeg. Kitarri-festival sügisel ja Muusikatriaad kevadel on meil seotud noore muusiku kooliga. See on nn eelõpe, kuhu ootame gümnaasiumieas noori, kes plaanivad ette võtta muusikutee. Koos August Pulsti õpistuga pärimusmuusika keskusest saavad nad esimesi kogemusi muusikuks olemisest. Koolituse kaudu on võimalik hinnata enda võimeid ja võimalusi, kogeda linnaolustikku ning kontserdipaiku.

K. S: Suvine täiendusõpe ei tähenda loenguruumis istumist, vaid põnevat puhkuse sisustamist mõne huvipakkuva eriala meistri juhendamisel.

Karin Saarepuu
TÜ VKA infohariduse osakonna

TÄIENDAV VASTUVÕTT emakeeleõpetajate meediakursusele

Eesti Meediakoolitajate Liit kuulutab välja täiendava vastuvõtu kursusele

Teoreetiline ja didaktiline tugi gümnaasiumi emakeelekursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpetamiseks.

Kiire täienduskursus toimub **28.–30. juunini Tartus**, sellele lisandub veebipõhine õppetöö. Sügisel saavad täienduskursusel osalejad liituda kord kuus toimuvate koolituspäevadega (4 päeva). Kursuse lõpetajad saavad Tartu Ülikooli avatud ülikooli tunnistuse.

Registreerimine kuni 15. juunini 2012
Tartu Ülikooli õppeinfosüsteemi aadressil <https://www.is.ut.ee/pls/ois/tere.tulemast?viit=4492219>.

LISAINFO
aadressil emkl@meediakoolitajad.edu.ee või telefonil 517 5174.

EMKL liikmetele on kursus tasuta, teistele 13 eurot.

Täiendusõppe suvekursused		Maht EAP
21. ja 22.05	Shintaishi (Body Poetry) töötuba	0,25
01.–03.06	Hõrgu toidu ja tervise suvekool	1
09.–11.06	Tantsukunsti kõrghariduse eelõppe kursus Pärnus	1
15.–20.06	Kasetohust tarbeesemete valmistamine	1,5
26.–28.06	Lasteraamatukoguhoidjate suveakadeemia	2
02.–07.07	Inglise keele suvekool	2
02.–06.07	Rahvaraamatukoguhoidjate suveakadeemia	3
02.07–10.08	Palkehitudinstruktori eesti-soome keelekümbluspraktika	6,25
08.–10.08	Draamaõpetaja treeninglaager	1
15.–17.08	Mängulise hääletöö suvekool Männiku metsatalus	1
15.–17.08	Huvijuhtide suveakadeemia	1
21.–24.08	Tantsukunsti suveakadeemia 2012: kaasaegne tants	1,5
25.–27.08	Maalimise suvekool Männiku metsatalus	1
Info ja registreerimine tel 435 5248, www.kultuur.edu.ee/taiendusope		

MTÜ Mondo Maailmahariduskeskuse koolituskursus

„Kasvatades maailmakodanikke – riiklike õppekavade (PRÕK ja GRÕK) alusväärtuste ja pädevuste arendamine maailmahariduse kaudu“

Koolituse eesmärk on tõsta õpetajate aktiivsust maailmahariduse edendamisel ja leida võimalusi maailmahariduse lõimimiseks ainetundi väärtuskasvatuse kaudu.

Kursus algab sügisel, sihtgrupp on põhikooli- ja gümnaasiumiõpetajad.

80 tundi interaktiivset õpet Eesti ja välislektoritelt.

Koolitus on tasuta!

Kontakt johanna@mondo.org.ee, tel 5349 0814
Lisainfo ja registreerimine mondo.org.ee/kursus/.

SA INNOVE toetab koolitust meetme „Kooli pooleliijätmise vähendamine, haridusele juurdepääsu suurendamine ning õppe kvaliteedi parandamine“ alameetme „Põhikooli ja gümnaasiumi riiklikele õppekavadele vastav üldharidus“ raames.

Globaalsed teemad hea hariduse osaks

MTÜ Mondo maailmahariduskeskuse eesmärk on tõsta teadlikkust üleilmastumisest ning edendada sallivust ja solidaarsust vaesemate piirkondade elanike suhtes.

Keskus pakub koolidele ja õpetajatele koolitusi, dokumentaalfilme, õppematerjale, töötube, sõpruskoole Afganistanis ja Aafrikas ning võistlusi ja kampaaniaid.

Maailmahariduskeskusel on raamatukogu ja filmikogu, kus on üle 160 huvitava dokumentaalfilmi. Noortel on võimalus luua dokumentaalfilmi-klubi, korraldada kampaaniaid ning saada selleks koolitust ja toetust. Õppematerjalid ja filmide laenutami-

ne on koondatud õpetajatele suunatud www.maailmakool.ee portaali.

Õpetajatele korraldatakse ka juba traditsiooniks saanud maailmahariduse suve- ja talvekooli, kus tutvustatakse aktuaalseid maailmahariduse teemasid, proovitakse interaktiivseid õppemeetodeid ning tutvutakse eri kultuuridega. Täienduskoolitus „Kasvatades maailmakodanikke – riiklike õppekavade (PRÕK ja GRÕK) alusväärtuste ja pädevuste arendamine maailmahariduse kaudu“ analüüsib süvitsi olulisemaid üleilmseid teemasid (inimõigused, säästlik areng). Kursus koosneb neljast ühepäevasest koolitusest ning suve- ja talvekoolist.

Keskusest võib tellida kooli ka poole- või ühepäevase kursuse „Sissejuhatus maailmaharidusse“, mis aitab eri ainetel õpetajatel maailmahariduse teemasid tundidesse integreerida. Samuti korraldab keskus ühepäevaseid koolitusi vastavalt vajadustele ning võimalustele päevakajalistel maailmahariduse teemadel.

Asume aadressil Telliskivi 60A, Tallinn, lisainfo meie tegemiste kohta www.maailmakool.ee ja www.mundo.org.ee/maailmaharidus.

Johanna Helin
MTÜ Mondo maailmahariduskeskus

KADRI KIIGEMA

Armeenia täiskasvanukoolitajad olid õpilase rollis emotsionaalsed, jutukad ja innukad ülesannete lahendajad.

Kaukaasia riikide värvikas täiskasvanukoolitus

KRISTI HELME

Kadri Kiigema sai loengutelt palju häid emotsioone ja ideid, kuid pidi elavalt arutlevaid lõunamaiseid „õpilasi“ aeg-ajalt ka korrale kutsuma.

asutusi asub pealinnas või suuremates keskustes. Samuti on koolitused maksumuselt jõukohasemad linnades elajatele ja töötajatele. Siiski on Gruusias praeguseks loodud mitmeid koolituskeskusi nimelt maaregioonidesse, et parandada ligipääsu haridusele, vähendada väljarännet ja toetada piirkonna arengut.

Sisu vajab arendamist

Vähese reguleerituse tõttu on Kaukaasia koolitusturgudel toimuv kaootiline. See mõjutab oluliselt koolituse kvaliteeti. Ärilise suunitlusega koolid meelitavad õppijaid ligi atraktiivse reklaamiga, samas ei tähenda see kursuste sisulist arendamist. Ülikoolide jaoks on aga kvaliteet väga tähtis, näiteks Thbilisi ülikoolis saavad täiendusõppes koolitada vaid professorid, doktorandid ja piisava (õpetamis)kogemusega ülikoolivälised eksperdid.

Enim pakuvad koolitusi MTÜ-d ja eraettevõtted (sh eraülikoolid). 2008. aastal Gruusia koolituspakkujate seas läbi viidud uuringul olid 121 organisatsioonist 11% avalikud asutused (sh ülikoolid ja riiklikud tööalased koolituskeskused), 42% eraettevõtted (sh eraülikoolid) ja 47% mittetulun-

dustühingud. Riigiülikoolid on turule sisenenud üsna aeglaselt ning peavad end veel tõestama. Samas on näiteid ka pikaajalise kogemusega riiklikest koolitusasutustest: Aserbaidžaanis tegutsev õpetajate instituut on pakunud õpetajatele kõrgharidust ja täienduskoolitusi juba üle 80 aasta. Igal aastal osaleb haridusministeeriumi all tegutseva keskuse kursustel ca 15 000 õpetajat 11 regioonis.

Avatud õppijad

Nagu Eestiski, luuakse Gruusias ja naaberriikides koolituskeskusi nii riigiasutuste (ministeeriumid) kui ka eraettevõtete (nt pangad, kindlustuskompaniid) juurde. Palju tuge saadakse täienduskoolituse arendamisel välisorganisatsioonidelt ja -rahastajatelt. Kõigis kolmes riigis tegutseb Euroopa Komisjoni toel TEMPUS-e programm, mis aitab korraldada seminare ja konverentse, toetab võrgustike teket ja projekte.

Suvekoolis lisis loengute andmise kogemusele väärtust sealsete kolleegide kui õppijate tundmaõppimine. Lõunamaisest temperamendist tulenev pidev arutlemisvajadus muutis koolitaja elu mõnevõrra kergemaks, sest kaasmõtlemiseks oli valmisolek enam kui olemas. Kaukaaslaste sooja, avatud ja sõbralikku suhtlemisviisi imetlen jätkuvalt. Samas tundsin mitu korda end pigem pedagoogi kui täiskasvanukoolitajana, sest rõõmsameelsed ja jutukad osalised unustasid end alatasa naabri(te)ga kirglikult vaidlema.

Kuigi suvekooli viimasel päeval oli minu koolitajahääl pidevast sekkumisest õppijate kestva vadistamise foonil peaaegu kadunud, on saanud emotsioon väga hea. Uued ideed innustavad kogemusi ka Eesti täiskasvanute täienduskoolituses rakendama. Sisukad ja mõtlemapanevad arutelud Kaukaasia kolleegidega tekitasid mitmel korral *déjà vu* hetki, hoolimata sellest, et Eesti ja Musta mere riikide vahel on tuhandeid kilomeetreid ning kultuuritaust ja inimnatuur erinevad oluliselt.

Kadri Kiigema

TLÜ avatud ülikooli büroo juhataja, koolitaja

Kõik koolitused peaksid olema uudsed ja sisukad

Õpetaja professionaalsust näitab täienduskoolituste valik.

Kodanikuharidust ei õpetata üksnes ühiskonnaõpetuse aine kaudu koolis, kodaniku harimine vajab kooli ja õpetajate ühist tegutsemist. Jaan Tõnissoni instituudi kodanikuhariduse keskus osaleb koos Saksamaa, Sloveenia, Türgi ja Austria partneritega EL-i Comeniuse kaheaastases projektis VOICE, kus tutvustatakse süvitsi probleemõpet ning pakutakse metoodilisi abimaterjale. Rahvusvaheline meeskond koosneb küll sotsiaalinete õpetajatest ning õppejõududest, kuid tulemit saavad kasutada eri ainete õpetajad.

Kevadisel koolivaheajal toimus Tallinnas kahepäevane seminar, millel osalejad olid materjalide hindajate ja katsetajate rollis. JTI soovis seminarilt saada muu tagasiside hulgas andmeid selle kohta, millist potentsiaali õpilaste arendamiseks näevad ühes ja samas õppematerjalis eri ainete õpetajad. Ekspertühma kuulus lisaks ühiskonnaõpetuse ja ajaloo õpetajatele ka emakeele-, inglise keele, geograafia-, majanduse ja füüsikaõpetajaid.

Eri vaatenurgad tulevad kasuks

Korraldajad täheldasid, et hoolimata meie õpetajate avaratest enesetäiendamisevõimalustest pea paarikümne aasta jooksul, ei arvata, et kõik on ammu teada. Uut osatakse hinnata olemasolevate teadmiste ja oskuste pinnalt ning õpetaja on oma ala hea ekspert.

JTI kodanikuhariduse keskuse koolitusüritustel töötavad koos eri ainete õpetajad. Sama aine õpetajate koolitusüritused kannavad pitserit: samad osalejad, samad jututeemad, samad esinejad ja lõpuks samad hinnangud. VOICE-seminaril avanes märksa kirjum maailm.

Mõne väljatöötatava materjali sisulõikude kohta ütlesid ühiskonnaõpetuse õpetajad, et jutt võiks olla lühem, sest nad on seda juba kuulnud.

Näiteks füüsikaõpetaja hindas samu lõike enda jaoks aga just kõige vajalikumaks. Tänu emakeele-, geograafia- ja teiste õpetajate tähelepanekutele saab sügisel ilmuva projektikogumiku tekst nüüd märksa selgem, sest ühiskonnaõpetuse õpetajad ei osanud mõningaid nüansse oma kolleegide pilguga näha.

Osavõtjate üldine hinnang seminarile oli väga hea. Leiti, et see oli arendav, vastastikku kasulik ja avardas arusaamu. Hinnati ka, et aset ei leidnud vanamoeline loengutega koolitusüritus, vaid tegutseti interaktiivses ja loomingulisust edendavas õpikeskkonnas.

Üksnes kõlavast nimest ei piisa

Õpetaja professionaalsuse kohta annab üha enam tunnistust see, millistel enesetäiendusüritustel ta osaleb. Üksnes kõlava nimega lektoritega mehitatud traditsioonilistel loengukursustel osalemise „punktiväärtus“ peaks tänapäeval olema üsna madal. Loomulikult ei saa selliseid üritusi hinnata üheülbalselt – kindlasti on ka uudseid teemasid ning eredaid esinejaid, kes teevad loengulise ürituse mõjukaks ja harivaks sädet süütavaks sündmuseks. Koolituspakkumiste hulgas on aga ka omamoodi „trammimammi“ kursusi, mille puhul tuleb küsida, mismoodi need õpetajat tema kutsetöös aitavad. Jõudsalt praktiseeritavad koolide spaakoolitused on nähtus omaette ning nendes on palju sellist, mis lõhnab raha raiskamise ning erisoodustuste järgi. Ehkki need on ju meeldivad ja mõnusad.

Tundub, et õpetajate täienduskoolitus on tõusmas üha rohkem tähelepanu alla. Iga lugeja ja koolijuht oskab üldtöödud uutmõtetele anda oma kogemustele põhineva sisu. Võib-olla osutub või on juba ammu osutunud tõeks parafras „Ütle, millistel koolitusüritustel sa oled osalenud, ja ma ütlen, milline õpetaja või koolijuht sa oled.“

Sulev Valdmaa

JTI kodanikuhariduse keskuse juhataja

Töötuba keeleõpetajatele

„Õppija ja õpetaja varuvõimete aktiviseerimine keeleõppes“

16. ja 17. augustil
OÜ Sugesto ruumides Narva mnt 6–9, IV korrus

Hind 104 eurot + 20% km
 (sisaldab kohvipause, õppematerjale ja tunnistust).
 HINNASOODUSTUSED, kui ühest koolist on rohkem osalejaid.

Täpsem info www.sugesto.ee
Registreerimine 29. juunini info@sugesto.ee.

Ära tee minu eest, aita mul teha ise!

■ Pelguranna lasteaia õpetatakse Montessori metoodika järgi.

Nelja-aastane poisijuntsu sirutas jala ette: „Õpetaja, seo mu kingapaelad kinni!” Õpetaja pakkus: „Ma näitan, kuidas paelte sidumine käib.” Põnn pani käed puusa: „Sa saad selle eest palka, et mu kingapaelad kinni seod.” – „Ei,” vastas õpetaja, „ma saan selle eest palka, et õpetan su ise kingapaelu siduma.” Selle loo rääkis Pelguranna lasteaia õppealajuhataja Anne Kikas ja see võtab ilmekalt kokku Montessori pedagoogika juht-mõtte: aita mul teha seda ise. Anne Kikas veenab, et laps saab väga kenasti väga paljude asjadega hakkama, kui tal lastakse seda teha: katab laua, tõstab toidu taldrikule... Kui ei lasta, siis võib ema veel koolieelikule kindad kätte panna.

Pelguranna lasteae kasutab Montessori metoodikat juba 1990. aastast. Selleks ajaks oli Anne Kikas olnud palju aastaid õpetaja ja parajasti Pelguranna lasteaia õppealajuhataja. Kat-seliselt alustati väikese rühmaga tööd Montessori metoodika järgi. Et see ennast õigustas, hakati rühmhaaval edasi minema. Anne Kikas ja veel neli inimest Eestist said võimaluse minna Oulu ülikooli Montessori metoodikat õppima. Üks neist on Pelguranna lasteaia praegune direktor Hedi Saul.

Uus on unustatud vana

Eestisse jõudis Montessori pedagoogika juba esimese vabariigi ajal. Seda kasutati Anne Kikase ütlemist mööda üksjagu. Näiteks on teada, et 1927. aastal ostis Tallinna linnavalitsus kōikidele oma lasteaedadele (nii palju või vähe, kui neid oli) Montessori õppevahendid. Kui tulid punased tuuled, pūhiti Montessori minema, sest ta pole autoritaarsetes riikides hinnatud. „Montessori eeldab, et laps õpib ise otsustama, mis on hea, mis halb; ise mõtlema,” selgitab Anne Kikas. „Nōukogude ajal pidid kōik ühes suunas mõtlema. Minu õpingute ajal rāāgiti sellest kui lapsevaenulikest metoodikast. Ega Montessori „Uus algus” üheksakümnendatelgi kerge olnud. Kui lõime Montessori ühingu, oli huvilisi küll palju, aga millegipärast on osal inimestel uue vastu tõrge. Oli õpetajaid, kellele nende lasteaia juha-

Talgupäev pakub ise tegemiseks hea võimaluse. Õppealajuhataja Anne Kikas kiidab, et Pelguranna lasteaia talgutel lõövad kaasa terved pered, isegi vanavanemad.

taja teatas, et kõigepealt tehku „oma töö” ära, siis võib „oma Montessoriga” tegelda. Justkui see oleks eralõbu.”

Montessori metoodikaga Pelguranna lasteaia on pererühmad, kus lapsed on koos kolmandast seitsmenda eluaastani: üks kolmandik päris pisikesi, kes on alles tulnud lasteaeda; teine kolmandik nelja-viiesed ja kolmas koolieelikuid. Kevadel saadetakse koolieelikud pidulikult ära ja võetakse uued pisikesed asemele. Kaks kolmandikku jääb nii-öelda vanu kalu. Nii et ühtpidi on õpetajal kergem, teistpidi on liitühmatöö tunduvalt raskem. Kui Anne Kikas rühmaõpetajana alustas, oli liitühma nimekirjas 16 last. Õhtul koju minnes oli ta hing rahul: olen igale lapsele silma vaadanud ja saanud temaga südamest südamesse rāākida. Nūiid on nimekirjas 24 last. „Loomulikult oleks tore, kui rühmad oleksid väiksemad, aga tublid õpetajad saavad hakkama. Elu on praegu selline,” möönab ta.

„Kujutage ette, kui lasteaeda tuleb korraga kaksikümmend neli pisikest: üks nutab, sest on hale emast lahti lasta, teine nutab, sest on hale isast

lahti lasta; kolmas nutab sellepärast, et kaks esimest nutavad, ja nii edasi. Nagu ette nähtud, on rühmas korraga üks õpetaja ja õpetaja abi. Kahekümne nelja kolmeaastasega oleks neil ikka raske küll. Liitühmas on päris pisikesi ainult osa.”

Liitühma võlu

„Kui mina täiskasvanuna meelitan mängima uut last, kes ei taha ema juurest ära tulla, siis see ei mõju nii hästi, kui et suurem laps kutsub teda näiteks kodu mängima. Väike võtab suurema lapse kohe omaks, nii on kohanemine palju kergem. Kui laps kergemini kohaneb, väheneb kohe haigestumine,” teab Anne Kikas. Liitühma teiseks suureks plussiks hindab pedagoog seda, et töö toimub individuaalselt ja väikeste rühmadega. Näiteks lähevad väiksemad lapsed muusikatundi ja väike suuremaid jääb lugemist õppima. Kui laua taga on kaksikümmend last, siis õpetaja ees istuv laps loeb küll, et *a* ja *i* on kokku *ai*, aga viimases pingis istuja vaatab võib-olla hoopis aknast vare-

seid. Kui koolieelikuid istub õpetaja ümber aga kõigest viis või kuus, siis on kõik sunnitud kaasa töötama.

„Vanemad küsivad vahel, mis kasu suurem laps liitühmast saab. Suurem tahab väiksemale näidata, kui tubli, tark, hea ja osav ta on!” Anne Kikas nägi ükskord juhatajana rühmatuppa minnes, et väikesed lapsed istuvad illikukusti poolkaares ja üks koolieelik istub nende ees ja annab tundi. Ta luges, õigemini veeris kolme-neljastele ette raamatut, mis rāākis loomade siseelunditest. Vahepeal küsis, kas teised kuulavad, mispeale väiksemad usinasti noogutasid. „Siin oli mitu head asja,” selgitab Kikas. „Suurem laps õppis ennast kehtestama ja harjutas lugemist. Kui mina oleksin koolieelikule andnud nii raske teksti, siis kahtlane, kas ta oleks jõudnud seda lugeda. Kui oleksin ise tema asemel pisikestele seda raamatut ette lugenud, oleksid nad ära väsinud ja mine-ma jooksnud. Aga omavahel toimus neil kōik. See on liitühma võlu.”

Miinusena nimetab Kikas asjaolu, et õppekäikudele ei saa igakord minna rühmaga, kus on nii seitsme- kui ka kolmeaastane. Aga see tingib terve maja pideva koostöö. Kui kahe rühma koolieelikud lähevad näiteks muuseumi, tegeleb pisikestega samal ajal abi- või muusikaõpetaja, või hoopis direktor. Ka lapsevanemad aitavad.

Kāsi kui intellekti tööriist

Montessori pedagoogika teine põhimõte kõlab: kāsi on intellekti tööriist. Väga paljusid asju, näiteks tähti ja numbreid, õpitakse käelise tegevuse abil. On liivapaberitāhed ja liivapaberinumbrid, et laps tunnetaks neid käega. Enne pliiatsi haaramist kirjutab laps numbri sõrmega manna-le. Õpetajad naeravad, et suhkrule kirjutamine oleks veel lõbusam, sest vahepeal saaks laps sõrme suhu pista. Matemaatika õppimine on tehtud sõna otseses mõttes puust ja punaseks. „Õpime asju käes hoides, sest lihasmālu on inimesel kōige tugevam,” põhjendab Kikas. „Meie, naised, hoiame kohvipurki kolm aastat ühel riulil. Kui selle mujale tõstame, siis läheme tānu lihasmālule veel pool aastat vana

MÄNG

Numbrimāng

Kui meie lasteaia oli veenādal ja õppisime veekogusid, māngisime temaatilist numbrimāngu. Māng käib nii: lapsed istuvad vōi seisavad ringis, māngujuht ringi keskel. Māngujuht loeb luuletust ja viskab palli ühele lapsele.

Luuletus on selline: „Mōōda jõge sõidab paat. Mitu inimest on seal? Ära kuula teiste juttu, ütle ise ruttu-ruttu!”

Laps, kes sai palli, ütleb arvu ühest kümneni ning loendab numbreid öeldud arvuni ja tagasi. Seejärel läheb ta ringi keskele ja hakkab uueks māngujuhiks. Laps, kes loendamisel eksis, māngujuhiks ei sobi. Leitakse uus māngujuht. Laps vōib öelda nāiteks ka „Mōōda merd sõidab laev” vōi nimetada mõnd muud veekogu ja veesōidukit.

ANNE KIKAS

Pelguranna lasteaia õppealajuhataja

riiuli juurde. Samamoodi õpime siin lihasmālu abil.”

Rūhmaruumides on palju igapäevaelu harjutusvahendeid. Kui laps lasteaeda tuleb, hakatakse kõigepealt tema kāele harjutusi tegema. Mida annab õppida eri suuruse ja kujuga karbikes-tega? Kōigepealt avamist ja sulgemist. Karpidest leiab laps sobiva suurusega esemekesed, avastab, et igasse karpi iga asi ei mahu. Kolmeaastasele ei rāāgita siidist ega puidust, aga ta kāsi tunnetab materjali ja jātab meelde.

Kui laps on väike, siis on tema õppevahendid suured. Mida suurem laps, seda väiksemad ja osavust nõudvamad vahendid. Hiljem hakatakse kasutama nāiteks pintsette pallikes-te purgist purki transportimiseks. Nii harjutatakse kāe ja silma koostōid ning keskendumist – pallikesel ei tohi lasta kolinal purki kukkuda. Māngu tulevad ka mõisted „vasak” ja „parem”, sest harjutust tehakse kirjutamise suunas – vasakult paremale.

Harjutused iseseisvaks eluks

Anne Kikas võtab õppevahendite riivilt kausikese tatruga, lusika ja sõela ning demonstreerib tatra ja soola eraldamist. „Laps ei pea veel teadma keemiamōisteid, aga ta õpib sõeluma ja valama,” selgitab pedagoog. „See on vāga praktiline igapäevaeluharjutus. Lasteaeda tuli nelja-aastane tūtarlaps, kes ei olnud ise lusikat suhu pannud. Hoidja sõotis teda ikka veel. Meil õppis tūdruk lusikaga sõõma ja hoidja kurtis ühel õhtul õpetajale, et on õnnetu – laps ei luba ennast toita, vaid sõõb ise.

Osa vanemaid kardab, kas laps ikka saab meie lasteaia „kōik kooliks vajaliku” selgeks. Osa leiab vastupidi, et meil õpetatakse liiga palju – las laps māngib rohkem. Alushariduse programm lõpeb sealmaail, kus laps tunneb tähti ja loeb kokku kolme-neljatāheli-si sõnu. Meie lasteaia lapsed loevad kooli minnes vabalt nii trūki- kui ka kirjatāhtedega teksti. Õpetajad teevad vāga tublit tōōd ja lapsed õpivad mārksa rohkem, kui programm ette nāeb,” kinnitab Anne Kikas.

Meeli Parijōgi

Kāisime Mulgimaa laste folklooripāeval

Paistu koolimajas peetud 16. Mulgimaa laste folklooripāevast vōttis osa 18 lasteaeda ja kooli, kokku üle 300 noore mulgi. Helme vallast osales folklooripāeval Ritsu lasteaia vanem rühm.

Folklooripāeva teema oli Mulgi murdes pārandlugude esitamine Salme Vainlo raamatust „Mulgimaa vōlu ja valu”. Meie lasteaia rühm esitas tantsu ja sõnalise osaga muistendi „Kuidas sai Mulgimaa endale nime”. Lugu rāākis, et alguses asusid sellele maale elama vanapaganad, kes nime-tasid maa Vanapaganate Mulgumaaks. Hiljem jõudis siia metsarahvas. Metsarahval kujunes oma kultuur ja keelemurre ning nad otsustasid, et see kaunis maa on hoopis nende kodu. Tānu metsarahva kavalusele ja vanapaganate järeleandlikkusele sõlmiti nende vahel lõpuks kokkulepe ja maa nimeks sai Mulgimaa.

Ritsu lasteaia lapsed esitasid folklooripāeval muistendi „Kuidas sai Mulgimaa endale nime”.

Mulgi murdes teksti õppimine lastele raskusi ei valmistanud. Päev oli pikk, kuid me ei näinud lastel väsimuse märke. Esitati nii mānge, tantse, laule, luuletusi kui ka lūhināidendeid. Hiljem rühmas arutasid lapsed, et Mulgi murre on imelik keel – mõnest asjast ei saanud midagi aru. Seletasin, et Mulgi murre ongi huvitav, sest igal kihelkonnal on natuke omamoodi

murrak ja Mulgimaal on viis kihelkonda: Halliste, Helme, Paistu, Tārvastu ja Karksi.

Kui tahetakse Mulgi murret ja kultuuri alles hoida, siis on vaja neid lastele juba varakult tutvustada. Tāname korraldajaid, lapsi ja juhendajaid tore-da ūrituse eest.

AINI AIM

Ritsu lasteaia õpetaja

Kunstinäitus peab meid kõnetama

■ Inimeste kunstihuvi ei ole kaugeltki kadunud, kinnitab eesti kunsti kevadnäitus.

Möödunud aasta 1. detsembril asus Tallinna kunstihoone direktori ametisse Karin Hallas-Murula ja üle pika aja sai Tallinna kunstihoones jälle vaadata eesti kunstnike ülevaatenäitust, mida on suhteliselt lühikesest lahtiolekuajast hoolimata külastanud ligi kuus tuhat inimest.

Inimeste nälga traditsioonilise kunsti järele tõestas juba aastatagune kunstinäitus, mis oli koostatud Enn Kunila kogus olevatest teostest ja mida külastas ligi 13 000 inimest. Sellist vaatajahulka ei ole kogunud ükskõik kui kuulus modernne välismaine kunstnik ega ka kontseptuaalne kunst, mida kunstihoones viimastel aegadel näha on olnud. Mis ei tähenda, et selliseid näitusi poleks üldse vaja – vastupidi, on oluline teada, mida mujal maailmas tehakse ja mis suunas minnakse. Samas, eesti kunsti ei tee keegi peale meie endi ja eesti kunstihuvilist puudutab eelkõige meie enda kunst. Omaaegsed kevad- ja sügisnäitused olid väga populaarsed, sest need kõnetasid meid. Praegu, nagu Ants Juske õigesti märgib, ei ole eesti kunsti tervikpilti isegi mitte kunstikriitikutel. Muidugi on ajad muutunud, ja nii nagu inimesed ei haara poelettidele üksteise võidu eesti kirjandust, ei ole ka kunstihuvi enam endine, aga nagu vaatajanumbritestki näha, ei ole see kaugeltki kadunud.

Uued tuuled

Kunstihoone personalimuudatused kohe Karin Hallas-Murula esimesel töökuul töid kaasa mõningase tormi.

„Tallinna kunstihoone ei ole riigieelarveline asutus, vaid elab toetustest, mis tähendab, et töökohti saab olla minimaalselt,” ütleb Karin Hallas-Murula. Ta seletab, et kunstihoone näitustele kandideerimise kord jääb endiseks ka pärast kuraatorite ametikohtade kaotamist: „Aprilli keskpaigaks said kõik huvilised esitada meile oma näitusepakumised. Kunstihoone nõukogu teeb nende seast oma valiku.”

Inimesed, kes olid enne 1990. aastaid kunstihoone sagedased külalised, mäletavad hästi omaaegseid tarbekunsti ülevaatenäitusi ja efektseid eksperimentaalnäitusi „Ruum ja vorm”, mis pälvivad, niivõrd, kui võrd see tollal võimalik oli, ka rahvusvahelist huvi.

„Tarbekunstiga tegeleb nüüd põhiliselt tarbekunsti- ja disainimuuseum,” ütleb Karin Hallas-Murula, „kuid ka tarbekunstinäitusi tuleb kunstihoones ja selle galeriides edaspidigi, vähemalt üks suur tarbekunstinäitus igal aastal. Tänavu on tulemas klaasikunsti näitus, kavandatakse ka personaalnäitusi. Mis puutub „Ruumi ja vormi”, siis sellise näituse korraldamine oli kõne all mõni aasta tagasi, kuid mitmel põhjusel ei võtnud see vedu.”

Kunstiteadlaseks Leningradis

Karin Hallas-Murula on eelkõige tuntud kui arhitektuurimuuseumi asutaja ja kauaaegne direktor ning just arhitektuurimuuseum on suur osa tema elutööst.

Ta on sündinud Kiviõlis, sest TPI lõpetanud vanemad, ökonomistist ema

ERAKOGU

Aasta, mis jäi Karin Hallas-Murulal arhitektuurimuuseumist lahkumise ja kunstihoonesse tulemise vahele, ei läinud tühja. Selle aastaga kirjutas ta Varraku kirjastuse tellimusel valmis raamatu sarjast „101 Eesti asja – 101 Eesti arhitektuuriteost”, mis peaks tänavu ilmuma.

ja elektriinsenerist isa Ivar Kallion, kellest hiljem sai Tallinna linnapea, suunati esialgu tööle just sinna. Peagi kolis pere Tartusse ja siis Tallinna. Karin Hallas-Murula on õppinud Tallinna 47. keskkoolis ja Tallinna reaalkoolis, kus kunstiõpetajate mõju oli tugev. Ka meenutab ta, et just siis, kui ta õppis 10. klassis, ilmus Mihhail Alpatovi suure kunstiajaloo raamatu 1. osa. Pärast selle lugemist justkui polnudki muud võimalust, kui kunsti-teadlaseks saada.

Tal vedas. Pärast keskkooli lõpetamist sai ta tööle Kadrioru kunstimuuseumi skulptuuride osakonna laborandiks. Aga jalg oli uksele vahel, kindlus oma valiku õigsuses kasvas.

„Olin mitmete ministeeriumi-ametnikega vastuollu sattunud.

Jäin eriarvamusele nii Sakala keskuse lammutamise kui ka ERM-i uue hoone projekti asjus.”

Tartu ülikoolis tol ajal kunstiajaloolle spetsialiseeruda ei saanud ja kunstiajaloo õppejõudegi oli ainult üks. Nii otsustas ta minna õppima Leningradi kunstide akadeemia Repini-nimelise maali, skulptuuri ja arhitektuuri instituuti, mis oli kunagise kuulsa Peterburi kunstide akadeemia õigusjärglane ja kannab nüüd jälle oma esialgset nime.

Esimesel aastal jättis ta sisseastumiseksamid katki, sest tundus, et ikka ei tahaks kodust eemal olla. Teisel aastal aga läks siiski uuesti. Leningradis õppimine oli rikastav. Veel oli elus õppejõude, kes mäletasid 1920-ndate tormilist kultuurielu ja olid isiklikult tundnud mitmeid Vene klassikuid. Osa loenguid toimus otse Ermitaažis, kus tudengite ees avanesid põhjatud hoidlad. Arhitektuuritunde peeti sagedasti tänavatel, kus leidus rikkalikult eri stiili või voolu kuuluvaid ehituskunsti šedöövreid. Just need viimased kallutasid Hallas-Murula arhitektuuri-

le spetsialiseeruma. Diplomitöö kaitstes ta 1982. aastal.

Kool läbi, astus Karin Hallas-Murula ehituse teadusliku uurimise instituudi arhitektuuri osakonda aspirandiks. Töö sai mahukas, neljaköiteline. Kandidaadikraadi kaitses ta Moskvast, praeguseks on see tunnustatud doktorikraadi vääriliseks.

Arhitektuur südames

Arhitektuurimuuseumi unistus oli kogu aeg õhus ning 1980-ndate lõpus muutus see järjest reaalsemaks. Tekkis kolmeliikmeline algatusrühm, kuhu peale Karin Hallas-Murula kuulusid praegused professorid Krista Kodres ja Mart Kalm. Hallas-Murula, kes oli kultuuriministeeriumis mõnda aega töötanud, ei kartnud ühestki uksest sisse minna, ja tegelikult tuli ministeerium muuseumi mõttega väga hästi kaasa.

Lepo Sumeraga, kes arhitektuurimuuseumi asutamisdokumendile alla kirjutas, oli koostöö väga hea. Sama lugu oli tollase ehitusministeeriumi ja ehituskomiteega. Algul õnnestus tekitada isegi süsteem, kus arhitektuurimuuseumi finantseeriti nii kultuuriministeeriumi kui ka ehituskomitee realt. Muuseumimaja otsiti algul Tallinna vanalinnast ning valitigi välja hoone Lai 26. Sinna oli tellitud ka esialgne projekt, kuid siis tekkis võimalus saada muuseumile Rotermanni soolaladu. Efektsele soolalaole oli teisi kosilasi, vaidlus ärimestega jõudis hiljem kohtuni välja, aga lõpuks jäi õigus ikkagi muuseumile. 1990-ndate algul, kui kunstielu oli palju piiratum kui praegu, mõjus uus ja nii esinduslik paik peaaegu ilmutuslikult. Esialgu jagati maja ka Eesti kunstimuuseumiga, aga kui Kumu valmis sai, jäi kogu maja arhitektuuri päralt.

Karin Hallas-Murula tähtajaline tööleping lõppes 2010. Kultuuriminister Laine Jänes (nüüd Randjärv) soovitas tal kandideerida ka järgmiseks ametiajaks, aga valituks ta ei osutunud.

„Olin mitmete ministeeriumiametnikega vastuollu sattunud. Jäin eriar-

vamusele nii Sakala keskuse lammutamise kui ka ERM-i uue hoone projekti asjus,” ütleb ta.

Rahvusvaheline konkurss ERM-i majale projekti saamiseks toimus juba 2006. aastal ja maja pidanuks valmis saama 2010. aastal. „Sellele konkursile laekus mitu väga head tööd, mille järgi saanuks hea hoone, mis oleks täna ilmselt valmis. Paraku kallutas tollase kultuuriministri Raivo Palmaru hääel noorte ehituskogemuse- ta arhitektide kasuks, pool žüriist oli selle poolt, teine pool žüriid ja kõik eksperdid aga vastu (*Hallas-Murula oli üks ekspertidest – E.P.*). Praeguseks on selle projekti ümbertegemisele kulutatud palju raha ja aega, aga tulemust ikka ei ole.

Sakalaga oli nii, et pärast seda, kui olime Sakala keskuse lammutamise vastu kogunud 12 000 allkirja, saadeti arhitektuurimuuseumi tegevust uurima erakorraline audit (ja mitte üks inimene, vaid kohe kolmeliikmeline komisjon), mis küll mingeid rikkumisi ei tuvastanud, aga andis selge signaali, et koostöö jätkamine ministeeriumiga saab olema vaevaline.”

Kunstihoone publikule avatuks

Põhitähelepanu aga koondub nüüd Tallinna kunstihoone töökorraldusele. „Kunstihoones on küll suured näituseaalid ja kaks väiksemat galeriid, aga ikkagi võimaldab see korraldada vaid piiratud arvul näitusi, arvestades Eesti kunstnike suurt hulka.

Plaanis on muuta kunstihoone publikule avatumaks ja juba mais alustamegi pikkade kolmapäevadega, kõik näitused on suvi läbi kolmapäeviti avatud kella 22-ni öhtul.

Suur plaan on ka avada seni tihkelt hoidlatesse pakitud kunstikollektsioon, mille kolime uutesse ruumidesse endises Arsi majas Pärnu maanteel. See töö käib praegu suure hooga, esimesi külalisi saame sinna kutsuda loodetavasti juba sel sügisel.”

Ene Pajula

TEGELIK ÜLEVAADE

Miks korraldati kuraatorita kevadnäitus?

JAAN ELKEN

Eesti kunstnike liidu president

Eesti kujutavate kunstnikkude keskühing registreeriti 14. aprillil 1922, põhikiri võeti vastu 19. aprillil 1922 toimunud kunstnike kolmandal ülemaalsel kongressil. EKKKÜ-st kujunes suurim Eesti kunstnikke ühendav ja riigi poolt partnerina tunnustatud kunstnikeorganisatsioon.

EKKKÜ eesmärgid kõlavad aktuaalselt ka tänapäeval:

- 1) kõigi eesti kunstnike koondamine nende vaimsete ja materiaalse huvide kaitseks,
- 2) kunstikultuuri propageerimine rahva seas ja kunsti kandepinna tõstmine,
- 3) aidata kaasa kunstimuuseumi rajamisele.

Ka tarbekunstnikud saavad tänavu tähistada olulist daatumit – möödub 80 aastat rakenduskunstnike ühingu (RaKü) loomisest, kellega on seotud kogu eesti professionaalse tarbekunsti areng. RaKü korraldas seitsme tegevusaasta jooksul igal aastal üle-eestilise tarbekunstinäituse.

ANTS JUSKE

kunstiteadlane

Viimased aastakümned kunstielus oleme elanud killustunult, isegi kunstikriitikud ei suuda panna kokku eesti kunsti tervikpilti, rääkimata kunsti lähima arengu prognoosimisest. Killustumisega on käinud kaasas nii kuraatorite diktaat kui ka sulgumine oma siseringi, vastaste halvustamine ja mahategemine, soolise ja põlvkondlikul pinnal üles koetud vastasseisud. Iga uus põlvkond on näinud vähegi laiapõhjalisema näituse puhul Nõukogudeaegse ülevaatenäituste restauratsiooni, kuigi nad ise pole sel ajal elanud ja neid näitusi näinud. Sel ajal olid mäletatavasti kevad- ja sügisnäitused – esimene Tallinna-keskne, teine vabariiklik. Postmodernism deklareerib küll sõnades pluralismi ja kõikelubavust, kuid tema demokraatlikkuses võiks siiski kahelda. Igasuguste siltide all käib halastamatu võimuvõitlus – muidu väga head kunstnikud ei suuda end maksma panna, kuna nad ei valda turumajanduslikke nippe ega oska ära arvata, mis trend kuraatoreid parasjagu huvitab.

Siit ka, ja ma ei karda neid sõnu, idee teha üks eesti kunsti ülevaatenäitus. Kui juba 1919. aastal saime just eesti kunsti ülevaatenäitusel aimu, mis toimub ja mis hakkab toimuma, siis miks mitte nüüd? Kuraatorita kevadnäitus ei ole nostalgiline meenutus ebademokraatlikust ühiskonnast, vaid praeguse kunsti-elu demokratiseerimise katse.

Konverents lugemisraskuste ja nägemispuudega noortele

8. ja 9. augustil toimub Tallinnas Nordic Hotel Forumis rahvusvaheline konverents „Let’s Read! Reading and Print Disabilities in Young People”. Konverents keskendub lugemisraskuste ja nägemispuudega noortele ning nendele suunatud raamatukoguteenustele. Ettekannetega esinevad spetsialistid Belgiast, Islandilt, Jaapanist, Venemaalt, Suurbritanniast, Taanist, Hiinast, Norrast, Rootsist, Soomest ja Eestist. Sihtrühm on raamatukoguhoidjad, eripedagoogid, lugemisraskuste ja nägemispuudega inimesed. Konverentsi korraldavad IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions) Libraries Serving Persons with Print Disabilities Section, Eesti lugemisühing ja Eesti hoiuraamatukogu. Konverentsile saab registreerida 18. maini kodulehel <http://www.nlb.no/en/ifla-preconference-2012/>. **MARJA KIVIHALL** Eesti hoiuraamatukogu Eesti pimedate raamatukogu osakond

Uus veebipõhine mäng „Tähe kodu”

Tallinna keskraamatukogu lastelehel loodi eestikeelne tähtede õppimist ja lugemisoskust arendav veebipõhine mäng „Tähe kodu” (www.keskraamatu.kogu.ee/px_lasteleht/tahekodu). Mängus peab laps liigutama loomi nende nime esitähe järgi õigetesse kodudesse. Lisaks tähtedele õpivad lapsed tundma loomi, linde ja putukaid. Mäng sobib eelkooliealistele ja algklassilastele ning aitab õppida sõnu lastel, kelle emakeel ei ole eesti keel. Tähe kodu tegelased joonistas Tallinna keskraamatukogu kunstnik Kertu Sillaste. Mängu tehnilise teostuse tegi DoIT OÜ, selle valmimist toetas hasartmängumaksu nõukogu. **IVIKA TÜRKSON** Tallinna keskraamatukogu

Kihnu Kool
kuulutab välja konkursi

INGLISE KEELE ÕPETAJA
(lapsehoolduspuhkusel viibiva töötaja asendamiseks),

LASTEAIAÕPETAJA, TÕUDRUKUTE TÖÖÕPETUSE ÕPETAJA, POISTE TÖÖÕPETUSE ÕPETAJA, MATEMAATIKA-ÕPETAJA, ERIPEDAGOOGI

ametikohtade täitmiseks alates 2012/2013. õppeaastast.

Avaldus, CV ja haridust tõendavate dokumentide koopiad saata hiljemalt **23. maiks** aadressil Kihnu Kool, Linaküla, Kihnu, 88003 Pärnumaa või kool@kihnuee.

Info kool@kihnuee või 527 3438.

Otepää kuppelmaastiku lähedal asuv

KEENI PÕHIKOO pakub 2012/2013. õppeaastast tööd

loodusõpetuse õpetajale 9 tundi, geograafiaõpetajale 5 tundi, bioloogiaõpetajale 5 tundi, keemiaõpetajale 4 tundi, füüsikaõpetajale 4 tundi, tehnoloogiaõpetuse õpetajale 10 tundi, džuudoõpetuse õpetajale 6 tundi, infotehnoloogiajuhile 0,5 ametikohta.

Eeldame vastavust kvalifikatsiooninõuetele. Kindlustame ametikorteriga.

Kandideerimiseks on vaja esitada avaldus, CV, ametikoha kvalifikatsiooninõuetele vastavust tõendavate dokumentide koopiad hiljemalt **5. juuniks** Keeni Põhikooli aadressil Keeni postkontor, 67012 Valga maakond või diana@sangastevv.ee.

Info tel 769 6225, 515 9680.

Kose Vallavalitsus kuulutab välja konkursi

KOSE SPORDIKOOLI DIREKTORI

vabaneva ametikoha täitmiseks.

Kooli aadress: **Ujula 7, Kose, Kose vald, Harjumaa.**

Nõuded kandidaadile:

- pedagoogiline kõrgharidus, vähemalt kolmeaastane pedagoogilise töö staaž, treeneri vähemalt III kutse (eelistatud on kergejõustiku eriala) ja läbitud 240-tunnine juhtimiskoolitus
- muu kõrgharidus, vähemalt viieaastane pedagoogilise töö staaž, treeneri vähemalt III kutse (eelistatud on kergejõustiku eriala) ja läbitud 240-tunnine juhtimiskoolitus.
- Kasuks tuleb võõrkeelte valdamine ja arvuti kasutamise oskus edasijõudnu tasemel, hea suhtlemisoskus ja koostöövalmidus.

Kandideerimiseks nõutavad dokumendid:

- kirjalik avaldus,
- elulookirjeldus, sh töö- või teenistuskäik,
- nägemus Kose Spordikoolist ja selle arendamisest,
- ametikohale esitatud nõuetele vastavust tõendavate dokumentide koopiad,
- muud kandidaadi poolt oluliseks peetavad dokumendid.

Dokumendid esitada hiljemalt **14. maiks** Kose Vallavalitsusele aadressil Hariduse 1, Kose, 75101 Harjumaa kinnises ümbrikus märgusõnaga „Kooli direktori konkurss” või digiallkirjastatult e-aadressil vald@kose.ee.

Tööleasumise aeg 1. august 2012.

Lisainfo tel 633 9300.

Vaida Põhikool
Vana-Tartu mnt 29, Vaida, Harjumaa

kuulutab välja konkursi

LOODUSAINETE ÕPETAJA (12 tundi)

ametikohale alates septembrist.

Ootame konkursil osalema õpetajat, kes on hea aineala spetsialist ja pedagoog, omab autoriteeti, on süsteemne, valdab ja õpetab õpilastele ainet arusaadavalt ning tekitab õpilastes huvi aine vastu, muutes tunnid sisukaks ja huvitavaks.

Eeldame

- erialast haridust,
- avatust ja positiivsust,
- väga head suhtlemisoskust,
- kohusetundlikkust, täpsust ja korrektsust,
- eesti keele valdamist, vene keele oskust suhtlustasandil,
- head arvuti kasutamise oskust,
- kasuks tuleb elukoht Rae vallas.

CV, avaldus ja haridust tõendavate dokumentide koopiad saata **25. maiks** indrek.uemaa@rae.ee.

Info tel 603 5232.

The Metropolitan Opera **NIBELUNGI SÕRMUS** – KINOS COCA-COLA PLAZA

REINI KULD
9. mai kell 18:30

VALKÜÜR
14. mai kell 18:30

SIEGFRIED
16. mai kell 18:30

JUMALATE HUKK
19. mai kell 18:30

WAGNERI UNISTUS
7. mai kell 18:30

Dokumentaalfilmi “Nibelungi sõrmuse” lavaetoomisest METis.

Piletid ja lisainfo kino Coca-Cola Plaza piletikassast ja internetiaadressilt: www.forumcinemas.ee/wagner

Fotod: Ken Howard

The Met: Live in HD sarja suurtoetaja **The Neubauer Family Foundation** Rahvusvaheline suursponsor **Bloomberg** HD ülekannet toetab **Toll Brothers**

Palade Põhikool
kuulutab välja konkursi

täiskohaga

EESTI KEELE JA KIRJANDUSE ÕPETAJA ning **INGLISE KEELE ÕPETAJA**

leidmiseks.

Tööleasumise aeg 24.08.2012. Ametikorteri võimalus.

Avaldused ja CV saata hiljemalt **30.05.2012** aadressil Palade, Pühalepa vald, 92301 Hiiu maakond või uno@palade.edu.ee.

Lisainfo telefonil 510 7412.

Vääna Möisakool
võtab alates 16. augustist konkursi korras tööle

KLASSIÕPETAJA (1,0).

Avaldus, CV ja kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide koopiad saata **11. maiks** märgusõnaga „Konkurss” aadressil Vääna Möisakool, Vääna küla, 76903 Harjumaa või digitaalselt allkirjastatult e-postiga kool@vaanakool.edu.ee.

Lisateave tel 674 9240, 501 5293 või e-aadressil kool@vaanakool.edu.ee.

Pirita Kose Lasteaed kuulutab välja konkursi

JUHATAJA ASETÄITJA ametikohale **ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖ ALAL** koormusega **0,5 ametikohta.**

Tööleasumise aeg on 01.09.2012.

Avaldus, CV ja haridust tõendavate dokumentide koopiad esitada **31. maiks** aadressil Kose tee 56/58, 12012 Tallinn või e-postil piritakose@la.tln.edu.ee.

Lisainfo tel 623 7833 või 552 4933.

Mäetaguse Põhikooli pere
otsib enda hulka

ÕPPEALA-JUHATAJAT ja **KLASSI-ÕPETAJAT,**

kes jagavad meie visiooni ja kellel on anda oma panus kooli arengusse.

Motivatsioonikiri, CV, palgasoov ja vajalikud dokumendid saata hiljemalt **1. juuniks** aadressil Mäetaguse Põhikool, Kooli 6, Mäetaguse alevik, 41301 Ida-Virumaa, märgusõna „KONKURSS” või tarmo.valgepea@maetaguse.edu.ee.

Info telefonil 336 6990.

MTÜ Inimeselt Inimesele Kāo Põhikool
kuulutab välja konkursi

ÕPETAJA ametikohale (toimetuleku- ja hooldusõppe õppekava järgi õpilaste õpetamine).

Tööleasumine 1. september 2012. a.

Avaldus, CV, motivatsioonikiri ja haridust tõendava dokumendi koopia saata hiljemalt **21.05.2012** aadressil kaokool@kaokool.ee või Kāo 53, 11317 Tallinn.

Täpsem info www.kaokool.ee või 677 3495.

Õpilasele ei tohi panna rahakogumise vastutust

■ **Klassijuhatajal on ühtepuhku vaja õpilastelt raha koguda.**

■ **Rahakogumise apsusid on omast taskust kinni maksnud vist iga õpetaja.**

Kas õpetaja tohib lasta lapsevanemal kanda raha oma isiklikule arvele (nt teeb klassi tarbeks endale eraldi konto) muuseumipiletite või ekskursiooniraha kogumiseks? Kas raha tohib koguda ka õpilane? Kas õpetaja võib selle talle ülesandeks teha? Kes vastutab, kui klassi raha kaduma läheb – olgu hooletuse või varguse tõttu?

Meeldetuletuseks märgin, et põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 7 lõige 8 välistab lapsevanemalt raha nõudmise (kaasrahastamise) kooli õppekava alusel toimivas põhi- või keskhariidusõpes osalemise eest.

Ainult vabatahtlikul osalusel

Seega, kui teatri- ja muuseumikülastus toimub kooli õppekava alusel läbiviidava põhi- või keskhariidusõppe käigus, siis ei saaks klassijuhataja tegelikult üldse mingit raha koguda. Koolis korraldatavate muude tegevuste puhul, mis ei ole kooli õppekava osa, võib kulude katmine toimuda

kooli põhimääruses sätestatud tingimustel ja korras õppekavavälises tegevuses osalejate kaasrahastamisel. Seega, kui toimub näiteks teatri- või kinokülastus või kooliekskursioon, millel osalemine on õpilasele vabatahtlik, siis on võimalik lapsevanemalt ka raha koguda.

Raha õpetaja pangakontole?

Et lapsevanem kannab klassijuhataja pangakontole raha, ei tundu esmapilgul kõige mõistlikum samm. Üheski teises teenindusasutuses ei kanna me ju raha teenindaja isiklikule pangakontole, vaid tasume asutuse pangakontole.

Samas peame aru saama, et koolidel tihti oma pangakontot ei ole (on küll kooli eelarve, kuid ei ole eraldi pangakontot – kasutatakse koolipidaja kontot). Seetõttu ei saa raha ülekandmist õpetaja isiklikule kontole võib-

olla mõnel puhul välistada. Klassijuhataja võib muidugi alati nõuda, et õpilane tooks vajaliku summa kindlaks kuupäevaks tema kätte sularahas. Maapiirkondades ei ole see õpilasele alati kõige lihtsam ülesanne, arvestades et pangautomaadid puuduvad.

Vastutab klassijuhataja

Võimalus selleks, et klassijuhataja kulutab raha ära ebashipäraselt, tekib mõlemal juhul.

Tõendamise (ja kontrolli) aspektist, et raha on õpetajale üle (k)antud, on pangakonto kasutamise variant igal juhul sobivam. Siiski on väga vähe tõenäoline, et õpetaja niisugusel moel oma ametikohta kuritarvitab, põhjust seda karta ja inimesest alati kõige halvemat oodata enamasti ju pole.

Seda, et õpilane kogub teistelt õpilastelt raha näiteks kooliekskursiooni tarbeks, ei saa pidada mõistlikuks. Sellist vastutust ei ole õige alaealisele panna.

Rahakogumise töö on klassijuhataja ülesanne, mille eest ta saab ka tasustatud. Seega klassi raha kadumise eest vastutab üldjuhul klassijuhataja. Samas ei saa välistada täiendavat vastutust, mida kannab näiteks varguse toimepanija (kõne alla võib tulla lisaks tsiviilvastutusele ka kriminaalvastutus), kui raha tõesti varastatakse ja varas kindlaks tehakse.

Vaesuses elavate laste heaks

■ **Iga lapse elementaarsed vajadused peavad olema kaetud ja sellega ei saa viivitada.**

Õiguskantsler Indrek Teder on lasteombudsmanina koostanud kokkuvõtte 6. märtsil toimunud ümarlauast „Laste vaesus – otsime lahendusi!“. Toodud ettepanekute kohta ootab ta seisukohta riigikogu sotsiaalkomisjonilt, sotsiaalministrilt, haridus- ja teadusministrilt, regionaalministrilt, linnade liidult ja maaomavalitsuste liidult. Õiguskantsler on palunud välja tuua konkreetseid sammud, mida võetakse reaalselt ette laste vaesuse leevendamiseks.

Järjepidevalt ja läbimõeldult

Lasteombudsman Indrek Tederi hinnangul on laste vaesus tõsine probleem, millega tuleb tegelda kohe. Kõigile Eestis kasvavatele lastele tuleb tagada arengut toetav ja turvaline kasvukeskkond. Lahendused peavad olema suunatud lapsele ning toetama tema arengut, läbi peavad olema mõeldud nii abinõude otsesed kui ka kaudsed mõjud. Laste absoluutsest vaesusest väljaaitamisega tuleb tegelda järjepidevalt ja läbimõeldult.

Eristada tuleb meetmeid, mille rakendamine vajab põhjalikumat analüüsi ja pikemaajalist planeerimist (nt laste- ja peretoetuste süsteemi ümberkujundamine), ning meetmeid, mis on praktikas juba häid tulemusi andnud ning mida saab rakendada kohe (nt koolitoidu ja huvihariiduse kättesaada-

Lapse abivajadusi aitaks õigel ajal märgata kohustuslik arstlik kontroll koolieelses eas lastele.

vus kõigile lastele, transpordiprobleemi lahendamine jne). Enne põhjalikke muudatusi nt laste- ja peretoetuste süsteemis tuleb kindlasti teha senise süsteemi mõjuanalüüs, et välja selgitada selle nõrkused ja tugevused.

Mõndagi saab ära teha kohe

Juba olemasolevaid meetmeid on vaja praktikas efektiivsemalt rakendada. Vaesuses olevate laste olukorda aitab kindlasti parandada see, kui perest eraldi elavalt vanemalt elatise saamine oleks senisest hõlpsam; kui perelele ettenähtud tugiteenused oleksid ühtlaselt kättesaadavad; kui kõikjal Eestis oleks tagatud juhtumikorralduse põhimõtete rakendamine lastekaitse- ja sotsiaaltöös.

Kohe saab tõhustada nii omavalitsuste infovahetust abi vajavate elukohta vahetanud perede kohta kui ka

koostööd laste ja perede transpordiprobleemide lahendamisel. Kohe saab teha teavitustööd abivajaduse varase märkamise ja sellest teadaandmise olulisusest ning tagada info õigeaegne jõudmine lastekaitsetöötajani, kes saab last ja peret aidata. Lapse abivajaduse õigeaegset märkamist ja info jõudmist lastekaitsetöötajani saab parandada kohustusliku arstliku kontrolli sisseseadmisega koolieelses eas lastele.

Riigi vältimatud kohustused

Puuduses olevatele lastele vähemalt ühte sooja toidukorda päevas peaks samuti saama võimaldada kohe. Kõigi laste elementaarsed vajadused peavad olema kaetud ja sellega ei saa viivitada. Kas olukorra lahendamaks kõigile lastele tasuta koolitoidu pakkumine lasteaiast gümnaasiumi lõpuni koos koolivaheaegadel sooja toidu saamise võimalusega või tasub tagada tasuta koolitoit lasteaiast gümnaasiumi lõpuni üksnes neile, kelle vanemad seda lastele võimaldada ei suuda, või lahendada olukord mingil muul moel – see on seadusandja otsustada.

Lõppkokkuvõttes on seadusandja otsustada kõikide ümarlatal tehtud ettepanekute saatust. Samas on selge, et rahvusvahelistest inimõigustealastest konventsioonidest ja põhiseadusest tulenevate kohustuste täitmiseks ning riigi tuleviku kindlustamiseks tuleb viivitamata astuda konkreetseid samme laste vaesuse leevendamiseks.

Jaana Padrik

õiguskantsleri avalike suhete nõunik

MINISTEERIUMIS

■ 30. aprillil toimus emakeele riigieksam nii eesti kui ka vene õppekeele gümnaasiumide lõpetajatele.
■ 2. mail kohtus haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo Ameerika Ühendriikide suursaadiku Michael C. Poltiga.
■ 3. mail osales minister Aaviksoo valitsuse istungil ning kabinetinõupidamisel.
■ 4. mail kell 16 algab Tallinna ülikoolis rahvusvaheline kutsepeda-

gogika konverents „Kutsekooli õpilase roll ja tähendus“. Lähem teave: <http://www.kutsepedagogika.eu/et/paevakava>.

■ 4. mail toimub Tallinna inglise kolledžis projekti „Kaks keelt – üks meel“ lõpuseminar. Haridus- ja teadusministeeriumi esindab üldhari- dusedosakonna juhataja Irene Käosaar.

■ 4. mail sooritavad gümnaasiumi lõpetajad ühiskonnaõpetuse kirjaliku riigieksami.

Euroopa kõrghariiduspoliitika konverents

Bukarestis toimus eelmise nädala lõpus üheaegselt Euroopa kõrghariidusruumi ministrite konverents ja kolmas Bologna foorum. Konverentsil vastu võetud Bukaresti kommünikees jõuti kokkuleppele kõrghariidusruumi järgmise kolme aasta peamistes ühistes eesmärkides. Kommünikeele on liidetud Euroopa kõrghariidusruumi mobiilsusstrateegia 2020, mis näeb ette tudengite mobiilsuse kasvu 20%-ni. Konverentsil osales 47 Euroopa

kõrghariidusruumi liikmesriiki, Bologna foorumil olid esindatud ligi 100 riigi delegatsioonid.

Eesti delegatsiooni juhtis HTM-i teaduse ja kõrghariiduse asekan- tler Andres Koppel, kelle sõnul on Bukaresti kommünikee peamiseks väärtuseks see, et riikide hariduspoliitikat suunavad ministrid kinnitavad jätkuvat valmisolekut järgida ühiseid väärtusi ja püstitada sarnaseid eesmärke. (HTM)

Õpilaste teadustööde konkursil oli edukaid koole kogu Eestist

27. aprillil Tartus ÕTÜ kaheksandal konverentsil anti üle preemiad õpilaste teadustööde riikliku konkursi parimatele. Konkurssi korraldab Eesti teadusagentuur ning rahastab haridus- ja teadusministeerium.

2012. aastal korraldati õpilaste teadustööde riiklik konkurss juba 11. korda. Laekus 123 tööd 51 koolist, neist 28 põhikooli ja 95 gümnaasiumi vanuseastmes. Enim töid esitati Tallinna, Narva ja Saaremaa koolidest.

Konkursi auhinnafond oli 11 400 eurot, mis jagunes 12 võidutöö autori- te vahel. Premeeriti ka esikoha saanud tööde juhendajaid. Lisaks rahapremiatele anti konkursil välja eriauhindu, mis võimaldavad võitjatel osaleda oma uurimistööga rahvusvahelistel konkurssidel ja kohtuda teadushuviliste eakaaslastega üle maailma.

Konkursikomisjon valis välja Eesti esindajad Euroopa Liidu noorte teadlaste konkursile Bratislavas, noorte teadusmessile Intel ISEF USA-s ja rahvusvahelisse loodusteaduste laagrisse Šveitsi Alpides. Tartu ülikooli teaduskool ning IPHo (ehk rahvusvaheline füüsikaolümpiaad) oli välja pannud preemia viiele parimale loodus-, täppisteaduste ja tehnoloogia valdkonna tööle, milleks on kutse Nobeli lau-

reaadi Sir Harold Kroto akadeemilisele loengule 20. juulil Tartus.

Edukaim maakond oli tänavusel konkursil Saaremaa, kus ühisgümnaasiumi õpilased pälvisid põhikooliastmes nii esimese kui ka teise preemia ning Aste põhikooli läks kolmas koht. Gümnaasiumiastmes edukaimad koolid olid Hugo Treffneri gümnaasium ja Tallinna reaalkool.

Konkursile esitatud uurimistöödes käsitleti põnevaid teemasid, näiteks uurisid noored, kuidas luua tehisliahast. Jätakuvalt on noorte hulgas populaarne kõik terviseiga seonduv: oli uuritud teemasid alates spordijookide mõjust ning müra taseme ja õhu koostise mõõtmistest koolimajas kuni skisofreeniaravi võimalusteni. Laekus ka mitu bioloogiatööd, milles uuriti taimekooslusi, taimede kasvukohaeelistusi ning loomaliikide arvukusega seotud problemaatikat.

Sotsiaal- ja humanitaarteaduste töodes oli paljudel juhtudel käsitletud eesti keele teemasid, mitmed neist töödest olid tehtud Ida-Virumaa koolides. Klassikaliselt saabus konkurssile töid ajaloo (nt „Sündmused Väike-Emajõel 1944. aastal“), koduloo ning kirjanduse (nt „Maastik eesti kirjanike loomingus“, „Hesse looming ja seos Eestiga“) teemadel. (ETA)

Lastekaitse liidu president on Loone Ots

MTÜ Lastekaitse Liit võttis laupäeval üldkogul kokku 2011. aasta tulemused ja seadis uued sihid laste õiguste tagamise edendamiseks. Eelnenud tegevusaasta oli algatusterohke, oodatud olid koolitused alushariiduse õppekava edendamiseks ning kiusamist ennetavate meetodite rakendamine lasteaias ja koolis. Laienes rahvusvaheline koostöö ja algatused vabatahtliku lastekaitseliikumise edendamisel. Ajakirja Märka Last kevad- ja sügisnumber said palju head tagasisidet.

Lastekaitse liidu tähelepanu fookuses oli mullu laste vaesuse leevendamine (sh AEF-i toetatud lastelaagrid Ida-Virumaa 500 toimetulekuraskustes oleva pere lapsele), interneti turvalisus (Euroopa Komisjoni projekt „Targalt internetis“) ning vägivallavaba kasvatus ja kiusamis- ennetus. Projekt „Kiusamisest vaba

lasteaed“on laienenud 84 lasteaeda üle Eesti ning kaasab 2016 last.

MTÜ Lastekaitse Liit üldkogul valiti ka organisatsiooni uus president aastateks 2012–2015. Liidu vanematekoogu ettepanekul ja liikmete heakskiidul seati üldkogul presidendikandidaadidena üles Ene Tomberg ja Loone Ots. Salajasel hääletusel sai enam hääli ning osutus valituks Loone Ots.

President töötab vabatahtlikuna, tema ülesandeks on organisatsiooni üldjuhtimine, organisatsiooni visiooni hoidmine ja edasiarendamine, laste heaolu ja lastekaitse liikumise edendamine.

Üldkogul sõnas liidu auliige ja endine president Leo Tamm: „Lapsed on meie kalleim vara, aga seda vara tuleb osata hoida. Kui väärtused ühiskonnas pole paigas, siis tekivad lõhed, saab alguse vägivald ja üleko-

ÕNNITLEME

65

LJUBOV BRIDITSKAJA

Tallinna Paekaare lasteaia õpetaja

EVI KRAAN

Tallinna Tondi põhikooli direktor

MAIE KUUSK

Tallinna Kuristiku gümnaasiumi õpetaja

60

URVE KARTAU

Pirita majandusgümnaasiumi õpetaja

ENNA OBLIKAS

Pirita lasteaia õpetaja abi

MIIA PALLASE

Pühajärve põhikooli direktor

ÜLLE SIPUL

Tallinna Tuule lasteaia õpetaja

55

MAIE LIIBER

August Kitzbergi nim gümnaasiumi õpetaja

SIGNE MÜNTER

Kose-Uuemõisa lasteaia-kooli õpetaja

MERIKE RÄNI

Tartu kutsehariduskeskuse õpetaja

50

ÕNNE RÕOMUS

Kohila gümnaasiumi õpetaja

Heategevuskontsert
erivajadustega laste
toetuseks

29. aprillil toimus Tartu ülikooli botaanikaaias Võluaia heategevuskontsert, millega koguti toetust Tartu Kroonuaia kooli erivajadustega laste kunstilaagri korraldamiseks.

„Piletit polnud, igaüks sai anneta-da südame järgi erivajadustega laste kunstitegevuse arendamiseks,” ütles kontserdi korraldanud Triin Kand. „Hoolimata jahedast ilmast kogunes palju publikut ja kogusime 500 eurot, mis on suurem summa kui varasematel aastatel.” Laste kunstilaager saab teoks septembris koostöös Tartu kõrgema kunstikooliga.

Publik nautis hingepaitavat muusikat Margus Vaheri ja Rain Rämmali, Tenfold Rabbiti ning Loss Paranoiase esituses. „Sel kevadel toimus heategevuskontsert seitsmendat korda. Varem oleme toetanud näiteks Tartu kodutute loomade varjupaika, Kivistiku ja Käopesa lastekodusid ning erivajadustega tudengeid,” selgitas Kand.

TÜ kultuuriklubi

Tartu ülikooli botaanikaaias toimus juba seitsmendat korda Võluaia heategevuskontsert.

Noor Eesti leiutaja
võitis hõbemedali

27.–29. aprillini Tbilisis toimunud 6. rahvusvahelisel noorte leiutajate konkursil võitis Tartu Tamme gümnaasiumi õpilane Tanel Turu hõbemedali. Edu on seda rõõmustavam, et Eesti noor leiutaja osales rahvusvahelisel konkursil esmakordselt. Eestis korraldab õpilasleiutajate riiklikku konkursi Eesti teadusagentuur. Tanel valiti Eestit esindama kui 2011. aasta õpilasleiutajate konkursi vanema vanuseastme preemiasaaja. Tema juhendaja oli Tamme gümnaasiumi füüsikaõpetaja Tanel Liira.

Gruusias toimunud konkursil osales 250 õpilast 31 riigist rohkem kui 100 projektiga, mis jagunesid keemia, füüsika, bioloogia, informaatika, matemaatika ja tehnika vahel. Tanel osales konkursil tehnika valdkonna projektiga „LED-idega (valgusdiodidega) autonumber”, mille eesmärk on muuta numbrimärk nähtavaks ka rasketes ilmastikutingimustes.

LIINA RAJU

Eesti teadusagentuuri kommunikatsioonijuht

Rõõmus
töövarjuraamat

Üks võimalus ameteid tundma õppida on ema ja isaga tööl kaasas käia. Kõigil ja kõikjal pole see võimalik, ja siis tuleb pöörduda raamatu poole. Dagmar Normeti „Kümme ust”, Ellen Niidu „Nääriametid” – raamatuid elukutsetest pole kunagi olnud palju, igal ajal on aga omad lood.

Töömaailm on hakanud kiiresti muutuma. Tiina Saare raamat „Eduard ja Pihla hakkavad töövarjudeks” kõneleb pika traditsiooniga ametite, nagu juuksur, pottsepp ja õpetaja, kõrval sellistest, mida varasemad samalaadi raamatud pole käsitlenud: infotehnoloogia ja pangatöötaja.

Autor kasutab töökohtadega tutvumiseks töövarjuks käimise ideed, mis noorele lugejale võib olla tuttav päevauudistest, nagu ka raamatu koolielikust tegelasele Pihlale. Raamatule annab huvitava vaatenurga, et Pihla käib töökohtades vanaisa Eduardiga. Niimoodi tekib ametite tundmaõppimise juures lisaväärtus – kui üks või teine töö haakub lapse enda tegemis- tega vähe, võib see oluline olla talle kalli inimesele. Nii õpib noor lugeja mõtlema ka sellele, millega tegelevad ja mida vajavad inimesed tema ümber. Raamat on kirjutatud rõõmsas toonis, küllalt elutruude seikade kaudu võib kaasa minna algul veidi kunstlikuna tunduva süžeeaga – vanaisaga töövarjuks käimine.

Et aidata lapsel raamatust saadud teadmisi kokku võtta ja suhtumisi kujundada, on lugude jätkuks sõnastatud n-ö kordamisküsimused. Raamatu on illustreerinud mitmekülse autorina, sh tarbe- ja õppetekstide illust- raatorina tuntud Joonas Sildre. Eriti toredad on tema varjupildid.

Kindlasti leiavad selle raamatu puhul tööd soostereotüüpide uurijad, kuna siin on nii rutiini (vanaema küpsetab ja vanaisa igatseb paati) kui ka sellest väljamurdmist – esialgu mees- tetööks nimetatut võib hakata ka tüd- rukule väga meeldima ja ta võib sellest hästi aru saada.

MARE MÜÜRSEPP

TLÜ lastekirjanduse dotsent

IN MEMORIAM

Sven-Allan Sagris

04.12.1928–28.04.2012

Sven-Allan Sagris sündis Kehras Harjumaal. Tema kooliõpetajast ema Linda töötas Lagedi algkoolis, mille lõpetas ka Sven-Allan Sagris. 1964. aastal asus Sven-Allan Sagris tööle Lagedi põhikooli direktori ja ajalooõpetajana. Teeneka haridus- tegelase ajalootunde mäletavad õpilased senini. Kauaaegse Lagedi koolidirektorina (1964–1990) järgis Sagris põhimõtet, et kool peab olema juhirollis mitte ainult õpi- laste, vaid kogu ümbruskonna elu paremaks muutmisel. Sama nõu jagas ta hiljem ka neis koolides, mis kuulusid tema piirkonda Harju maavalitsuse haridusosakonnas ins- pektori-nõunikuna töötades (1990–2000). Kümnete aukirjade kõrval oli tal hulgaliselt mitme perioodi autasusid, sealhulgas aastal 2003 omistatud Valgetähe ordeni V järk ja Lionsi liikumise kõrgeim autasu Rukkilille medal.

1980. aastal omistati Sven-Allan Sagrisele Eesti NSV teenelise õpe- taja aunimetus. 2001. aastast oli ta Rae valla aukodanik, Rahvaliidu auliige ja Harjumaa aukodanik.

Ajaloolasena koostas Sven-Allan Sagris mitmeid kodukoha ülevaa- teid, sealhulgas Lagedi, Rae valla ja Tallinna linnuvabriku ajaloo kohta.

Eluaegse pedagoogina avaldas Sven-Allan Sagris hulgaliselt arva- musartikleid Õpetajate Lehes, Harju Elus ja Rae Sõnumites.

Lagedi põhikoolis oli Sven-Allan Sagris kõikidel üritustel oodatud külaline, kes kuulas õpilaste esine- misi alati huviga ja avaldas tunnus- tust kogu kooliperele.

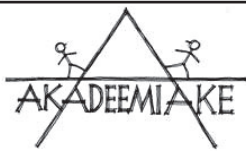
Lagedi koolipere jääb mäletama Sven-Allan Sagrist ja tema sõbralik- ke nõuandeid.

Sven-Allan Sagrise ärasaatmine on pühapäeval, 6. mail 2012 kell 14 Jüri kirikus.

Lagedi Põhikool

TEADAANNE

■ Rahvusvahelise koostöö kogemuse ja välismaalastele õpetamise pädevusega POOLA FILOLOOG, kelle emakeel on poola keel, otsib koostööd Eesti haridusasutuste, koolide ja keelekursustega. Võimalik ka individuaalne skype-õpe. Kogemus poola-inglise-poola suu- lise ja kirjaliku tõlke osas. teacherofpolishlanguage@gmail.com

Õpilaste teadusajakiri

AKADEEMIAKE

(www.akadeemiake.ee)

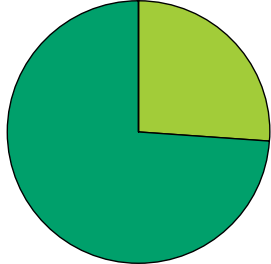
ootab järgmisse numbrisse põhikooli- ja gümnaasiumiõpilaste uurimistöid ja esseesid.

Tähtaeg 25. mai 2012.

Ajakiri on eelretsenseeritav.

Täpsemad nõuded kodulehel.

Kas praegune karjääriõpe koolis on piisav?

Jah: 16 häält (26%).

Ei: 45 häält (74%).

Lugejate küsitlus www.opleht.ee

Mälestame endist kolleegi

MAIMO KALMETIT

ja avaldame kaastunnet omastele.

Õpetajate Lehe toimetus

Mälestame kauaaegset teenekat koolijuhti

SVEN-ALLAN SAGRIST

04.12.1928–28.04.2012

Avaldame kaastunnet lahkunu perekonnale.

Haridus- ja Teadusministeerium

Eestimaa seeniorid-koolidirektorid

Mälestame kauaaegset teenekat koolimeest ja kolleegi Harjumaa maavalitsuse haridusosakonnast

SVEN-ALLAN SAGRIST

04.12.1928–28.04.2012

ja avaldame kaastunnet lahkunu lähedastele.

Enn Kasemaa

Hillar-Endel Põldoja

Kõikjal jälgi
su töödest ja tegudest,
mida loonud sa aastate reas.
Elad edasi meeltes ja mõtetes,
elad alati meie seas.

Mälestame kauaaegset direktorit

SVEN-ALLAN SAGRIST

Südamlik kaastunne omastele

Lagedi Põhikool

Igale lapsele tore suvi!

Lastekaitse liidu üldkogu kutsub Eesti inimesi üles looma ja teosta- ma vabatahtlikul tööl põhinevaid laste suveprojekte.

Laste suvelaagrite ja teiste suve- tegevuste rahastamine on tänavu vähenenud. Lastekaitse liit palub riiki ja kohalikke omavalitsusi leida lisaraha suurendamiseks ris- kirühma laste võimalusi suvelaag- risse pääseda. Samuti kutsume iga Eesti täiskasvanut üles aitama sisustada laste suve mis tahes vaba- tahtlike lastesõbralike toimingute- ga, töötades rõõmuga laste heaks ja koos lastega ka väljaspool oma peret. Palume kogukondi pakkuda lastele suveks võimalikult rohkem tasuta ühistegevusi. Märkame ja aitame last, et saabuv suvi oleks tema jaoks parim. Panustame oma aega, oskusi ja teadmisi laste aja- veetmisvormidesse!

LASTEKAITSE LIIT

	Seen	Kena edev mees	55. Härra	Teivas	Üks 7-st vennast	Näo osa	Saksa k. asesõna	Magamisase	Viskoossuse mõõtühik
	Noot	... kaart	Rootsi fusio- loog (Nobel)	Vene linn (eesti k.)	Poolsaar	It. laulja Järj. tähed	Tihendama	...kordne	Riik Aasias
Narkojoobes									
Endine võimuorgan									
ABBA liige									
Olaf Utt									
Endisaegne veesõiduk									
Ruteenium									
Automark									
Tervislik tegevus									
									
Taime alge									
Puuvili									
Kaalutühik									
Alevik Harjumaal									
Saksa k. artikkel									
Lavastaja, in.+nimi									
Silmahaigus									
Ettevõtte									

Eesti vanim järjepidevalt tegutsev kool, sel aastal oma 381. sünnipäeva tähistav GUSTAV ADOLFI GÜMNAASIUM otsib oma sõbralike õpetajate perre täiendust ning kuulutab välja konkursi järgmistele kohtadele:

- eesti keele ja kirjanduse õpetaja,
- füüsikaõpetaja,
- matemaatikaõpetaja,
- prantsuse keele õpetaja,
- klassiõpetaja,
- ajalooõpetaja (*lapsehoolduspuhkuse asendamise perioodiks*),
- robotikaõpetaja (*osalise koormusega*).

Tööleasumine alates 21. augustist 2012

Kandideerimiseks palun saata sooviavaldus, CV ja visioon oma töötamisest õpetajana Gustav Adolfi Gümnaasiumis 20. maiks e-aadressil konkurss@gag.ee

Lisainformatsioon tel 507 7757, Hendrik Agur

Kallis õpetaja!

Tuleb nõustuda, et õpetajate palgad ei ole täna Eesti väärilised. See olukord muutub, haritud inimesed on Eesti riigi iseseisvuse tagatis. Riik peab mõistma ja tegutsema nii, et õpetajate töö oleks väärtustatud. Gustav Adolfi Gümnaasium toetab sellist lähenemisviisi.

Kui Sinu silmad säravad ning Sa tunned kirge ja võimet innustada õpilasi õppima ja toetada neid arengus; kui tunned tõelist kutsumust olla õpetaja ning oled professionaalne; kui soovid olla motiveeritud õpilaste partner ja õpetajate kolleeg meie sõbralikus kollektiivis, ajaloolises ja erilise vaimsusega koolis, siis palun, siin on Sinu võimalus.

Kose-Uuemõisa Lasteaed-Kool

kuulutab välja konkursi

LASTEAIALOÕPETAJA (2,0)

ametikohtade täitmiseks.

Tööleasumine 21.08.2012.

Avaldus, CV ja kvalifikatsiooni vastavust tõendavate dokumentide koopiaid esitada **31. maiks** aadressil Pargi 6, Kose-Uuemõisa, 75102 Harjumaa või e-postil signe@kose.ee.

Info tel 675 1401, 522 3623.

Viljandi Jakobsoni Kool

(kuni 30. juunini 2012 **C. R. Jakobsoni nim Gümnaasium**)

pakub uuest õppeaastast tööd järgmistele töötajatele:

INFOJUHT-HARIDUSTEHNOLLOOG (juhtkonna liige)

Vajalik kõrgharidus ja pedagoogilise töö kogemus.

IT-SPETSIALIST, PSÜHHOLOOG (osalise koormusega).

Avaldus, CV ja lühike visioonikiri saata hiljemalt **31. maiks 2012** aadressil C. R. Jakobsoni nim Gümnaasium, Riia mnt 91, 71009 Viljandi või e-aadressil eeroj@crjg.vil.ee.

Täiendav info tel 435 1840, 507 2799.

Vanaemade ja vanaisade lugude koolikonkurss

Sellest nädalast kutsutakse kõiki koole nii Eestis kui ka mujal Euroopas avama oma uksi vanemale põlvkonnale ning arutlema koos selle üle, kuidas põlvkondadevaheline dialoog saaks aidata kaasa parema hariduse pakkumisele ning üksteisemõistmisele. Osalejate vahel kuulutatakse välja konkurss, parim projekt saab auhinna. Lisaks saavad kõik osalenud koolid Euroopa Komisjoni EY2012 diplomi.

Projekt generations@school keskendub õpilaste ja eakate inimeste kokkuvõimisele koolides, kus nad saavad arutleda selle üle, kuidas ühendada jõud saavutamaks paremat mõistmist vanade ja noorte vahel. Ettevõtmine toimub rahvusvahelise aktiivsena vananemise ja põlvkondade solidaarsuse Euroopa aasta osana. Eestis on tänavuse teema-aasta hea tahte saadikuks Katrin Karisma-Krumm. (Sotsiaalministeerium)

Pärnu linna suurim huvikool

PÄRNU KUNSTIDE MAJA kuulutab välja konkursi

õppealajuhataja ametikohale (1,0 kohta).

Vajalik

- pedagoogiline kõrgharidus,
- vähemalt kolmeaastane pedagoogilise töö või noorsootöö kogemus,
- soovitatavalt läbitud 160-tunnine juhtimiskoolitus.

Kandideerijalt ootame

- avatud ja loomingulist mõtteviisi,
- head suhtlemisoskust,
- vastutustunnet, korrektsust, täpsust,
- õpi- ja otsustusvõimelisust.

Tööülesanneteks on

- 700 õpilasega huvikooli õppetöö korraldamine ja arendamine,
- kooli dokumentatsiooni korrashoidmine.

Tööleasumise aeg 21. august 2012.

Kandideerimiseks esitada avaldus, CV ja haridust tõendavate dokumentide koopiaid **20. maiks** aadressil Pühavaimu 8, 80010 Pärnu või elektrooniliselt opmaja@parnu.ee.

Täiendav info tel 515 7959.

Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus
Meie Inimesed

Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed

kuulutab välja projektikonkursi

„Mitmekultuuriline lasteaed”

Konkursi eesmärk on laiendada eesti keelest erineva emakeelega laste eesti keele omandamise toetamise võimalusi ja sobiva keelekeskkonna loomist Eesti koolieelsetes lasteasutustes.

Oodatud on riigi-, munitsipaal- ja eraharidusasutuste projektid.

Projektitaotluste esitamise tähtaeg on

21. mai 2012 kell 16.00.

Projektitaotlus tuleb esitada aadressil Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed, Liimi 1, 10621 Tallinn; III korrus.

Konkursidokumentatsiooni leiate sihtasutuse koduleheküljelt www.meis.ee.

Konkurssi toetab

Haridus- ja Teadusministeerium

Tallinna Ehte Humanitaargümnaasium

pakub uuest õppeaastast tööd järgmistele õpetajatele:

EESTI KEELE KUI TEISE KEELE ÕPETAJAD (1,5 ametikohta),

GEOGRAAFIA-LOODUSÕPETUSE ÕPETAJA (õppekeel eesti keel, 1,0 ametikohta),

KEEMIAÕPETAJA (0,75 ametikohta).

Kõikide õpetajate puhul on **nõutav eesti keele oskus C1-tasemel.**

Soovitav on heal tasemel vene keele oskus.

Taotlus, CV ja haridust tõendava dokumendi koopia palume saata ehte@ehte.edu.ee või saata/tuua Ehte Humanitaargümnaasiumi kantseleisse (Ehte 9, Tallinn) hiljemalt **24. mail**.

Rakvere Gümnaasium

võtab 2012/2013. õppeaastal tööle

EESTI KEELE JA KIRJANDUSE ÕPETAJA gümnaasiumis (täiskoormus),

POISTE TÖÖÕPETUSE ÕPETAJA (täiskoormus),

INGLISE KEELE ASENDUSÕPETAJA valdavalt venekeelsetele klassidele (osaline koormus),

LOGOPEEDI venekeelsetele klassidele (osaline koormus),

BIOLOOGIAÕPETAJA (osaline koormus),

ÜHISKONNAÕPETUSE ÕPETAJA (osaline koormus),

KOOLIPSÜHHOLOOGI (osaline koormus),

HISPAANIA KEELE ÕPETAJA (osaline koormus).

Avaldus, CV ning kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide koopiaid saata hiljemalt **20. maiks** kooli aadressil Vabaduse 1, 44316 Rakvere või aivarpart@rakgym.edu.ee.

Info tel 528 5808, Aivar Part.

Lehmad söövad karjamaal...

■ Elurikkus väheneb ka inimtegevuse hääbumise tagajärjel.

Kas olete mõelnud, et suur osa poest ostetud piimast ja piimatoodetest pärineb lehmadel, kes suvel karjamaal ei käi? Eesti eesrindlikud piimatootjad, kes on esialgu tootjate seas veel vähemuses, kuid toodavad enamiku piimast, on ehitanud aastaringse vabapidamisega laudad. Jättes praegu kõrvale loomakaitse küsimuse – kas see, et lehmad ei pea talvel lõas olema, heastab neile suviste karjamaarõõmude puudumise –, keskendun küsimusele, miks lehmade ja teiste loomade karjatamine karjamaal on looduskaitse seisukohalt tähtis. Veel enam, ka viis, kuidas lehmadele talisööta varutakse, on looduse jaoks määrav.

Et lõokeste arv ei langeks

Rootsi oli esimesi maid Euroopas, kus eesrindlikud looduskaitsemõtted juurdusid, mistõttu rootslased võivad uhkustada meie maailmajao vanimate rahvusparkidega. Kõik need, pisut üle sajandi vanad suured kaitsealad asuvad maa põhjaosas, mida omal ajal peeti inimtühjaks kõnnumaaks. Täna teame, et tegu on saamide koduga ja suures osas nende põdrakarjamaadega. Kahe ilmasõja vahel hakati Rootsis tähelepanu pöörama ka riigi kesk- ja lõunaosa looduse kaitsmisele. Ja mida siis veel kaitsta, kui mitte oma õieilu poolest kuulsaid puisniite! Arvati, et puisniidud on vanade laialehiste metsade jäanukid (mis on osalt õige) ja nende liigirikkuse põhjus on, et taluniku vikat neid igal aastal ei puutunud (mis osutus suureks veaks). Nii otsustatigi pärast puisniitude kaitse alla võtmist nende niitmine lõpetada. Õnneks märkasid looduskaitjad üsna ruttu, et selle tagajärjel hakkas õieilu hoopis hääbuma. Selgus, et kulustumine ja kõrgroostu vohamine vähendas liigirikkust. Viga märgati ja talumees kutsuti tagasi. Sellest õppetunnist on praeguseks õpitud kogu Euroopas, kuigi aeg-ajalt tuleb seda ikka meelde tuletada.

Puisniitude kõrval on selliseid heina- ja karjamaid, kus traditsiooniline majandamine elurikkust loob, rohkem. Näiteks leidub linnuliike, kelle säilimine sõltub otseselt karjamaal käivatest veistest. Kujutage ette lõokest, kes näeb kena rohelist välja, mis näib pesitsemiseks sobiv. Paraku ei jõua lind ühtki kurna välja haududa, sest vaevalt jõuab ta haudumisega poole peale, kui rohumaal niidetakse masinatega üle. Kui tuua lehmad laudast välja karjamaale sööma, siis mõni pesa tallatakse, kuid enamik kurnadest hautakse välja. Veel enam, lehmadega kaasas käivatest putukatest saab mõnus nokatäis lõokese järeltulevale põlvele.

Tõsi, lõoke ei ole elupaiga suhtes ülearu valiv ja seetõttu pole karjamaal käivad lehmad talle elutähtsad, kuigi lõokeste viimasel ajal langema kippuv arvukus peaks meid valvsaks tegema. Ent leidub ka selliseid liike, kelle säilimine sõltub otseselt karjamaal käivatest veistest. Eriti tähtsad

FOTOD: KAIA KATTAI / KESKKONNAAMET

Puisniit Rame hoiualal Hanila vallas Läänemaal.

on lindudele rannakarjamaad. Kõige ilmekam näide on pisike kurvitsaline niidurüdi, kellele sobivad elupaigaks rannakarjamaad, eriti veepiiräärne ala, kus madal muru on ülekaalus. Selline kooslus kujuneb välja vaid püsiva karjatamise tulemusel. Pole liialdus väita, et kui Läänemere randadest peaksid kaduma viimased lehmad, kaoks siit ka see linnuke, kaoks ühe alamliigi terve Läänemere asurkond.

Esivanemate pärand

Kõik need asjaolud on selgunud 20. sajandil valdavalt pärast Teist maailmasõda. Taimekooslusi, mis on kujunenud püsiva loomade karjatamise ja heinavarumise tulemusel ning mille arengusse pole inimene muul viisil sekkunud, hakati nimetama poollooduslikeks. Uuemal ajal kasutusele võetud luulelisem nimi – pärandkooslused – märgibki, et need on meile maarahva põlvkondadepikkuse tööga pärandatud. Pärandkooslused on paljude liikide jaoks tähtsad, mõnele suisa elutähtsad paigad.

Loomulikult tekib küsimus, et karjakasvatus tekkis mõni tuhat aastat tagasi, paljud liigid on aga tundvalt vanemad. Selgitus on lihtne. Meie põlised koduloomad veis ja hobune

olid Euroopas juba enne põllumajandustegevuse algust. Ulukveise ehk tarva ja ulukhobuse ehk tarpani laialdane esinemine on tuvastatav arvukate luuleidudega. Rohusööjad ei jätanud siinset loodust mõjutamata ja nii tekkisidki mitmesugused avatud ning poolavatud kooslused, mis põllumajanduseelsel ajal olid koduks liikidele, kes praegu poollooduslikest kooslustest eluliselt sõltuvad.

Kui veel ajalugu uurida, selgub, et nende aastatuhandete vältel, mil Euroopas on põllumajandusega tegeldud, on pärandkoosluste pindala tasapisi pidevalt suurenenud. Muidugi on olnud ka sõdadest, katkust või majandamisviiside muutumisest põhjustatud tagasilööke.

Kahekümnenal sajandil asendus tõusev trend aga ilmselgelt langusega. Üks põhjus on maakasutuse intensiivistamine: poollooduslikud karja- ja heinamaad asendati põldude või kultuurrohumaadega. Eriti viimastel aastakümnetel võib täheldada põllumajanduslikus kasutuses oleva maa vähenemist, kusjuures see on toimunud eelkõige pärandkoosluste arvelt. Nii oleme jõudnud olukorda, kus elurikkus väheneb mitte üksnes liiga intensiivse ja loodust mitte arvestava inimtegevuse tõttu, vaid ka tradit-

Diby rannaniit Vormsi saarel.

sioonilise inimtegevuse hääbumise tagajärjel.

Poollooduslike koosluste hoid kujunes eelmise sajandi lõpus Euroopa looduskaitse lahutamatuks osaks. See avaldub selgelt ka Euroopa Liidu looduskaitse direktiivides.

Koostöös talunikega

Natura 2000 võrgustikus oleme kohustatud kaitsma paljude linnuliikide elupaiku, nende seas meile tuttavaid pärandkooslusi: rannaniite, loopealseid, aruniite, luhtasid, puisniite ja -karjamaid. Pärandkoosluste säilitamiseks ei piisa nende kaardile kandmisest. Neid tuleb kaitsta, näiteks täisehitamise eest. Sellestki on vähe: vaja on jätkata või taastada neil aladel niitmine ja/või karjatamine koostöös talunikega, kellel on loomad, keda suvel karjamaale lasta ja kellele talveks heina varuda. Müts maha piimatalude ees, kes endiselt jätkavad loomade väljas karjatamist. Üksnes piimakarja abil ei ole siiski lootust pärandkooslusi säilitada – paljud loomad on aasta ringi kinni suurtes lautades. Hea, et leidub noori talunikke, kes on hakanud tegelema lihakarjaga. Lisaks lihaveistele kasvatatakse üsna palju ka lambaid ja hobuseid, eriti põlist Eesti tõugu hobust. Looduskaitsete ja põlumeeste koostöö on vältimatu, samuti nende tegevuse rahaga toetamine. Kõige rohkem sõltubki pärandkoosluste tulevik neid säästvalt kasutavate talude tulevikust.

Otsustava tähtsusega on ka koolis antav haridus. Kas õpetajad ikka märkavad lastele selgitada, et klassiekskursioonil nähtud kaunis puisniit või kadakane karjamaa püsib sellisena vaid taluniku töö tulemusel?

Aleksei Lotman

Eestimaa looduse fondi ekspert

LOODUSKAITSE

Puisniidud ja loopealsed on Eesti rikkus

Eesti looduskaitse arengukava on seadnud eesmärgiks tagada 2020. aastaks poollooduslike koosluste regulaarne hooldus vähemalt 45 000 hektaril. Aastal 2007, kui poollooduslikke kooslusi Euroopa Liidu toetuste abil hooldama hakati, taotleti toetust 17 000 hektari suuruse ala korrahoidmiseks, aastaks 2011 tõusis see pindala 25 000 hektarini. Seda tänu keskkonnaameti loodushoiutoetusele ning SA KIK investeeringutoetustele loomade ja niitmistehnika soetamiseks. Hooldatavad alad laienevad praeguste toetusskeemide juures keskmiselt 2000 hektarit aastas.

Poollooduslikke kooslusi, seega ka hoolduses olevaid alasid on kõige rohkem Lääne-Eestis ja saartel, kus asub suurem osa rannaniitudest ja loopealsetest. Suuri hooldatud alasid leiab ka Soomaa, Alam-Pedja ja Matsalu piirkondadest, kus jõgede kallastel paiknevad ajutiselt ülejutatavad luhaniidud. Kuna poollooduslike koosluste hooldamist rahastatakse Eesti maaelu arengukavast, mille uus periood algab 2014. aastal, on oluline keskenduda toetusskeemi parendamise võimalustele. Erilist tähelepanu tuleb pöörata nii Eesti kui ka EL-i poolt prioriteetseteks peetavatele puisniitudele ja loopealsetele, mille seisund vajab hädasti parandamist. Eestil lasub suur vastutus nende elupaigatüüpide säilitamise eest, kuna neid leidub peale Eesti vaid vähestes paikades.

Hooldatavate rannaniitude pindala on tänu mahukatele taastamisprojektidele suurenenud, edasi tuleb jätkuvalt tõsta rannaniitude hoolduse kvaliteeti, et tagada soodne elukeskkond sellest elupaigast sõltuvatele liikidele, nagu kõre ja mitmed kurvitsaliste liigid. Luhaniitudel on kõige olulisem infrastruktuuri arendamine: juurdepääsuteede ning truupeide rajamine; lisaks tuleb tõsiselt tegelda luhtades tekkiva probleemiga: mida teha niidetava heinaga. Edaspidi tuleb senisest rohkem tähelepanu pöörata haruldaseks muutunud nõmmeniitude ning soostunud niitude taastamisele ja hooldamisele. Oluline on jälgida, et taastamisele järgneks regulaarne hooldus.

Et tagada väärtuslike alade säilimine tulevikus, tuleb igati soodustada kohalike talunike tegevust, aga ka keskkonnasõbralikku ning looduslikku mitmekesisust soosivat turismi jms. Keskkonnaametis on koostamisel poollooduslike koosluste hooldamise tegevuskava, mis sätestab edaspidi, milliseid tegevusi millistel aladel läbi viia, et saavutada looduskaitse arengukavas seatud eesmärgid.

ANNELY REINLOO

keskkonnaameti maahoolduse peaspetsialist

Õpetajate Lehes avaldatud artiklid on autori õigusega kaitstud teosed.

Toimetis jätab endale õiguse vajadusel kaastöid lühendada. Toimetis ei tagasta kaastöid.

Lehes ilmunud fotode ja kirjutiste reprodutseerimine, tõlkimine, edastamine ja teistes väljaannetes avaldamine ilma SA Kultuurileht loata on keelatud.

Peatoimetaja kohusetähtja: ARGO KERB.

Üldinformatsioon, reklaam: MARJU VEIKAT 683 3110. Faks: 683 3111. Levi: Expresspost 617 7717.

AADRESS: Voorimehe 9, 10146 Tallinn. E-post: artikkel@opleht.ee. Internetiaadress: http://www.opleht.ee/.

Toimetajad: KRISTI HELME 683 3112, RAIVO JUURAK 683 3115, KARL KELLO 683 3116, MEELI PARIJÕGI 683 3114, TIIA PENJAM 683 3113, TIINA VAPPER 683 3120. Keeletoimetaja: PIRET KLAUS 683 3121. Küljendus: TIIA PENJAM 683 3113. Arvutitladi, korrektuur: ANNE RUMMO 683 3122.

VÄLJAANDJA: SA Kultuurileht, Voorimehe 9, Tallinn.

TRÜKK: Printall AS, Peterburi tee 64a, 11415 Tallinn. Tellimise indeks 69783.

TOIMETUSE KOLLEGIUM: Kaidor Damberg, Mati Heidmets, Janar Holm, Martin Kaasik, Made Kirts, Kaire Kollom, Agu Laius, Tarmo Loodus, Rain Mikser, Agu Ojasoo, Mailis Reps, Indrek Riigor, Margit Timakov.

Väljaandmist toetavad:

Haridus- ja Teadusministeerium

ISSN 1406-6319

9 771406 631006

Lp autorid! Palun teatage meile e-posti teel oma aadress, arveldusarve number pangas ja isikukood. Väljaanne kohustub honoreerima üksnes tellitud kaastöid. Sõnumeid toimetis ei honoreeri.